

Uoc
**Premià de Mar
2023**

Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació
Grau de Comunicació
2n semestre del curs 2022-2023

Convergència entre el protocol i la comunicació.

**Anàlisi de la presidència de la Generalitat de Catalunya
(1980-2023)**

AUTORA: Sra. Gisela Enseñat i Canela

TIPOLOGIA DEL TFG: Recerca

TUTOR ACADÈMIC QUE ASSUMEIX LA DIRECCIÓ DEL TFG: Sr. Ernest Benach i Pascual

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA	7
3. PREGUNTES DE RECERCA O HIPÒTESIS	9
4. OBJECTIUS	10
4.1. Objectiu general:	10
4.2. Objectius específics:	10
4.2.1. Fase quantitativa:	10
4.2.2. Fase qualitativa:	11
5. MARC TEÒRIC	12
5.1. Referent normatiu	12
5.2. Evolució de la Comunicació	13
5.3. Evolució del protocol	15
5.4. Relació entre comunicació i protocol	19
5.5. Legislació i normativa	22
5.6. Els govern i les preses de possessió	30
5.6.1. Antecedents	30
5.6.2. Historiografia	31
6. METODOLOGIA	57
6.1. Legislatures d'estudi per la recerca	58
6.2. Fonts	58
6.3. Tècniques quantitatives	60
6.4. Tècniques qualitatives	61
7. ANÀLISI DE RESULTATS	62
7.1. Objectius específics:	62
7.1.1. Anàlisi de resultats de la fase quantitativa	62
7.1.2. Anàlisi de resultats de la fase qualitativa:	70
7.2. Objectiu general:	71
8. CONCLUSIONS	73
8.1. Proposta d'estructura de comunicació global.	74
9. BIBLIOGRAFIA	77
10. ANNEXOS	84
10.1. Qüestionari	84
10.2. Taules	85

Agraïments

*El meu agraïment al **Sr. Ernest Benach**, tutor del meu treball de final de grau, pels suggeriments, orientacions i ànims que m'ha prodigat el decurs d'aquest treball del Grau de Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya. De manera especial vull agrair també al **M. Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley**, 126è president de la Generalitat de Catalunya, profund coneixedor de la història i de la restitució de la Generalitat de Catalunya, el seu suport desinteressat, així com al **M. Hble. Sr. Artur Mas i Gabarró**, 129è president de la Generalitat de Catalunya per la seva col·laboració; al **Sr. Jordi Menendez de Pablo**, secretari adjunt i director general de relacions externes del 128 president de la Generalitat de Catalunya que gentilment m'ha cedit literatura bàsica i de suport inestimable per la investigació; al **Sr. Sergi Sabrià i Benito**, director de l'Oficina d'Estratègia i Comunicació del President i del Govern, a la **Sra. Anna Teixidó i Audet**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol i al **Sr. Marçal Sarrats i Ferrés**, cap del Gabinet de Comunicació, tots tres del 132è president de la Generalitat de Catalunya, que m'han dedicat una part del seu valuós temps per entrevistar-los i oferir-me algunes dades de gran valor per aquest treball; al **Sr. Lluís Penela i Gómez**, responsable del Cerimonial dels presidents de la Generalitat de Catalunya des del 1977 al 2017, per compartir amb mi les seves vivències i devoció per la institució.*

*La llista es faria molt extensa si esmentés tots els professionals i càrrecs amb qui he compartit els detalls d'aquesta feina i en qui sempre he trobat resposta, però de manera particular, vull expressar el meu agraïment al **Sr. Jordi Moreso i Rodolfo**, coordinador de l'oficina del 130è i 131è president de la Generalitat de Catalunya al **Sr. Victor Cullell i Comellas**, secretari del Govern de la IX, X i XI legislatures, al **Sr. Sergi Loughney i Castells**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol del 126 president de la Generalitat de Catalunya, al **Sr. Carles Fabró i Ràfols**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol del 126è, 127è, 128è, 129è, 130è i 131è president de la Generalitat de Catalunya.*

*També vull agrair a les companyes de comunicació i protocol: **Sra. Gemma Filizzola i del Rio**, redactora del Gabinet de Comunicació del President per facilitar-me els contactes amb TV3, a la **Sra. Georgina Pla i Bonaparte**, del Gabinet de Comunicació del President present a totes les legislatures i a la **Sra. Carme Frígola i Juan**, coordinadora del Servei de Relacions Externes i Protocol del 1983 al 2000 per compartir totes elles les seves memòries històriques.*

*A la **Sra. Blanca Cot Casanovas**, cap de Producció, Actualitat i Operatius de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals per facilitar-me documents audiovisuals de referència, i finalment, a la **Sra. M. del Mar Brugarolas Sellés**, cap del Servei de Recursos Humans del departament de la Presidència, per la seva col·laboració i fer possible l'estudi cronològic de la realització d'aquesta recerca.*

*Així mateix, per acabar, voldria agrair l'enorme suport, ànims i afecte que he rebut del **Dr. Jose Antonio Zafra Agea**, regidor de l'Ajuntament d'Abredera. Sense ell, aquest treball no hauria estat el que és.*

Resum:

Aquest treball de final de grau pretén investigar la transversalitat de les competències del protocol i la comunicació. El protocol avui dia, no és només una regla palatina sinó que té un paper principal en la comunicació institucional. Per això s'utilitza l'anàlisi de la convergència d'ambdues disciplines a través de la metodologia d'investigació mixta.

Els objectius de l'estudi se centren en l'anàlisi d'evolució entre el protocol i la comunicació dins de la presidència de la Generalitat de Catalunya des del 1980 al 2023, identificant els canvis de nomenclatura del servei de protocol i de premsa, analitzant i detallant quines han estat les seves dependències orgàniques, així com relacionant, de forma qualitativa, el procés de transformació de la comunicació i el protocol oficial en paral·lel a l'evolució actual i descrivint el coneixement i percepció en referència a les funcions i atribucions laborals que tenen els professionals que treballen en l'àmbit de la comunicació i el protocol dins de la Institució.

Després de l'estudi de la normativa i de les fonts de referència, aquest treball suggereix fórmules de millora i de debat obert per donar una nova visió del protocol dins de la comunicació i oferir un canvi de nomenclatura que ajudi a redefinir aquestes noves funcions i atribucions. La principal resposta a la recerca d'aquest treball es fa sobre la base d'un paraigua comunicatiu, on la premsa, el protocol, el cerimonial i les relacions públiques, formin part de l'estratègia comunicativa global dels governs entrants a la presidència de la Generalitat de Catalunya.

Paraules clau: *comunicació institucional, protocol, relacions públiques, cerimonial, organització d'actes, Generalitat de Catalunya, president de Catalunya.*

Abstract:

This final year project aims to study the transversality between protocol and communication competences. Nowadays, protocol is not only a ceremonial rule but it also plays a major role in institutional communication. For this reason, the analysis of the convergence of both disciplines is used through the mixed research methodology.

The objectives of this study focus on the analysis of the evolution between protocol and communication within the Ministry of the Presidency of the Generalitat de Catalunya from 1980 to 2023. The study includes the changes in nomenclature of the protocol and press services during this period. In addition, a detailed analysis of their organizational structures has been provided by relating, qualitatively, the transformation process of communication and the official protocol in parallel with the current evolution. Furthermore, the knowledge and perceptions of the professionals who work in the field of communication and protocol within the Institution have also been described with reference to their job functions and responsibilities.

After studying the regulations and reference sources, this project suggests proposals for improvement and triggers discussion in order to give a new vision of protocol within communication and offer a change of nomenclature that helps to redefine these new functions and responsibilities. The main answer to this research is give based on a communicative umbrella, where the press, protocol, ceremonial, and public relations become part of the global communicative strategy of the incoming governments in the Presidency of the Generalitat de Catalunya

Keywords: *institutional communication, protocol, public relations, ceremonial, organization of events, Generalitat de Catalunya, president of Catalonia.*

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca, se situa dins del marc de la Comunicació Corporativa i les Relacions Públiques i més concretament, en la comunicació institucional i el protocol. L'anàlisi de la convergència d'ambdues disciplines es fa a través de la normativa, de les posades en escena durant les preses de possessió i els seus testimonis directes. Per consegüent, se circumscriu adequadament per abastar el tema triat d'aquest Treball de Final de Grau.

Amb aquest treball es desenvoluparan cronològicament els antecedents, la dependència orgànica, la composició i les seves funcions, així com els canvis dels responsables que han anat ocupant els càrrecs al llarg del període estudiat.

Amb això, el que es vol demostrar és com cada cop més s'han anat convertint en disciplines transversals generant alguns conflictes d'interessos en les seves competències i posades en escena, així com la necessitat de trobar els punts d'equilibri i consens per aconseguir uns mateixos objectius.

El període que s'utilitzarà per a la recerca anirà des de la recuperació de les eleccions el 1980 amb la presidència de Jordi Pujol i Soley fins al 2023 amb la presidència de Pere Aragonès i Garcia, tenint en compte l'herència dels seus predecessors.

Aquesta informació, a més de les fonts citades, també s'extraurà de la bibliografia, webs específics i d'experts en la matèria a través dels seus articles, però, per altra banda, aquesta autora, desitja, tanmateix, aportar una visió més empírica a través de la seva experiència i de les entrevistes amb aquells que van tenir a veure amb les reestructuracions i competències en aquests dos àmbits (protocol i comunicació) i intentarà mostrar que la teoria apresada, a través dels seus estudis en el Grau de Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya, és molt clara, però que, la realitat amb què cada dia es troba, planteja uns quants dubtes que vol aclarir, o si més no, posar de manifest en les seves conclusions.

L'objectiu doncs d'aquest treball, és analitzar aquest nou enfocament, a través de la metodologia mixta, amb una primera fase quantitativa mitjançant la normativa i una segona fase qualitativa a partir de les experiències i vivències de les persones i professionals que hi van conviure o que encara coexisteixen.

Amb aquest treball també s'aporten dades empíriques del funcionament actual envers les noves tecnologies i la irrupció dels avenços audiovisuals, així com de la necessitat de convivència d'entre aquests dos "serveis" de protocol i comunicació dels presidents catalans.

Tanmateix, el marc teòric parteix dels conceptes evolutius de la comunicació i el protocol dins del període estudiat, per tant, no s'inclouen les definicions primigènies i fonamentals, però sí que s'insinuen algunes definicions per poder acompanyar a les reflexions finals d'aquest treball.

Les conclusions a les quals s'arriba, es fa a través del desenvolupament dels diferents apartats de forma cronològica, per donar una visió no només de

l'evolució emmarcada dins de l'Administració Pública, sinó que en paral·lel, es pot relacionar amb l'evolució de la societat de la informació. Fruit d'aquestes conclusions, l'autora pretén generar un debat obert de noves propostes que puguin servir de referència en futures reestructuracions dins de l'àmbit estudiat.

Donada la durada del semestre per a presentar aquest treball de final de grau, no es preveu estendre's en la recerca a altres departaments de la Generalitat de Catalunya, així com tampoc, a altres administracions públiques com el Parlament de Catalunya, Diputacions provincials, ens locals, o altres organismes estatutaris. Es reserva per posteriors investigacions que puguin servir de comparativa amb les conclusions i propostes finals d'aquest treball de recerca.

2. JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA

La justificació d'aquest treball de recerca se centra en diversos aspectes:

- El primer és el fet que l'autora, des del 1989, té assumides les funcions i les competències d'organitzar i programar les relacions externes i els actes públics del president, en el vessant de relacions públiques i de protocol, així com la coordinació amb tots els departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Oimés ha ocupat diversos càrrecs tant al departament de la Presidència com en altres departaments de l'administració. Aquesta proximitat pot facilitar l'obtenció de dades i de la informació necessària per extreure'n conclusions.
- En segon lloc, la seva formació i titulació prové de les Relacions Públiques de la Universitat de Barcelona, i dels seus estudis posteriors del grau d'Informació i Documentació i del grau de Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya. La qual cosa li dona una perspectiva molt més àmplia d'ambdues disciplines d'estudi permetent-li una major objectivitat.
- En tercer lloc, la inquietud que li generen els canvis de la societat de la informació i en paral·lel, els canvis polítics que se succeeixen a Catalunya. Això l'inspiren la necessitat de revisar, dins del marc de la seva competència, en quin punt es troba actualment el que es coneix com a "protocol oficial" i quina és la correlació amb la "comunicació corporativa".
- En quart lloc, aprofitant el període de confinament a conseqüència de la pandèmia de la COVID-19, uns quants professionals de diversos àmbits del protocol de comunitats autònomes, es posen d'acord i creen el que s'anomena l'*Observatorio Profesional de Protocolo y Eventos*, en l'àmbit nacional, amb la necessitat d'unificar criteris per aglutinar estudis, debat i informes que contribueixin a la millora de l'exercici de la professió. Aquesta autora també és cridada a formar-ne part i des de la seva observació empírica constata l'existència de diferents punts de vista sobre les competències i atribucions en les matèries d'estudi i la necessitat de respostes que exigeixen les noves tendències comunicatives.
- En cinquè lloc, l'afectació dels avenços tecnològics que han anat irrompent al llarg del període en el qual ens centrem i més concretament en el darrer període (2018 al 2023).
- En setè lloc, l'autora es dedica a impartir classes de protocol al Col·legi de Periodistes de Catalunya, des d'on percep la necessitat de formació en aquesta matèria i en l'organització d'actes, als professionals de la comunicació, que sovint es veuen obligats a assumir-ne les tasques a més de les pròpies com a periodistes.

- Finalment, amb totes aquestes premisses el que es vol és exposar valors útils en termes de funcionament, competències i reconeixement per a la millora de la situació actual de les oficines de protocol i de comunicació, així com es vol plantejar possibles canvis i millores en la professió que ajudin a pal·liar algunes de les anomalies i singularitats exposades i que sovint es generen a l'hora de congregar ambdues disciplines dins de l'àmbit de la presidència de la Generalitat de Catalunya.

3. PREGUNTES DE RECERCA I HIPÒTESIS

Tot seguit es descriu la pregunta principal de recerca que s'ha plantejat per fer l'estudi del Treball de Final de Grau i que respon a l'estudi sobre una possible confluència entre les dues disciplines estudiades i que és la següent:

- **Existeix una evolució cap a la convergència entre el protocol i la comunicació dins la institució de la presidència de la Generalitat de Catalunya a partir dels anys vuitanta fins a l'actualitat?**

La pregunta secundària és la següent:

- **Quins factors o correlació hi ha en la seva evolució?**

Per donar resposta a aquesta pregunta de recerca es planteja una metodologia mixta que es realitzarà en dues fases que es plantegen en el punt 4 dins els objectius específics d'aquest treball.

Tot seguit també es parteix de la següent hipòtesi:

- **Hipòtesi:** el motiu que evolucioni menys una disciplina respecte a l'altre dins de l'àmbit i període estudiat, és per la continuïtat dels seus responsables en el càrrec que han exercit les mateixes funcions durant un període llarg de temps.

4. OBJECTIUS

Per donar resposta a les preguntes d'aquest treball de recerca, ens plantejem un objectiu general i quatre objectius específics en la primera fase, amb metodologia quantitativa i cinc objectius específics per donar resposta a la part metodològica qualitativa.

Aquests objectius tenen una relació directa amb l'anàlisi de resultats i les conclusions finals d'aquest treball són crucials per establir la metodologia utilitzada al procés d'investigació i poder delimitar el seu abast.

Els objectius són els següents:

4.1. Objectiu general:

OG: **Analitzar** la possible evolució cap a una convergència entre el protocol i la comunicació dins de la presidència de la Generalitat de Catalunya durant les legislatures que van del 1980 fins al 2023.

4.2. Objectius específics:

La primera fase amb metodologia quantitativa que correspon a la cerca descriptiva, s'analitzen els canvis en la legislació, els serveis de comunicació i de protocol durant aquest període, a continuació es descriuen els següents objectius específics:

4.2.1. Fase quantitativa:

OE1 **Identificar** el nombre de canvis de nomenclatura del servei de protocol i de premsa de la presidència de la Generalitat de Catalunya.

OE2 **Analitzar** quines han estat les dependències orgàniques del servei de protocol i de premsa de la presidència de la Generalitat de Catalunya.

OE3 **Determinar** la freqüència en els canvis de funcions dels serveis de protocol i de comunicació, de la presidència de la Generalitat de Catalunya, segons la legislació trobada d'aquest període de recerca.

OE4 **Determinar** la freqüència dels canvis de responsables de les àrees del servei de protocol i de premsa de la presidència de la Generalitat de Catalunya, que hi ha hagut a cada legislatura.

OE5 **Identificar** el grau de coincidència en les respostes dels entrevistats.

Pel que fa a la segona fase que correspon a la metodologia qualitativa ens planegem els següents objectius específics que ajudaran a donar resposta a l'objectiu general:

4.2.2. Fase qualitativa:

- OE6 **Relacionar** el procés de transformació de la comunicació i el protocol oficial de la presidència de la Generalitat de Catalunya, en paral·lel amb l'evolució de la societat de la informació comparant les posades en escena de les preses de possessió dels presidents de cada legislatura.*
- OE7 **Contrastar** quin coneixement tenen sobre la comunicació i el protocol, els responsables de cada govern en relació amb les funcions respectives i de les noves atribucions que justifiquin la seva dependència orgànica.*
- OE8 **Analitzar** quin és el coneixement sobre la comunicació i el protocol i la possibilitat d'unificar en un sol paraigües els dos serveis des d'una perspectiva de les pròpies competències professionals.*
- OE9 **Identificar** quin és l'abast de la informació institucional cap a la societat, a través de l'estratègia comunicativa del servei de premsa i del servei de protocol.*
- OE10 **Proposar** un nou enfocament que pugui servir de base per a futures reestructuracions dins la comunicació institucional dels presidents de la Generalitat de Catalunya.*

5. MARC TEÒRIC

Quant a les teories i idees sobre el tema triat, val a dir que són escasses i de vegades inexistents. La majoria dels referents parteixen de la mateixa visió empírica. Ara bé, els referents teòrics són bàsicament la legislació publicada al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC) i documents d'estudi dels mòduls del grau de comunicació i de les respectives bibliografies. Tanmateix, també s'han trobat altres materials estrets de webs i de literatura grisa que podrà ser de gran utilitat per a resoldre les qüestions plantejades en aquest treball.

Com a referents teòrics generals, en relació amb l'àmbit del protocol, cal destacar la tesi doctoral de Burillo (2016)¹ i el treball de final de grau de Romagosa (2019)² i, en l'àmbit de la comunicació, el treball de Ridao i Oriol (2014)³.

Aquests tres treballs serviran de base entorn la part d'estructuració i fonamentalment pel recull previ de la informació, com sigui que tots ells aporten la seva part de visió amb referència a cada una de les disciplines d'estudi.

El marc teòric es complementa amb la bibliografia convenientment citada i conceptualitzada segons els objectius del treball de final de grau i que es pot trobar en l'apartat corresponent i l'anàlisi de les preses de possessió del període estudiat.

5.1. Referent normatiu

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, és la norma institucional bàsica que forma part del bloc constitucional i que, a més d'estructurar cada comunitat autònoma, regula els seus elements fonamentals com són les institucions d'autogovern i les competències.

En el cas de Catalunya, els seus òrgans fonamentals són el Parlament, la Presidència de la Generalitat i el Govern. El Parlament és qui representa al poble de Catalunya i qui aprova les lleis.

Així, doncs, d'acord amb el que estableix la Llei 13/2008, del 5 de novembre, de la presidència de la Generalitat i del Govern i publicada al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, el president o presidenta de la

¹ Burillo Toledano, L. (2016). *Protocol i cerimonial oficial de la Generalitat de Catalunya (1931 - 1981). Continuitats i provisionalitats*. (U. P. Fabra, Ed.) Recollit de Cora. Tesis doctorals en xarxa: <https://www.tdx.cat/handle/10803/402606#page=1>

² Romagosa Huguet, M. (2019). *TFM. El protocol de la Generalitat de Catalunya en democràcia (1980 - 2017)*. (UOC, Ed.) Recollit de Repositori Institucional (O2) Docència Informació y Comunicación Máster universitario de Comunicación Corporativa, Protocolo y Eventos Trabajos finales de carrera, trabajos de investigación, etc.: <https://openaccess.uoc.edu/handle/10609/91547>

³ Ridao, J & Oriol, S. (2014). *La comunicació política en els governs de coalició a Catalunya (2003-2014). Un estudi de cas comparat entre els governs tripartits i els de CiU*. (U. d. Barcelona, Ed.) Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials. doi:DL B-10186-2012

Generalitat estan obligats a donar compte davant del Parlament, de l'estructura i composició envers l'organització del Govern.

Ara bé, pel que fa a l'estructura orgànica, la llei deixa clar que cada departament estableix la seva d'acord amb el que determina la normativa en tant l'organització de l'Administració de la Generalitat.

En aquest sentit, les estructures orgàniques de les oficines de protocol i de comunicació de la presidència i del Govern de la Generalitat de Catalunya, i més concretament, les atribucions de les seves competències, han anat canviant al llarg dels anys tant etimològicament com funcionalment en cada legislatura.

5.2. Evolució de la Comunicació

La irrupció dels mitjans de comunicació en els grans esdeveniments institucionals marquen un abans i un després en la comunicació política i institucional i la seva escenificació. Els governants passen de ser els protagonistes dels actes oficials per acabar convertint-se en els actors principals de l'espectacle que apareixen a través dels mitjans de comunicació per arribar a una societat mediatitzada i així accentuant la seva dimensió política (Baladier, 1994, pàg. 13).

La digitalització n'és un exemple, ja que ha estat una de les transformacions més grans en l'àmbit de la comunicació. La irrupció dels ordinadors personals, Internet i els telèfons mòbils han permès la creació de noves formes de comunicació i d'accés a la informació.

Amb les noves tecnologies de la comunicació el panorama mediàtic es veu ampliat i els mitjans tradicionals s'han reconvergit i adaptat a nous rols professionals. Aquestes noves formes de periodisme han de poder treballar juntes per informar de forma eficaç i les noves tecnologies han d'ajudar a augmentar la qualitat del periodisme gràcies al seu gran abast generant opinió pública.

Així doncs, la comunicació ha evolucionat significativament respecte a la societat, des de la dècada dels vuitanta de resultes de l'aparició i popularització de les noves tecnologies i dels mitjans de comunicació, cosa que ha donat lloc a noves formes de comunicar, accés a la informació i de socialització (Castells, 2006, pàg. 140; McLuhan 1996, pàg. 76; Martin 1989, pàg. 83; Postman, 1991, pàg. 398).

A la dècada dels noranta, Internet es converteix en una eina de comunicació massiva i en una font d'informació sense precedents (Castells, 2006, pàg. 140). Les persones comencen a comunicar-se per correu electrònic, xat i fòrums i això comporta noves formes de socialització i de comunicació en línia.

Les xarxes socials com Facebook, Twitter i Instagram sorgeixen a partir de la dècada de l'any dos mil, revolucionant la forma de comunicar-nos i socialitzar-nos. Aquestes plataformes permeten la interacció amb persones de tot el món i això dona lloc a noves formes d'activisme tant en la societat com en la política.

Pel que fa a la mobilitat, els nous dispositius mòbils (especialment els telèfons intel·ligents), faciliten que la comunicació i l'accés a la informació siguin més ràpids i accessibles en qualsevol moment i lloc i això també fa canviar en gran manera la forma com les persones ens comuniquem i ens relacionem.

No ens podem oblidar de la televisió per cable, els canals de televisió per Internet, els *pòdcasts* i les plataformes de reproducció en línia, que han ampliat l'oferta i diversitat de continguts disponibles pels consumidors.

Per a Durban-Johnson (2010)⁴, "les notícies i la informació de qualitat són la pedra angular d'una societat democràtica digna d'aquest món", i en un sentit institucional, han de ser un servei per a la societat.

Així doncs, els periodistes han de ser creadors de realitat (Ortega i Humanes, 2000, pàg. 303) i, per tant, han de ser capaços de transmetre i construir la realitat del moment. Val a dir que la facilitat d'accés a la informació, gràcies a les noves tecnologies, ha convertit als usuaris en generadors de continguts i això ha revertit en un canvi en el procés d'influència entre uns i altres (Meso et al., 2016-2017, pàg. 20).

Amb el pas del temps els estudis sobre comunicació s'han anat centrant en el format de la informació i els efectes que produeix en la societat i també amb la interdependència entre el sistema mediàtic i el polític anomenat per Tim Cook⁵ "negociació de la "noticiabilitat"" per controlar l'agenda *setting*.

Els mitjans de comunicació actualment juguen un paper central de mitjancers en les formes de relacionar-se els governs i els "governats" i això provoca que, aspectes com la imatge i la capacitat comunicativa, es converteixin en elements claus pels polítics perquè així la societat només pot disposar de la informació que es vol oferir.

Però l'aparició de noves xarxes socials com *Instagram*, *TikTok*, *Twitter*, *Facebook*, etc., provoquen un rol cada cop més actiu de la societat conferint-li més estatus comunicatiu on es barregen els conceptes de consumidor i productor de la informació convertint-lo en "autocomunicador de masses" (Castells, 2009, pàg. 29).

No hem d'oblidar, però, que la virulència d'aquests mitjans també esdevé una oportunitat on l'abast de les seves notícies es veuen multiplicats. Per tant, els responsables de comunicació hauran de ser capaços de pensar

⁴ "El futur del periodisme". (discurs de Stephan Durban-Johnson, Barcelona, 4 de novembre del 2010). Citat per Toni Aira Foix a "El rol del periodisme"

⁵ Timothy Donald anomenat "Tim Cook", és el director d'Apple que va substituir a Steve Jobs quan va dimitir.

“multimedialment” per arribar a produir un llenguatge plural, unificador i multimèdia, desenvolupant nous gèneres de periodisme capaços de mantenir l'equilibri entre la realitat tecnològica, l'èxit d'audiència i les de noves formes de comunicar-se amb els seus públics (Gago, 2007, pàg. 112).

Avui dia, la Comunicació Institucional es caracteritza per un entorn competitiu, canviant i globalitzat (Rodrich, 2012, pàg. 219). Per autors com La Porta (2001), Sotelo (2007) o Mora (2009) el terme Comunicació Institucional fa referència al conjunt d'activitats i elements de comunicació amb les que les institucions es relacionen de forma organitzada amb la societat (Rodrich, 2012, pàg. 216).

Des d'aquesta perspectiva descrita, Rolando Rodrich (2012, pàg. 2019) afirma que aquest terme inclou el que es denominen tècniques de Relacions Públiques, així com la Publicitat o el Marketing, ja que ajuden a relacionar-se amb altres públics amb finalitats no estrictament comercials.

Antonio Ezequiel Di Génova (2016, pàg. 76) entén la Comunicació com el suport tècnic de les Relacions Públiques i les defineix tenint en compte els conceptes d'informació i persuasió. Per ell, qui intenta informar té com a finalitat transmetre un *quàntum* de dades a un receptor independentment de la seva resposta, però el qui intenta persuadir, el que pretén és obtenir una resposta determinada a través d'un procés comunicacional on l'altri, també obté el que desitja o el que "creu" desitjar.

5.3. Evolució del protocol

Ens trobem davant d'una disciplina que fins no fa gaire, no ha estat considerada per a la comunitat universitària, però sí que se li ha donat el seu espai i la seva importància dins l'àmbit de les institucions públiques i específicament per l'administració catalana que és on centrem aquest treball.

Carles Fabró, igual que Sergi Loughney⁶, també prové del cos de Mossos d'Esquadra i explica que durant l'època en què ell pren possessió del seu càrrec, no existeix encara el mateix ventall de possibilitats de formació en protocol en comparació als companys de premsa els quals sí que provenen de les Ciències de la Informació. Amb el temps, la majoria dels professionals del protocol de dins de l'Administració, han anat aprofundint i completant aquesta formació específica a través dels nous plans d'estudis universitaris i acadèmics que s'han creat en la matèria gràcies a la voluntat de posicionar el protocol al lloc on li pertoca.

Calahorro (1997, pàg. 16 – 17)⁷, relaciona el protocol com la plasmació visual de la identitat corporativa, per a ell el cerimonial i el protocol són els qui

⁶ Tots dos han ocupat el càrrec de caps de protocol a la Generalitat de Catalunya. Fabró és el cap de protocol que més temps ha estat dirigint el Gabinet de Relacions Externes i Protocol de la presidència.

⁷ Citat per Sierra (1997)

projecten visualment la imatge de les institucions i de les persones, i cal que vagin de bracet amb el nou model implantat per les tecnologies de la comunicació i en especial amb la cultura visual que "genera una doble interacció, la dels protagonistes i participants en els actes entre si i tots ells amb la resta de la societat". És obvi que per a la institució, una de les prioritats fonamentals en el decurs d'un acte o d'un esdeveniment, és una comunicació eficaç.

Segons Sierra (2008, pàg. 340), el protocol s'ha convertit en un producte de consum massiu que s'ha anat estenent i que se centra, cada cop més, en la comunicació d'un missatge concret. Aquest protocol del segle XXI, gestiona el procés comunicatiu revestit del cerimonial que l'envolta i això requereix una acurada planificació i una meticulosa organització.

Quan parlem d'ordenament en protocol, no hem d'oblidar els precedents històrics, ja que qui expressa l'ordre dins la societat, és el cerimonial, que fixa les nostres conductes a través de les regles en pro de la convivència. L'ordre dins les societats es regeixen pel que es coneix com a "costum"⁸.

Avui dia, amb l'aparició de les ciències de la comunicació, el protocol s'ha vist obligat a trencar amb l'encotillament al qual estava acostumat per adequar-se a la comunicació de la institució respecte als seus públics i la ciutadania en general. El protocol forma part dels símbols audiovisuals amb el seu acurat ordre i planificació dels espais, dels tempos i dels personatges i actors que hi apareixen.

Aquesta autora considera al protocol com una eina que proporciona un valor afegit a la institució que representa, on se sumen una part de components humans per la seva diplomàcia en les relacions externes i una gran capacitat d'organització, però a partir de la irrupció de la societat de la informació, l'opinió pública comença a dirigir l'agenda *setting* i la comunicació es converteix en una prioritat per a la classe política.

Predomina la imatge de forma indiscutible, el més important és aparèixer des d'una perspectiva mediàtica, però pel protocol, ho és el prestigi de la institució. Així i tot, el protocol també s'entén com una forma de comunicació i de transmissió de la informació, i per això forma part dels estudis de comunicació, d'història, de sociologia, de diplomàcia o d'antropologia.

Julio César Pérez (1997, pàg. 601), en el seu article "La estética del poder: El protocolo como disciplina esencial para el análisis y la gestión de la comunicación política" escriu:

"Sin embargo se echa en falta el análisis que constate cómo ha cambiado la forma de concebir el ordenamiento y la utilización de los símbolos, en sentido particular, y del protocolo, en general, debido a la presencia de los medios de comunicación en los actos organizados por las instituciones como parte de su estrategia de comunicación política".

⁸ Maria José Otero (2015) afirma que: "Los primitivos códigos de conducta han derivado en las normas establecidas para la vida oficial (protocolo oficial) y las prácticas sociales (cortesía, urbanidad)".

Julio César Pérez (1997)

Com podem veure existeixen molts punts de confluència entre el protocol i la comunicació, però alhora també existeixen una sèrie de desavinences que cal salvar des del punt de vista de la normativa vigent. El protocol marca l'ordre de la prelación en els discursos protocol·laris, però i en una roda de premsa? Es pot considerar aquesta com un dels actes establerts en la normativa que hem vist fins ara? El valor comunicatiu del protocol té, sens dubte, un efecte persuasiu a través de l'ordenament dels seus símbols i representants polítics i aquesta força simbòlica i capacitat de persuasió, es converteix en un mitjà per a la projecció externa de la identitat i la imatge institucional envers les relacions de poder amb els altres.

Per Calahorro (1997, pàg. 10), el protocol és una part fonamental de les estratègies i les tàctiques de la comunicació institucional i corporativa:

“Cualquier ceremonial constituye en todas las culturas una pauta para la puesta en escena de interacciones comunicativas revestidas de rango social , y, desde luego, en la actividad social de las instituciones y organizaciones resultan ya imprescindibles determinadas interacciones comunicativas que requieren una cuidada puesta en escena para adquirir un reconocimiento social y a través de él, forjarse una identidad en la percepción colectiva, que resulte acorde con los objetivos institucionales y corporativos”.

Francisco Marín Calahorro (1997)

Igualment, per a Francisco Marín Calahorro, encara no s'ha generalitzat prou la paraula “protocol” per denominar el que ja és una nova àrea de la comunicació que s'ha convertit en un dels seus complements eficaços per potenciar la imatge de l'organització, però per l'autora i altres professionals en la matèria, com l'Anna Teixidó, cap del Gabinet de Relacions Externes i Protocol del president (2023), el terme en si, és un dels esculls que cal modificar pel significat que tradicionalment ha representat i encara representa. En l'ideari col·lectiu, la interpretació que se li dona és de quelcom rígid, ranci i desfasat. Trobar una nova paraula que defineixi el que avui en dia fan els qui exercim aquestes noves funcions dins del protocol i la comunicació no resulta una tasca fàcil.

Pel que fa a les atribucions de l'àrea de protocol, cal destacar els diferents redactats amb les que es manté o s'eliminen les Relacions Públiques. Aquesta competència val a dir que no ha estat mai desenvolupada, tal com la defineix Jordi Xifra (2014, pàg. 43)⁹, dins de les unitats de protocol que hi ha hagut al

⁹ “La funció de les relacions institucionals és desenvolupar una participació eficaça en la política pública i ajudar a l'organització a adaptar-se a les expectatives públiques. Aquest terme s'utilitza a les Administracions Públiques per descriure les activitats de relacions públiques, com també en moltes corporacions com a terme genèric que abasta múltiples activitats de relacions públiques.”

llarg de totes les legislatures, tot i que en l'actualitat, el Gabinet de Relacions Externes i Protocol del president Aragonès s'intenta promoure aquesta disciplina encara que no es compta amb tot el personal que es necessita atès que el dia a dia de l'activitat presidencial no ho permet.

Quant a competències, els responsables de protocol de la resta de departaments de la Generalitat acorden canviar el nom de les oficines per sentir-se més còmodes amb les definicions que determinen les seves atribucions. Aquest procés de canvi comença fruit d'una reivindicació històrica i, a conseqüència de l'aplicació de l'article 155¹⁰ que és quan es disposa de més temps per treballar-ho.

S'estableix d'acord amb una reunió amb Funció Pública i tot això queda reflectit als nous nomenaments del DOGC, per tant, ja es parteix aquesta legislatura amb aquesta voluntat d'homogeneïtzar el treball en grup. Tanmateix, el que es vol és una nova denominació que inclogui les relacions institucionals i les relacions exteriors, però en aquest moment no pot ser perquè aquestes nomenclatures ja són atribuïdes a altres àrees, però amb altres competències que res tenen a veure amb les de protocol o la comunicació.

La confusió amb altres responsables de Relacions institucionals fa que sigui un error conceptual. Per Teixidó, algú que ha estudiat Relacions Públiques Institucionals requereix un perfil on se li atribueixi decisió més política i de més jerarquia i, per tant, amb una dependència orgànica que vagi alineada amb el govern entrant, és a dir que ha de formar part de l'òrgan des d'on es decideixen les línies i estratègies del govern.

La nomenclatura actual del protocol, es treballa amb el govern anterior on hi ha una coalició entre el partit d'Esquerra Republicana de Catalunya i Junts per Catalunya i cada oficina parteix d'un concepte diferent de les seves funcions i atribucions descrites al DOGC. Actualment, s'estan fent esforços per demostrar que la nomenclatura de Relacions amb les Institucions és errònia¹¹ a l'hora d'aplicar-la als responsables que fan les relacions amb el Parlament de Catalunya.

Les oficines de protocol dels departaments són de Relacions Externes que és el que defineix millor les atribucions. No s'aconsegueix eliminar, per consens, el terme protocol a la nomenclatura i és el que finalment consta en el DOGC de les oficines.

¹⁰ L'article 155 de la Constitució espanyola de 1978, inclòs en el Títol VIII (De l'Organització Territorial de l'Estat), Capítol tercer (De les Comunitats Autònomes), dota l'Estat Espanyol d'un mecanisme coactiu si una comunitat autònoma no compleix les obligacions que la Constitució o altres lleis li imposin, o actuï de manera que atempti greument l'interès general d'Espanya, el Govern, amb el requeriment previ al president de la comunitat autònoma i, en cas de no ser atès, amb l'aprovació per majoria absoluta del Senat, podrà adoptar les mesures necessàries per obligar aquella al compliment forçós d'aquestes obligacions o per a la protecció de l'interès general esmentat.

¹¹ Vegeu el Decret 349/2022, de 29 de novembre, de modificació del Decret 289/2022, de 2 de novembre, de reestructuració del Departament de la Presidència. <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=943901>

Així doncs, aquesta reivindicació de la qual parlem, és la que en gran part justifica aquest treball. Les funcions del protocol hem vist com han anat evolucionant, però en el marc institucional, ha quedat subjugat al marc competencial de la comunicació com es demostra a l'anàlisi de resultat.

Podem dir doncs que el protocol es configura com una eina de comunicació corporativa? Si és així, caldrà veure quina és la seva dependència orgànica i les seves funcions dins de la Generalitat de Catalunya amb relació a aquesta nova era mediàtica i tecnològica. És per això que no podem deixar de banda l'evolució en paral·lel de la comunicació dins la societat per poder explicar com han afectat i continuen afectant aquests avenços tecnològics i l'existència d'una fusió on el protocol quedi integrat en una mateixa àrea comunicativa o esdevingui una eina per les Relacions Públiques Institucionals.

5.4. Relació entre comunicació i protocol

En aquest treball, es vincula el protocol als processos de la comunicació corporativa i en l'art de persuadir als seus públics i, és per aquest motiu, que es vol donar una nova visió en l'enfocament més comunicatiu del protocol per albirar quin és el punt de convergència dins de la presidència de la Generalitat de Catalunya.

Tanmateix, el concepte de protocol també ha anat evolucionant en els darrers anys, però des d'una perspectiva més clàssica es continua entenent exclusivament com una tècnica al servei de la comunicació i, per tant, com quelcom auxiliar o secundari.

Per Anna Teixidó, responsable actual del protocol del president, creu que el fet de treure la paraula protocol i canviar-la per Relacions Públiques o Relacions Institucional, canviaria la percepció dins del mateix govern de quines funcions té atribuïdes aquesta àrea del president.

Teixidó explica que existeix un problema de definició i nomenclatura pels valors que se li associen a la denominació i, en conseqüència, que cal fer un estudi de marca per concretar quins són els valors i les funcions adscrites a aquesta unitat i la de la resta de departaments de la Generalitat que es troben també en la mateixa situació.

Sergi Sabrià també ho creu així. La paraula "protocol" arrossega unes connotacions difícils de canviar en el pensament. Aquesta visió consuetudinària resulta molt complexa de modificar i accepta la possibilitat d'un nou terme que defineixi, per ubicar al lloc que li correspon, el que avui dia es coneix com a protocol.

Teixidó té estudis en sociologia complementada amb els específics del càrrec que ocupa i explica que sovint sorprèn el seu coneixement en l'organització dels actes del president, perquè habitualment no estan associats a les persones que ocupen aquest càrrec:

"El ceremonial, és el concepte que la gent sol incorporar al protocol i aquest ens empetiteix com a professionals. Per a mi el protocol és una tècnica i no el títol de la feina que fem. És com si ens diguéssim base de dades o Excel, que són eines que utilitzem, però no les desenvolupem".

Anna Teixidó (2025)

D'altra banda, Marçal Sarrats, responsable actual de la comunicació del president, opina el contrari, ja que no hi troba correlació entre les funcions i el nom que defineix el que és el protocol. Per Sarrats, el protocol és una eina al servei de la comunicació. La producció, la creativitat, i les tecnologies, són elements que s'han anat sumant a la visió primigènia de l'organització d'actes i que abans requeia en més gran mesura en el protocol (César & Campos, 2010, pàg. 2), però amb el temps, s'han anat atorgant les competències a la denominada comunicació, convertint-se en el paraigua que ho comprèn tot.

Podríem considerar que això és un error, perquè les accions de comunicació, enteses des del punt de vista de l'Administració Pública, tenen la funció de captar l'interès dels públics externs, a diferència del protocol de les institucions públiques, que el que volen és consolidar la filosofia de l'organització tant dels públics externs com interns, i per això el protocol esdevé una eina clau per la mateixa estructura.

Els periodistes que treballen als Gabinetes de Comunicació Institucionals, han de conèixer la situació en el que es troben els mitjans de comunicació i quines són les característiques socials del moment, perquè això forma part de l'estratègia comunicativa que serveix per enllaçar l'organització amb la societat

Pel protocol, cal analitzar i conèixer quina és la psicologia de la cultura del poble al qui ens adrecem. És a partir de les seves imatges, records i la seva memòria visual que els podem seduir. La memòria visual transcendeix de generació en generació i està marcada per referents històrics precisos que formen part d'aquesta memòria social (Campos, 2014).

Les preses de possessió són un dels esdeveniments institucionals on es pot apreciar amb més claredat l'ús de la simbologia per reforçar l'estatus de poder dels qui, a partir d'aquest moment, governaran (Dominguez, 2020, pàg. 255).

És per això que aquest treball també centra la seva recerca en aquestes celebracions, en l'ús de rituals i símbols, com una part del relat de la comunicació política i institucional de cada legislatura.

Amb l'aparició progressiva d'aquestes noves formes de comunicar, veiem com aquests i altres actes institucionals, s'han anat transformant per crear un impacte visual per sobre del propi discurs polític i així arribar a un major nombre d'espectadors, permeten que la ciutadania passi a participar-hi sense ser present.

Aquest fet fa que avui dia, els actes com les preses de possessió, ja no estiguin pensats només pels convidats presents, sinó que també han de compartir aquest espai amb convidats mediàtics que ho segueixen en directe a través dels mitjans de comunicació i de les xarxes (Laforet, 2013 pàg. 53).

Els periodistes que treballen per l'Administració, tenen un paper central en la vida pública i en la construcció de l'entorn perquè, a diferència del protocol, és el principal mitjà de contacte, amb els qui no veiem.

Walter Lippmann¹² (citat a Chavero, 2015, pàg. 23) és un dels primers autors que posa de manifest la relació entre els mitjans de comunicació i la societat. Diu que la manera com coneixem el món que ens envolta és indirecte i, per tant, els mitjans de comunicació formen part d'aquesta construcció exterior.

Aquest nou fenomen ha fet modificar el protocol de les cerimònies oficials, intentant relegar-lo segons les exigències de la comunicació política (Dominguez, 2020, pàg. 372). La ubicació dels millors espais per situar les tarimes pels mitjans gràfics per un millor tir de càmera o la mediatització del cerimonial a través dels símbols, - com la ubicació concreta de les banderes al costat del qui fa els parlaments, o quines hi han de ser o quines no, al marge de la normativa- s'acaben decidint tenint en compte criteris comunicatius amb intencions clarament polítiques.

Arribats a aquest punt és on cal aclarir quin és el punt de convergència amb el qual es relaciona tradicionalment el protocol respecte al "què" requereix la comunicació politicoinstitucional. Els rituals, la cerimònia, l'etiqueta i la simbologia, són termes que històricament, i també actualment, formen part del concepte del protocol. Aquests tenen una acció repetitiva que sovint es fa redundat i acaba convertint-se en costum o en tradició inveterada¹³ i això fa que el terme "protocol", adopti una creença conservadora i d'involució de les seves competències.

Aquesta Comunicació Política és la que, finalment, es trasllada a les funcions actuals del Protocol Institucional, és a dir que se li encarrega la gestió dels elements cerimonials que donen forma i ordre als símbols i als participants, però les directrius comunicatives no sempre responen als preceptes en protocol.

Per Marc Abèlés (1988, pàg. 394), les preses de possessió són un exemple paradigmàtic de ritual de consens que, a força de repetir el mateix cerimonial, gestos, discursos i símbols, el que es vol és escenificar un traspàs pacífic del poder, atorgant-li al president entrant, la legitimació del poder i tota la força històrica dels seus antecessors, orientat més en l'emoció que no pas en la raó.

¹² Lippmann, Walter. (2003 [1922]). La Opinión Pública. Madrid. Cuadernos de LANGRE.

¹³ *Inveterat* es refereix a "fortament arrelat pel pas dels anys, pel costum, etc." (Diccionari de la llengua catalana de l'IEC. Institut d'Estudis Catalans.)

Les preses de possessió són un acte administratiu de gran transcendència política, d'aquí que s'analitzin els canvis de les dues disciplines en funció de les legislatures, a causa de la rellevància comunicativa que adquireixen progressivament en relació amb els avanços en la societat de la informació i la comunicació.

Però també són imatges carregades de molt significat. Autors com Roland Barthes (2006, pàg. 20-21) i Aby Warburg (citada per Antich, 2010, a La Vanguardia)¹⁴, parlen d'aquesta càrrega visual en tant que llenguatge gestual. Per Warburg té una càrrega emocional que es repeteix en el temps fins a crear un patrimoni perdurable de la humanitat. Per a Barthes, la imatge és una empremta o indici de la realitat, com un certificat de presència de l'espai-temps d'on ha estat generada.

Així, les preses de possessió, són *significant* perquè hi ha un conjunt d'actituds codificades que constitueixen elements de *significació* proveïts de cert sentit pel seu ús en grups socials determinats, i construïts pel cerimonial i el protocol, però no podem perdre de vista que, és el receptor (ergo a la societat a qui adresem el missatge), qui li acaba donant sentit al què veu.

Per això, a les preses de possessió hi intervé una mena d'interès humà mentre s'observa l'esdeveniment. Hi ha una part racional que es pot analitzar i crear com és el *studium*, però hi ha una part en l'inconscient que depèn de cadascú de nosaltres com espectador, que és el *punctum* (Barthes, 2006, pàg. 66).

Per consegüent, en les posades en escena de les preses de possessió el que es pretén és la pervivència de la memòria visual de l'espectador que no és altra cosa que el sinònim d'empremta i és així com cada govern vol deixar la seva a través de l'escenificació del seu mandat.

5.5. Legislació i normativa

Pel que fa a les estructures i funcions de protocol i de comunicació, les podem trobar a la normativa publicada al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC) de forma cronològica. Això ens permet saber en quin moment de la legislatura es produeixen els canvis de funcions i de dependència orgànica.

El Decret de 17 d'octubre de 1978¹⁵, estructura els serveis dependents de la Presidència de la Generalitat. Amb aquest s'assumeixen els serveis que corresponen a les competències que li van ser transferides a la Generalitat de Catalunya, per l'Administració de l'Estat i per les Diputacions catalanes. Veiem que el servei de protocol no apareix encara amb aquesta denominació, tot i que

¹⁴ Antich, X. (8/9/2010). La hora Warburg. La Vanguardia. Recollit de <https://www.lavanguardia.com/cultura/20100908/53997295823/la-hora-warburg.html>

¹⁵ Generalitat de Catalunya. Decret de 17 d'octubre de 1978, estructurant els serveis dependents de la Presidència de la Generalitat. DOGC núm. 8 de 1 de novembre de 1978. [https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1978/10/17/\(2\)](https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1978/10/17/(2))

les seves funcions estan adscrites a la Secretaria General. En canvi, en el seu article sisè, ja es crea una Direcció General de Mitjans de Comunicació per fer-se càrrec de les competències sobre premsa, radiodifusió i televisió, adscrivint-se a ell el que, de bell antuvi, s'anomena com a Servei de Premsa.

Amb el Decret 77/1980, de 6 de juny¹⁶, es reestructuren determinats òrgans de la Generalitat de Catalunya. La Direcció General de Mitjans de Comunicació passa a dependre orgànicament del Departament de Cultura i Mitjans de comunicació que n'assumeix les competències i funcions inicialment decretades el 1978.

Pel que fa al Decret 172/1980 de 3 d'octubre¹⁷, de resultes dels Decrets esmentats, es reestructura el departament de la Presidència a fi i efecte d'adaptar-lo a la nova situació jurídica. És en aquest moment que apareix per primer cop en un decret, la denominació i les competències de protocol, passant-se a denominar Servei de Relacions Públiques i Protocol i amb dependència orgànica del secretari general de la Presidència i amb les funcions de preparació, organització d'actes i de la prelatió i ordenació d'Autoritats. En relació amb la comunicació, passa també a dependre orgànicament de la secretaria general i a denominar-se Servei d'Informació de la Generalitat de Catalunya, amb les funcions de dur a terme les relacions del Govern de la Generalitat amb els diferents mitjans informatius, amb la intenció de facilitar a l'opinió pública el coneixement de l'activitat de la Generalitat.

Posteriorment, amb el Decret 279/1984, de 6 de setembre¹⁸, desapareix la Subdirecció de Relacions Externes i protocol i resta únicament el Servei de Relacions Públiques i Protocol i el Servei de Mitjans de Comunicació amb dependència orgànica directa amb la Secretaria General de la Presidència.

Amb el Decret 200/1986, de 4 de juliol¹⁹, de reestructuració de la Secretaria General de la Presidència i creació de la Secretaria General Adjunta es manté el nom de Servei de Relacions Públiques i Protocol i el Servei de Mitjans de Comunicació es divideix amb dos gabinets: el Gabinet de Mitjans de Comunicació i el Gabinet de Radiodifusió i Televisió. Tots tres amb dependència orgànica de la Secretaria General tot i que a la pràctica, és la Secretaria General Adjunta qui acabarà tenint la tutela del servei de Relacions Públiques i Protocol.

¹⁶ Generalitat de Catalunya. Decret 77/1980, de 6 de juny, reestructurant determinats òrgans de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 71 de 2 de juliol de 1980.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=1642>

¹⁷ Generalitat de Catalunya. Decret 172/1980, de 3 d'octubre, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 88 de 22 d'octubre de 1980.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1980/10/03/172>

¹⁸ Generalitat de Catalunya. Decret 279/1984, de 6 de setembre, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 472 del 26 de setembre de 1984.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1984/09/06/279>

¹⁹ Generalitat de Catalunya. Decret 200/1986, de 4 de juliol, de reestructuració de la Secretaria General de la Presidència i creació de la Secretaria General Adjunta. DOGC núm. 712 d'11 de juliol de 1986.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1986/07/04/200>

Un any després, mitjançant el Decret 241/1987, de 20 de juliol²⁰, es crea la Subdirecció General de Relacions Externes i de Protocol. Tal com descriu el mateix decret, "l'activitat pròpia de la Presidència i del Govern de la Generalitat comporta relacions amb altres institucions i organismes, així com l'organització d'actes que es projecten tant en el vessant intern com sobretot en el vessant extern de la Generalitat. Per tant, resulta necessària la creació d'un òrgan de nivell superior que s'encarregui de les funcions de programació i organització d'aquestes activitats des del punt de vista de protocol i de relacions públiques".

És a partir d'aquest moment quan es crea la Subdirecció General de Relacions Externes i Protocol que continuarà tenint dependència orgànica de la Secretaria General de la Presidència. El Servei de Relacions Públiques i Protocol no desapareix sinó que quedarà adscrit a la Subdirecció General de Relacions Externes i Protocol.

Veiem també com dos anys després de la creació de la subdirecció General de Relacions Externes i de Protocol, es crea la Subdirecció General de Mitjans de Comunicació amb el Decret 402/1988, d'1 de desembre²¹, que passa a tenir la mateixa dependència orgànica. El mateix decret especifica que gràcies a l'experiència acumulada fins aquell moment, es creu amb la necessitat de modificar la configuració orgànica de l'antic gabinet, per atribuir-li un major volum de funcions, com són les relacions del Govern de la Generalitat amb els mitjans informatius per facilitar a l'opinió pública l'activitat de la institució. També assumeix la coordinació dels responsables de la resta de departaments en les relacions amb els mitjans de comunicació.

Pel que fa al Decret 152/1993, d'1 de juny²², de reestructuració del Departament de la Presidència desapareixen un seguit d'òrgans, d'entre ells la Subdirecció General de Relacions Externes i Protocol i el Servei de Relacions Públiques i Protocol i la Subdirecció General de Mitjans de Comunicació. A partir d'aquest moment, es creen uns òrgans d'assistència al president, passant així a dependre orgànicament de la secretaria general, el Gabinet de la Presidència de qui en dependrà el Gabinet de Relacions Externes i Protocol amb les funcions d'organització i programació de les relacions externes i dels actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el seu vessant de relacions públiques i de protocol. També se li atribueix la coordinació de les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de la Generalitat per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a protocol. Aquest mateix decret especifica la figura del cap del Gabinet de Relacions Externes i Protocol i en determina l'assimilació a subdirector general essent un càrrec eventual.

²⁰ Generalitat de Catalunya. *Decret 241/1987, de 20 de juliol, de creació de la Subdirecció General de Relacions Externes i de Protocol*. DOGC núm. 872 de 3 d'agost de 1987.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=32049>

²¹ Generalitat de Catalunya. *Decret 402/1988, d'1 de desembre, de creació de la Subdirecció General de Mitjans de Comunicació*. DOGC núm. 1098 de 27 de gener de 1989.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=43117>

²² Generalitat de Catalunya. *Decret 152/1993, d'1 de juny, de reestructuració del Departament de la Presidència*. DOGC núm. 1756 d'11 de juny de 1993.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1993/06/01/152>

D'igual forma, es crea el Gabinet de Mitjans de Comunicació amb les funcions de coordinació de les relacions del Govern de la Generalitat amb els mitjans de comunicació per facilitar a l'opinió pública el coneixement de l'activitat de la institució i de les relacions amb els mitjans de comunicació. Amb aquest decret, queden concretades les seves funcions de redacció de les informacions, preparació de les entrevistes, rodes informatives i continua tenint encomanada la coordinació amb la resta de responsables de tots els departaments de la Generalitat. Pel que fa a la figura del cap del Gabinet de Mitjans de Comunicació, se li dona la mateixa assimilació i rang que al cap del Gabinet de Relacions Externes i Protocol.

Amb el Decret 184/2000, de 29 de maig²³, apareix la nova estructura de la conselleria de la Presidència. Pel que fa als dos gabinets encara tindran la mateixa dependència orgànica amb el Gabinet de la Presidència, però donaran suport al Gabinet del conseller/a en relació amb els mitjans de comunicació i amb el protocol dels actes públics del/la titular. El Gabinet de Mitjans de Comunicació, també s'encarrega de la coordinació amb el/la Portaveu del Govern.

No és fins al cap de sis anys que amb el Decret 477/2006, de 5 de desembre²⁴, es reestructura parcialment el Departament de la Presidència. Amb aquest decret el Gabinet de la presidència s'estructura en diverses unitats, d'entre elles la Direcció General de Relacions Externes i l'Oficina de Comunicació del Govern amb rang de direcció. De la Direcció General de Relacions Externes, restarà adscrit el Gabinet de Relacions Externes i Protocol amb les mateixes funcions que ja tenia i pel que fa a l'Oficina de Comunicació de la Presidència, en dependrà el que s'anomenarà Gabinet de Premsa amb les funcions de suport i assistència tècnica a la persona titular de l'Oficina.

Com a novetat, amb el Decret 93/2008, de 29 d'abril²⁵, es crea i s'estructura la Secretaria General Adjunta, de la qual en depèn el Gabinet de Relacions Externes i Protocol. És a la mateixa Secretaria General Adjunta a qui se li assignen les funcions directes de l'organització dels actes institucionals, la presència pública, les relacions externes i les funcions de protocol de la presidència de la Generalitat. Sembla doncs que amb aquest decret, es rebaixen les competències del titular del gabinet.

D'altra banda, l'Oficina de Comunicació de la Presidència, encara manté el rang orgànic de direcció general i manté el Gabinet de Premsa sota la seva

²³ Generalitat de Catalunya. *Decret 184/2000, de 29 de maig, de reestructuració del Departament de la Presidència*. DOGC núm. 3152 d'1 de juny de 2000.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2000/05/29/184>

²⁴ Generalitat de Catalunya. *Decret 477/2006, de 5 de desembre, de reestructuració parcial del Departament de la Presidència*. DOGC núm. 4776 de 7 de desembre de 2006

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2006/12/05/477>

²⁵ Generalitat de Catalunya. *Decret 93/2008, de 29 d'abril, de reestructuració del Departament de la Presidència*. DOGC núm. 5123 de 2 de maig de 2008.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2008/04/29/93>

adscripció amb les mateixes funcions de suport i assistència tècnica a la persona titular de l'Oficina.

El Decret 1/2011, de 4 de gener²⁶, crea la Secretaria de Comunicació amb rang de secretaria general, i amb les funcions de seguiment de la política informativa del Govern, de la coordinació de la comunicació de l'acció del Govern i de les unitats corresponents dels departaments, la supervisió i coordinació de la informació corporativa, dels sistemes d'informació ciutadana, de la publicitat institucional i imatge institucional, de planificar i la funció d'impulsar les activitats de foment dels mitjans de comunicació.

De la Secretaria de Comunicació en depèn la Direcció General de Comunicació i la Direcció General de Mitjans Audiovisual.

Amb el Decret 266/2016, de 5 de juliol²⁷, de reestructuració del Departament de la Presidència es crea l'Oficina del President/a adscrita orgànicament al Departament de la Presidència amb rang orgànic de direcció general i amb dependència funcional del president/a de la Generalitat. D'ella en depenen el Gabinet de Relacions Externes i Protocol que manté les funcions com també el Gabinet de Comunicació del President/a.

Pel que fa al Decret 1/2018, de 19 de maig²⁸, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya estableix les competències del Departament de la Presidència. En aquest sentit, aquest decret fa referència amb el que preveuen els apartats 2 i 3 de l'article 19 de la Llei 13/2008, del 5 de novembre, als efectes de precedències i protocol i especifica que el vicepresident o vicepresidenta té una posició preeminent respecte als altres consellers. És interessant aquest decret, per la legitimitat que dona a la normativa protocol·lària i, per consegüent, a la seva aplicació. Això dona més validesa als criteris d'aplicació d'aquesta norma per sobre dels criteris comunicatius.

Al mateix any es crea l'Oficina del President/a de la Generalitat de Catalunya amb el Decret 4/2018, de 2 de juny²⁹. Aquest decret regula la seva estructura i funcions. Dins d'aquesta nova estructura en dependran, entre altres, el Gabinet de Relacions Externes i Protocol i el Gabinet de Comunicació del President/a. Les seves funcions són les d'organitzar i programar les relacions externes i els actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el vessant de relacions públiques i de protocol a més de

²⁶ Generalitat de Catalunya. Decret 1/2011, de 4 de gener, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 5790 de 5 de gener de 2011.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2011/01/04/1>

²⁷ Generalitat de Catalunya. Decret 266/2016, de 5 de juliol, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 57157 de 7 de juliol de 2016.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2016/07/05/266/cer>

²⁸ Generalitat de Catalunya. Decret 1/2018, de 19 de maig, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 7623 de 21 de maig de 2018.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2018/05/19/1>

²⁹ Generalitat de Catalunya. Decret 4/2018, de 2 de juny, pel qual es crea l'Oficina del President/a de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 7634 de 4 de juny de 2018.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2018/06/02/4>

coordinar les funcions de protocol de la resta de departament de la institució. Les funcions del Gabinet de Comunicació del President/a aniran lligades a les directrius de la Secretaria de Comunicació del Govern. Els hi correspon dirigir la política de comunicació del president/a de la Generalitat i donar suport i assessorament al president/a pel que fa a les relacions institucionals amb les empreses i entitats del sector de premsa i comunicació. Amb aquest nou decret, la terminologia emprada ja ha canviat i es parla d'empreses i entitats per descriure als actors comunicatius amb qui cal interactuar.

També al mateix any, mitjançant el Decret 27/2018, de 7 de juny³⁰, es fixa l'estructura departamental per adaptar-la al nou marc competencial i determinar les competències bàsiques de les unitats que formen part del Departament. En aquest sentit, el Departament de la Presidència s'estructura en diverses unitats i d'entre elles es crea la Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació sota la direcció del conseller/a de la Presidència.

Poc temps després, amb el Decret 20/2019, de 29 de gener³¹, es mantenen les estructures de protocol i comunicació com a Gabinet amb la mateixa denominació però amb les funcions més definides cap al president/a de la Generalitat. La conselleria de la presidència, crea dues oficines pròpies de protocol i de premsa que aniran en coordinació amb els gabinets respectius.

Es crea l'Oficina d'Estratègia i Comunicació del president o presidenta i del Govern amb el Decret 19/2022, de 8 de febrer³². Aquesta està adscrita al Departament de la Presidència amb rang orgànic de secretaria general i dependència funcional del president o presidenta de la Generalitat, pel que fa a les funcions de suport. D'aquesta Oficina en dependran el Gabinet de Relacions Externes i Protocol i el Gabinet de Comunicació del president o presidenta.

Amb el Decret 289/2022, de 2 de novembre³³, la Secretaria de Mitjans de Comunicació passa a denominar-se Secretaria de Mitjans de Comunicació i Difusió i el Servei de Comunicació Digital passa a denominar-se Servei de Comunicació.

Poc després, es considera necessari revisar les funcions de la Subdirecció General de Comunicació amb la Ciutadania i les del Servei adscrit de Comunicació, per millorar l'encaix de les seves funcions en l'àmbit de l'atenció

³⁰ Generalitat de Catalunya. Decret 27/2018, de 7 de juny, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 7638 de 8 de juny de 2018.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2018/06/07/27>

³¹ Generalitat de Catalunya. Decret 20/2019, de 29 de gener, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 7800 de 31 de gener de 2019.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=840216>

³² Generalitat de Catalunya. Decret 19/2022, de 8 de febrer, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 8603 de 10 de febrer de 2022.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=919871>

³³ Generalitat de Catalunya. Decret 289/2022, de 2 de novembre, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 8785 de 3 de novembre de 2022.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=941543>

digital. Així, amb el Decret 349/2022, de 29 de novembre³⁴, es modifica el Decret 289/2022, de 2 de novembre i li correspon a la Subdirecció General de Comunicació amb la Ciutadania les funcions de coordinar i desplegar l'estratègia de comunicació amb la ciutadania, l'elaboració de continguts comunicatius per assegurar l'homogeneïtat de la informació, fer propostes per la millora de les normes gràfiques de senyalització de la institució, establir criteris i procediments per l'ús de logotips i imatges pròpies, vetllar per una aplicació correcta de la identificació visual corporativa i coordinar i planificar la comunicació mitjançant els canals digitals.

Pel que fa al Servei de Comunicació adscrit a la Subdirecció, se li assignen les funcions de coordinació en la gestió dels webs oficials de la institució i del seguiment dels webs departamentals i del sector públic institucional adscrit, establir els criteris i els procediments dels serveis digitals sobre l'ús de dominis, impulsar i coordinar la comunicació dels serveis i continguts dels canals digitals, supervisar la gestió dels comptes i perfils de les xarxes socials de la Generalitat i gestionar l'oferta dels serveis digitals de l'administració com ara els webs, aplicacions, bots, xarxes socials, i altres serveis digitals adreçats a la ciutadania.

Una altra normativa de referència sobre protocol, a la qual ens referim en aquest treball, per respondre a la pregunta de recerca, la trobem en la següent legislació:

Decret 189/1981, de 2 de juliol³⁵, establint les normes de Protocol i Cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya: aquest decret té la competència en l'àmbit propi de la Generalitat de Catalunya i estableix la primera classificació dels actes oficials, la presidència d'aquests, l'ordenació dels assistents i el tractament de les mateixes autoritats.

Aquest decret ha patit diverses afectacions des d'aleshores, pel fet que va ser el primer en tot l'Estat, regulant normativament l'àmbit del protocol. Aran d'aquest, dos anys més tard va aparèixer el Reial decret 2099/1983, de 4 d'agost, pel qual es va aprovar l'ordenament general de precedències a l'Estat.

Estem parlant, doncs, que poc més d'un any després de la instauració de la Generalitat de Catalunya i la promulgació i implantació de l'Estatut d'Autonomia, es crea el decret 189/81, de 2 de juliol establint les normes de Protocol i Cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya.

A conseqüència de la creació de les noves estructures que donen lloc a qui, en termes protocol·laris, es coneix com a autoritats, dignitats i nous alts

³⁴ Generalitat de Catalunya. Decret 349/2022, de 29 de novembre, de modificació del Decret 289/2022, de 2 de novembre, de reestructuració del Departament de la Presidència. DOGC núm. 8805 d'1 de desembre de 2022.

<https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=943901>

³⁵ Generalitat de Catalunya. Decret 189/1981, de 2 de juliol, establint les normes de Protocol i Cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 146 de 29 de juliol de 1981.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1981/07/02/189>

càrrecs, apareix la necessitat de crear un ordre de prelación i un tractament que els dignifiqui i que eviti possibles conflictes de rang entre uns i altres.

Tal com fa referència Otero (2015, pàg. 15) el protocol s'ha d'enfocar des del punt de vista de les ciències socials i considerar-lo com un sistema de comunicació interpersonal o col·lectiva i formalment normativa, pròpia d'aquella època. Com explica la mateixa Otero, la seva funcionalitat rau en l'ordenament dins l'àmbit espaciotemporal amb una doble intenció: la primera és la de transmetre la identitat de la nova Generalitat de Catalunya i l'equilibri de forces envers l'Estat i, en segon lloc, mantenir la cortesia i l'afabilitat pel bon desenvolupament dels actes i esdeveniments organitzats per la institució per afavorir les interrelacions entre els organitzadors i els seus públics assistents.

Si tenim en compte les circumstàncies del moment en el qual es publica aquest decret, és evident que cal un nou ordenament dins l'àmbit competencial de la Generalitat de Catalunya, perquè el Parlament no havia legislat encara sobre aquesta matèria.

Amb l'aparició del Reial decret 2099/1983, de 4 d'agost³⁶, s'aprova l'ordenament general de precedències a l'Estat. Arran d'aquest decret apareixen les primeres discrepàncies protocol·làries amb relació a la regulació dels actes organitzats per les comunitats autònomes. A l'article 12, els presidents dels Consells de Govern de les comunitats autònomes on tenen lloc els actes, determina que els passen per davant els vicepresidents del govern de l'Estat. La Generalitat fa un recurs al Tribunal Superior de Justícia que guanya³⁷.

Sobre la Llei 13/2008, del 5 de novembre³⁸, de la presidència de la Generalitat i del Govern, fem referència a l'actualització dels tractaments protocol·laris i a l'ordenament de les noves figures no incloses en el decret 189/1981, de 2 de juliol, establint les normes de Protocol i Cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta llei posa de manifest la continuïtat i el manteniment de les estructures i de l'ordenament de les seves autoritats, així com el seu tractament tal com ja s'esmentava el 1981. Veiem doncs que malgrat el temps transcorregut, les institucions encara necessiten establir un ordre jeràrquic que ajudi a comunicar a través d'un conjunt de significats tant verbals com no verbals marcats pel protocol.

³⁶ Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. *Reial decret 2099/1983, de 4 d'agost, pel qual s'aprova l'ordenament general de precedències a l'Estat*. BOE núm. 188 de 8 d'agost de 1983.

<https://www.boe.es/eli/es/rd/1983/08/04/2099/con>

³⁷ Parlem dels anys vuitanta, després d'una dictadura.

³⁸ Parlament de Catalunya. *LLEI 13/2008, del 5 de novembre, de la presidència de la Generalitat i del Govern*. DOGC núm. 5256 de 12 de novembre de 2008.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/2008/11/05/13>

5.6. Els governs i les preses de possessió

5.6.1. Antecedents

Pel que fa als primers antecedents, el 1977 amb el retorn a Catalunya de Josep Tarradellas des de l'exili, després de la mort de Franco, es troba amb una Generalitat provisional, formada per dotze consellers, amb els quals aprovar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979 i convocar eleccions al Parlament el 1980.

Després del seu exili, tots els serveis que pertanyen en aquell moment a la Diputació de Barcelona sota la presidència de Joan Antonio Samaranch, passen a formar part d'un mateix servei de la presidència amb Tarradellas, de manera que els funcionaris s'han d'adaptar a noves formes de fer i amb una gran significació històrica per al moment viscut.

Des d'un bon principi ja s'aprecia la importància que li atorga a la imatge i la *mise en scène*³⁹. Tot el que es veu a través de la televisió pública és meticulosament estudiat i dispostat per un equip de professionals i pel mateix president, que hi dedica temps i esforços, i que posteriorment se sap que va preparar amb mesos d'antelació.

Lluís Penela, que aleshores és un dels *pettis*⁴⁰ de la Diputació de Barcelona, recorda la figura de Romà Planes Miró com a persona de confiança de Tarradellas. Penela explica que arriba juntament de l'exili i és qui dirigeix els serveis que estaven al voltant del president (protocol, secretaria, cerimonial, premsa). No es fa res si ell no ho ordena. El càrrec que ocupa del 1977 al 1979 és el de secretari general de la presidència.

Tarradellas vol imposar una visió estricta del protocol oficial per retornar el prestigi a la Generalitat que s'acaba de recuperar i que es proposa mostrar com una continuïtat, que és la de recuperar tota la vida institucional preguerra civil. Per això ell s'identifica des del primer moment com el 125è president.

Certament, és un govern molt prim i tot és molt nou, però ell l'impregna d'una institucionalitat en ell mateix. Cal dir que la major part de la ciutadana no té una visió clara dels consellers d'aquella etapa, perquè no tenen ni competències ni diners i, per tant, no donen cap servei a la societat, per això, el protocol i les relacions institucionals fan que el govern es projecti en la mateixa figura del president Tarradellas.⁴¹

³⁹ J. Pujol es refereix a la *mise en scène* quan parla de la posada en escena del president Tarradellas.

⁴⁰ S'anomena *pettis* al servei de cerimonial del president de la Generalitat. El seu nom prové de la derivació del francès "petit protocole". (Font: Lluís Penela, 2023).

⁴¹ Pujol, J. (2007), Història d'una convicció. Memòries (1930-1980), Destino, Barcelona, p. 275: «Tarradellas coneixia i admirava la figura i l'obra de De Gaulle, i des que s'aixecava fins que s'anava a dormir només tenia una preocupació: mantenir viva la Generalitat a còpia de repetir-se constantment que ell n'era el president. Ho sustentava una intuïció en la qual ningú no creia, però que va resultar certa: que quan a Espanya es produís el canvi polític els catalans s'aferrarien a la Generalitat. Que ell sortiria al balcó del Palau de la Generalitat anunciant "Ja soc aquí"».

La normativa de l'Estat⁴² estableix la seva presa de possessió al Palau de la Generalitat, i aquesta la gestiona l'oficina de protocol, heretada de la Diputació de Barcelona.

Tot i que se segueixen les pautes de caràcter franquista, durant la cerimònia s'evita qualsevol referència a l'antic règim i a la religió. (Burillo, 2016 p.224).

Amb Tarradellas, la tasca del servei de premsa consisteix, bàsicament, en atendre als mitjans que demanen informació del personatge, volen tenir una entrevista amb ell així com també fan els reculls de premsa pel president.

Tarradellas també sap com tractar als mitjans que aleshores tenen un marcat sentit espanyolista. Josep Sort (2018) reproduïx un article de Josepmiquel Servià, del servei de premsa de Tarradellas, on explica una anècdota de Tarradellas amb un periodista membre de la redacció d'una coneguda revista madrilenya de projecció estatal que portava unes intencions malicioses.⁴³

No podem reproduir sencer l'article, però en definitiva, el que es vol fer notar és l'art per les formes, el cerimonial i el que aleshores s'anomena saber estar, ben conegut en la figura de Tarradellas. La seva barreja d'amabilitat, saviesa i coneixements d'història, fa que se'l reconegui com un gran amfitrió i diplomàtic amb la premsa (Burillo, 2016 p.222).

5.6.2. Historiografia

En aquest apartat del marc teòric es presenta el conjunt de preses de possessió dels presidents de la Generalitat de Catalunya així com les descripcions amb els seus referents històrics, tot relacionant les funcions dels serveis de comunicació i de protocol.

1980 – 1984

El 20 de març de 1980, sorgeix de les urnes el president de la Generalitat Jordi Pujol i Soley. En aquell moment, els serveis de comunicació i de protocol que ja formen part de l'estructura, esdevenen també la del nou president.

Tarradellas ocupava els dos càrrecs de president, tant de la Generalitat de Catalunya com de la Diputació de Barcelona. És a partir de Pujol, que les dues institucions se separen i la presidència de la diputació passa a mans de Francesc Martí Jusmet⁴⁴.

⁴² Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. *Reial decret llei 41/1977, de 29 de setembre, sobre restabliment provisional de la Generalitat de Catalunya*. BOE núm. 238 de 5 d'octubre de 1977. Pàg. 22047 a 22048 (2 pàg.)

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1977-24354>

⁴³ En el text es fa esment a la frase "hoy me cargo al viejo" referint-se a l'entrevista que tenia previst fer el periodista al president Tarradellas.

⁴⁴ Francesc Martí Jusmet militava al PSC. Va ser president de la diputació de Barcelona del 1980 al 1982. Posteriorment fou nomenat Delegat del Govern espanyol a Catalunya del 1982 al 1993.

El gran canvi que es produeix amb Pujol és un protocol i una comunicació més institucionalitzada i no tan personalitzada com amb Tarradellas. Aquests dos suports passen a estar al servei de la institució i no tant del seu "señorito"⁴⁵

Pujol, articula el protocol i la comunicació des de la institució d'una Generalitat que havia desaparegut i vol tornar a posar al seu lloc a un nou govern que ha guanyat unes eleccions i això inclou el Parlament de Catalunya com a segona institució més important del país.

A Pujol li obsessionen els símbols⁴⁶ perquè formen part de la litúrgia per fer respectar el que ell representa, però també la té pels eslògans⁴⁷ i això es fa des de comunicació. Durant el seu mandat, apareix la figura del director general de Mitjans de Comunicació, Josep Faulí i Olivella que és qui dona l'impuls i posa en primer pla la comunicació de la institució.

Un dels grans llegats de Pujol dins la seva obra de govern, és la de generar orgull i autoestima i ho fa a través de la comunicació. És un missatge d'ambició possible que val per a tot, que dona també una projecció internacional que ajuda a la institució a fer-se visible més enllà de les fronteres.

Pujol estableix a les rodes de premsa l'"Ara no toca"⁴⁸ que va crear un segell distintiu comunicatiu, però que en aquell moment va generar una tensió mediàtica.

El 1983 es crea la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV)⁴⁹ fruit d'aquesta primera legislatura. Els mitjans públics han de comunicar, però la institució també ha d'existir per transmetre i percebre el món amb mentalitat d'aquí. Per Pujol, és una eina al servei de la institució, però és també una eina de país.

Hi ha dos factors importants, el protocol que s'articula com una necessitat de fer present a la ment de la gent: que hi ha un govern de Catalunya i això és la primera institució del país - i un Parlament-, i a partir d'aquí, quan es té el gruix competencial, apareix la necessitat de comunicar, i Pujol, que és un

⁴⁵ Felio Vilarrubias anomenava així a l'autoritat a qui es donava el servei. Monàrquic convençut, no va ocultar mai les seves simpaties amb el franquisme. Va ser el cap de Protocol de la Diputació de Barcelona abans de la tornada de l'exili de Tarradellas amb qui va estar cessat.

⁴⁶ Portar el senyal de la Generalitat a la solapa de l'americana, portar la banderola al vehicle oficial, Cal fer referència a aquest sentit institucional que té el president que es fa palesa en el seu escrit del juliol del 2014 on demana que li siguin trets els honors i les prebendes de president de la Generalitat. Pujol té molt clar que ha d'allunyar la institució del mal que li pot fer. Tant és així que deixa de portar la insígnia i d'utilitzar o exhibir cap símbol de la Generalitat. Al seu despatx només hi té l'escut del partit que va fundar.

⁴⁷ A través de publicistes com Joaquin Lorente, Lluís Bassat o Joan Campmany entre altres, es van crear eslògans com "Som sis milions"; "La feina ben feta no té fronteres" "el nostre món és el món" que encara perduren en la societat.

⁴⁸ És una traducció de l'anglicisme "no comment" que feia servir el president americà Kennedy i que va adaptar el mateix Pujol al català, però que no va agradar als periodistes d'aquí.

⁴⁹ Generalitat de Catalunya. *LLEI 10/1983, de 30 de maig, de creació de l'ens públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat de Catalunya*. DOGC núm. 337 de 14 de juny de 1983. L'any 2007 va adoptar el nom actual: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA).

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=13560>

comunicador nat, bàsicament fa dues coses, el traç gruixut de la comunicació, que la marca a través dels eslògans, i les rodes de premsa.

Pel que fa als eslògans publicitaris ell els hi dona un sentit de discurs molt breu i genèric que van calant en la ment de la població i, per altra banda, és innegable que Pujol sempre ha estat un gran comunicador i a diferència dels seus successors⁵⁰, sempre fa de portaveu a les rodes de premsa de després de les reunions del consell executiu perquè creu que és el màxim responsable a qui li correspon donar les explicacions del que fa el govern.

Recordem que es ve d'una dictadura on el llenguatge del poder contribueix a visibilitzar les diferències socials i en especial, les que separen els governants dels governats, on la paraula política no es transmet directament sinó que per intermediaris (Balandier, 1994, pàg. 29).

Georges Balandier fa la següent descripció sobre el llenguatge polític que ha de ser retransmès per intermediaris:

"Este lenguaje establece, por necesidad, una comunicación calculada; tiende a producir efectos precisos; sólo desvela una parte de la realidad, puesto que el poder debe también su existencia a que se ha apropiado de la información, de los «conocimientos» requeribles para gobernar y administrar, para ejercer un dominio."

Georges Balandier (1994)

Amb l'evolució de la societat, pensem que ara seria bastant impensable que un president no necessités intermediaris. És a partir de Maragall que es produeix aquest primer gran canvi comunicatiu on apareix la figura d'un portaveu.

Pujol assumeix que no serà un govern efímer i accelera tràmits com la creació del decret de precedències⁵¹ dels representants de les institucions a Catalunya, per la necessitat d'ubicar a la institució al lloc que li pertoca dins de la societat. Ho fa abans que el de l'Estat⁵² perquè aquest no té la necessitat de gesticular qui és el govern de l'Estat, a diferència de Catalunya que sí que la té. Pujol percep que la mancança que hi ha és de reconeixement al carrer.

La tardança per la celebració de la presa de possessió, per raó de la ronseria de Tarradellas en deixar la presidència i la residència oficial de la Casa dels Canonges, es converteix en el *tour de force*⁵³ dels dos presidents, i això acaba transcendit a la premsa Burillo (2016, pàg. 256).

⁵⁰ Tots els governs que s'han anat succeint després de Pujol han tingut un portaveu del Govern amb un perfil de periodista o professional de la comunicació.

⁵¹ Generalitat de Catalunya. Decret 189/1981, de 2 de juliol, establint les normes de Protocol i Cerimonial en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 146 de 29 de juliol de 1981
<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/1981/07/02/189>

⁵² Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. Reial Decret 2099/1983, de 4 d'agost, pel qual s'aprova l'ordenament general de precedències a l'Estat. BOE núm. 188 de 8 d'agost de 1983.

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1983-21534>

⁵³ RAE (2019). Expressió francesa que significa "acció difícil la realització de la qual exigeix gran esforç i habilitat" i "demostració de força, poder o destresa".

Això també es constata al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, amb l'ORDRE de 2 de maig de 1980, signada pel que aleshores era el secretari general de la Presidència, Joaquim de Nadal i Caparà, que ordena donar publicitat a diversos documents i disposicions legals relatius a la constitució del Parlament de Catalunya i a l'elecció i nomenament del senyor Jordi Pujol i Soley com a president de la Generalitat de Catalunya⁵⁴.

Finalment, Tarradellas és destituït⁵⁵ pel Rei Joan Carles I, Jordi Pujol, és nomenat⁵⁶ pel president del Govern espanyol, Adolfo Suárez.

A l'acte de la presa de possessió assisteixen representants de l'Estat i de les recentment nomenades institucions catalanes. L'acte es retransmet en directe pel canal català de la Televisió Espanyola⁵⁷ i té lloc al Saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Catalunya.

Els mitjans anuncien prèviament a l'acte que el parlament de Pujol s'espera que sigui estrictament protocol·lari i el de Tarradellas polític, fet que no resulta així, perquè finalment Tarradellas parla de l'assoliment de les institucions catalanes i Pujol ho fa apel·lant al futur de Catalunya.

L'entrada al saló es fa en mig d'una multitud de gent dreta que aplaudeix als presidents que van acompanyats d'un escamot de mossos d'esquadra vestits de gala i dels pettis de palau també vestits de gala.

Els mitjans no tenen un espai destinat i es posen al davant de la taula de presidència mentre prenen imatges. Els responsables de comunicació els demanen que romanguin ajupits per no tapar la visió a la resta. Darrere de la presidència hi ha una renglera de cadires on seuen altres representants de l'Estat i de Catalunya, i a peu dret, a més de la guàrdia d'honor i dels pettis, també hi ha una representació fornida d'ajudants militars i assistents de les autoritats que estan assegudes.

La taula, ubicada a peu pla del saló, està composta per set persones, el president sortint, Josep Tarradellas l'encapçala (presidència única), als costats el president entrant, Jordi Pujol, el ministre d'Administració Territorial, José Pedro Pérez Llorca, el president del Senat, Cecilio Valverde, el president del

⁵⁴ Generalitat de Catalunya. ORDRE de 2 de maig de 1980, donant publicitat a diversos documents i disposicions legals relatius a la constitució del Parlament de Catalunya i a l'elecció i nomenament del senyor Jordi Pujol i Soley com a President de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 60 de 3 de juny de 1980.

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=2242>

⁵⁵ Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. Real Decreto 774/1980, de 28 de abril, por el que se dispone el cese en sus funciones como Presidente de la Generalidad de Cataluña de don Josep Tarradellas Joan. BOE núm. 103 de 29 d'abril de 1980.

<https://www.boe.es/boe/dias/1980/04/29/pdfs/A09259-09259.pdf>

⁵⁶ Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. Real Decreto 775/1980, de 28 de abril, por el que se nombra Presidente de la Generalidad de Cataluña a don Jordi Pujol i Soley. BOE núm. 103 de 29 d'abril de 1980, pàgines 9259 a 9259 (1 pàg.).

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1980-8835

⁵⁷ Arxiu TVE Catalunya - Presa de possessió de Jordi Pujol com a President de la Generalitat de Catalunya. 08/05/1980. [en línia a] <https://www.rtve.es/play/videos/altres-programes-darxiu/presa-possessio-jordi-pujol-com-president-generalitat-catalunya-1980/5524773/>

Parlament autonòmic, Heribert Barrera, el capità general de la IV Regió Militar, Pascual Galmes, i el governador civil de Barcelona, Josep Maria Belloch Puig.

Obre l'acte el president Tarradellas que dona la paraula al secretari Nadal, que comença amb la lectura del decret de cessament del president sortint i del decret de nomenament del president entrant. A continuació continua amb les lectures dels oficis i legislació⁵⁸ que permeten el nomenament del president de la Generalitat de Catalunya, després de la reinstauració amb la democràcia.

Tarradellas pren novament la paraula i llegeix la següent fórmula de prometatge adreçant-se a Pujol:

– Prometeu per la vostra consciència i honor complir fidelment les obligacions del càrrec de President de la Generalitat de Catalunya, amb lleialtat al Rei respecte als drets de la persona i estricta observança de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia?–

En acabat el president Pujol s'adreça al president Tarradellas i diu:

- Sí, ho prometo –

Els dos presidents es donen la mà i seguidament Tarradellas imposa l'enssenya presidencial⁵⁹

Immediatament, el president sortint fa el seu discurs i els segueix el discurs del president entrant. Els assistents entonen els Segadors de forma espontània mentre els presidents estan abandonant la taula presidencial i la retransmissió per la televisió estatal està enfocant les imatges del quadre del Rei i el príncep que presideixen el Saló Sant Jordi. Les autoritats espanyoles també estan en peus i els presidents s'aturen i de forma improvisada es posen a cantar l'himne mentre un núvol de periodistes pren imatges del moment històric.

1984 – 1988

Pel que fa a les dues disciplines (protocol i comunicació), inicien un distanciament a partir del moment que la Generalitat comença a tenir múscul,

⁵⁸ Generalitat de Catalunya. *Ordre de 2 de maig de 1980, donant publicitat a diversos documents i disposicions legals relatius a la constitució del Parlament de Catalunya i a l'elecció i nomenament del senyor Jordi Pujol i Soley com a President de la Generalitat de Catalunya.* DOGC núm. 60 de 3 de maig de 1980.: *Ofici de 28 d'abril de 1980, que dirigeix l'Excel·lentíssim Senyor Adolfo Suárez González, President del Govern, al Molt Honorable senyor Josep Tarradellas, delegant-li la seva representació per donar possessió al Molt Honorable senyor Jordi Pujol i Soley com a President de la Generalitat de Catalunya.* CARTA de 25 d'abril de 1980, que dirigeix el Molt Honorable President de la Generalitat, senyor Josep Tarradellas, al President del Govern, Excel·lentíssim senyor don Adolfo Suárez González, per la qual li tramet els oficis dels dies 11 i 25 d'abril de 1980, signats per l'Honorable President del Parlament de Catalunya, senyor Heribert Barrera i Costa, comunicant la seva elecció com a President del Parlament i l'elecció del senyor Jordi Pujol i Soley com a President de la Generalitat de Catalunya.

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=2242>

⁵⁹ L'enssenya presidencial és una medalla d'or amb les quatre barres que el president Macià va encarregar a l'argenter noucentista Jaume Mercadé el 1932.

amb el traspàs de les primeres competències⁶⁰ l'administració contacta directament amb la gent del país i es converteix en un prestador públic de serveis, per tant, neix la necessitat de dir el que fa la institució i alhora donar explicacions també del que no fa bé⁶¹.

La segona presa de possessió del president Pujol ja té un aspecte totalment diferent, es pot apreciar perfectament un ordre estricte en el protocol i la posada en escena.⁶² Els mitjans de comunicació poden fer un seguiment més acurat i tenen un espai, al costat de la presidència, destinat per retransmetre o enregistrar l'acte, juntament amb una coordinació dels seus moviments, tutelada pel servei de premsa del president. Aquest cop no hi ha ningú dret pel saló i els mitjans tampoc se'ls deixa posar davant de la taula presidencial per prendre imatges. Ja es pot veure el que Pujol denomina com "l'expressió plàstica del poder".

La plaça Sant Jaume també està perimetrada per les tanques que delimiten el passadís per desencotjar dels vehicles oficials a la porta del palau.

El reporter de la recentment inaugurada televisió catalana, fa el reportatge en directe esmentant les autoritats que han estat convidades a l'acte i que representen l'Estat i les institucions catalanes juntament amb una nodrida representació del món cultural del país.

És interessant destacar com els mitjans fan al·lusió sobre el protocol de la primera presa de possessió amb relació a la imposició dels atributs presidencials. Convé recordar, però que el primer decret que establia la regulació a Catalunya, no va estar creat fins al 1981 i el de l'estat el 1983 i, per tant, després de la primera presa de possessió.

La presidència, aquest cop està sobre una tarima baixa d'uns quinze centímetres d'alçada. La taula està constituïda per quatre persones (presidència compartida), el president entrant, Jordi Pujol, el president del parlament, Miquel Coll i Alentorn, el ministre i el delegat del govern, Francesc Martí Jusmet. El secretari del govern, Lluís Prenafeta està situat darrere, fora de la taula presidencial. Darrere la presidència també hi ha disposades les cadires que ocupen els membres del consell executiu en funcions i també els membres de la mesa del Parlament.

Igual que les primeres autoritats, la nombrosa família de Pujol també disposa d'un espai reservat a primera fila dins del saló, però altres convidats ocupen altres espais del palau per seguir, en diferit per televisió, l'acte, com sigui que no tenen cabuda al mateix saló.

⁶⁰ S'acaben de traspasar les competències d'ensenyament amb tot un cos de docents, traspàs de carreteres, traspàs de temes de cultura i posteriorment de sanitat que representa una mica més d'un terç del pressupost del Govern, etc.

⁶¹ Per Jordi Xifra, (2017), això seria la definició que descriu l'objecte d'estudi de les Relacions Públiques al seu llibre: "Manual de relaciones pública e Institucionales"

⁶² TV3 a la carta. Presa de possessió de Jordi Pujol com President de la Generalitat de Catalunya-18/06/1984. [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/programa/presa-de-possessio-de-jordi-pujol-com-president-de-la-generalitat-18061984/video/5838771/>

Tots els mitjans del moment han desplaçat als seus enviats per perdre testimoni de la presa de possessió i disposes de cadires amb tauleta per poder escriure i també *rack*⁶³ de premsa per poder enregistrar l'acte, sense necessitat de posar-se davant la taula o prop dels altaveus.

Les autoritats que han de formar part d'aquesta presidència es troben inicialment al saló Verge de Montserrat per, posteriorment, fer l'entrada al Saló sant Jordi, escortats per la gala, tot i que aquesta entrada no està dotada de solemnitat. Pujol entra al saló amb el soroll de fons i els aplaudiments dels assistents, tal com es va fer el 1980.

Obre l'acte el president del Parlament, Miquel Coll i Alentorn que en aquesta ocasió és qui fa la lectura del decret de nomenament⁶⁴ i a continuació, llegeix la fórmula de prometatge mentre el president entrant es posa dret:

– *Prometeu per la vostra consciència i el vostre honor complir fidelment les obligacions del càrrec de President de la Generalitat de Catalunya, amb fidelitat al Rei, a la Constitució a l'Estatut d'Autonomia, i a les institucions nacionals de Catalunya?* –

El president respon: – *Sí, ho prometo.*

Com veiem el text de la fórmula de prometatge ja ha canviat i encara serà aquesta durant la resta de preses de possessió dels presidents, fins a l'entrada de Puigdemont al Govern.

Immediatament, és imposada l'enssenya presidencial i pren la paraula el president del Parlament que fa el seu discurs per, seguidament, prendre la paraula el president entrant. El seu discurs, en aquesta ocasió, fa referència a la normalitat amb la qual es constitueix aquest nou govern, complint tots els requisits democràtics.

Els membres de la presidència abandonen el saló i tot seguit ho fan els convidats. Aquest cop no s'interpreta l'himne Nacional de Catalunya.

1988 – 1992

El 4 de juliol de 1988 va tenir lloc la tercera presa de posició del president Pujol. El Govern ja té múscul i les estructures internes i l'enfortiment de la Generalitat, presenten una presa de possessió consolidada.

⁶³ Un rack de premsa o distribuïdor de premsa és un aparell electrònic que serveix per donar so directe dels parlaments als periodistes/tècnics que hi estiguin connectats.

⁶⁴ Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica. *Reial Decret 1117/1984, de 12 de juny, pel qual es nomena President de la Generalitat de Catalunya el senyor Jordi Pujol i Soley*. BOE núm. 141 de 13 de juny, pàgines 17196 a 17196 (1 pàg.)
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1984-13317

La posada en escena⁶⁵ es veu fortament estudiada i l'entrada és totalment solemne. Els assistents estan dempeus aplaudint i la presidència va envoltada de les gales dels mossos i del cerimonial de Palau.

Les imatges que s'emeten en directe compten amb un desplegament de mitjans tècnics que permeten una retransmissió totalment neta i ordenada amb uns pools de premsa delimitats amb fites i una grada esgraonada confeccionada per a l'ocasió i que ocupa el lateral esquerre del saló Sant Jordi.

La taula presidencial està enlairada per una tarima més alta que l'anterior i entapissada de color granat. Aquest cop, darrere només i són la gala de mossos i dels pectis. La taula es compon de tres persones, amb una presidència única del president entrant, el ministre en representació de l'Estat i el president del Parlament de Catalunya.

El president del Parlament, Joaquim Xicoy i Basegoda, obre l'acte i llegeix el nomenament del president Pujol. Tot seguit, es procedeix a la lectura de la fórmula de compliment de les obligacions del càrrec i seguidament, el president del Parlament imposa el distintiu propi del càrrec a Pujol i aquest queda investit de l'autoritat, el tractament, els drets i els deures inherents al càrrec.

El nou president pronuncia el seu discurs i tanca l'acte. Aquí cal destacar la sortida del saló, que en aquest cas, es fa també de forma solemne abans que la dels assistents, permeten així que no es produeixin les imatges d'embús i desordre de les anteriors preses de possessió.

Les imatges mostren que els mitjans de comunicació s'avancen a la sortida de la presidència per poder captar les imatges d'aquests darrers moviments i això està coordinat pels serveis de premsa del president.

1992 – 1995

Ens trobem a l'any dels jocs olímpics en una Catalunya que està sent observada per la premsa internacional.

Loughney ara ja és el nou cap de protocol i per ell, la comunicació conflueix en la mateixa àrea que anomena: "àrea de relacions institucionals, comunicació i màrqueting" o bé "àrea de reputació corporativa". Així doncs, mentre encapçala el gabinet, assumeix totes les responsabilitats i presa de decisions de tot allò que ara es defineix com a comunicació i que aleshores feia referència al que es coneix com les Relacions Públiques Institucionals.⁶⁶

⁶⁵ TV3 a la carta. Presa de possessió de Jordi Pujol com president de la Generalitat de Catalunya-04/07/1988 [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/presa-de-possessio-de-jordi-pujol-com-president-de-la-generalitat-de-catalunya-04071988/video/5838768/>

⁶⁶ Vegeu bibliografia (Xifra, 2014).

La presa de possessió torna a estar organitzada amb el mateix format que l'anterior, però aquest cop, l'entrada solemne al saló es fa en silenci.⁶⁷ El respecte per la institució i la dels seus representants polítics ja ha quedat impregnada en la societat i aquesta forma de respecte és palpable a les escenificacions dels actes oficials.

S'han canviat les cadires presidencials per unes de més magnes que s'han manllevat al Palau Reial de Pedralbes⁶⁸ que encara està en mans de l'Ajuntament de Barcelona. També s'han posat les estores.

Dos mossos vestits de gala i dos pettis del palau es col·loquen darrere de la taula presidencial elevada per una tarima encatificada de granat a joc a les cortines de fons.

El president del Parlament, Joaquim Xicoy i Bassegoda obre l'acte amb el seu discurs i tot seguit fa la lectura del decret de nomenament, la lectura de la fórmula de prometatge i l'imposa l'ensenya presidencial.

L'acte acaba amb el discurs del president Pujol i, tot seguit, s'apropa a saludar als membres del consell executiu que són a un costat, i a la seva família que es troba a primera fila. La sortida es fa cerimoniosament pel passadís central escoltat novament per la gala.

En aquesta ocasió tampoc s'interpreta l'himne nacional de Catalunya.

1995 – 1999

Les eleccions s'anticipen cinc mesos, car han de tenir lloc l'any següent. Aquestes suposen un punt d'inflexió en la tendència política amb una forta participació i posicionament dels altres partits. Així i tot, el partit de Pujol és el partit més votat per cinquena vegada consecutiva, revalidant la presidència però perdent la majoria absoluta.

Pel que fa a la seva cinquena presa de possessió, té lloc a l'habitual saló St. Jordi del Palau de la Generalitat.

La posada en escena és com l'anterior. Encara que el desplegament mediàtic i les imatges que es retransmeten són cada cop més lluïdes. Es nota la importància que es dona a l'espectacle televisat, tot i que Pujol encara té clar el frec a frec amb la gent del carrer, i els serveis de protocol juntament amb els serveis de premsa es veuen obligats a conjuminar els esforços per compartir un mateix espai i aconseguir els dos objectius comunicatius.

⁶⁷ TV3 a la carta. Presa de possessió de Jordi Pujol com President de la Generalitat de Catalunya-15/04/1992. [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programes/presa-de-possessio-de-jordi-pujol-com-president-de-la-generalitat-01011992/video/5838787/>

⁶⁸ El desembre del 2004, la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona van firmar un acord de cessió d'ús del Palau de Pedralbes i els seus jardins, perquè la Generalitat el fes servir per a actes protocol·laris. A canvi, el govern català havia de complir un seguit de compromisos adquirits. El març del 2019, el ple de l'Ajuntament de Barcelona aprova la cessió gratuïta de la finca a la Generalitat i l'any 2022 es culmina tot aquest procés.

La presidència la componen les tres autoritats de rigor: el president entrant, el ministre per a les administracions públiques, Joan Lerma, i Joan Reventós, com a president del Parlament.

En aquest cas no hi ha cap fet destacable en la presa de possessió, perquè es tracta de la perpetuació del format assumit pels dos serveis (premsa i protocol) del president Pujol.

1999 – 2003

Ja som a l'última presa de possessió del president Pujol. L'ordre de l'acte no és gaire diferent de les altres preses de possessió. Les cadires es canvien per unes altres de menys prestància, però en concordança amb la resta de decoració del saló Sant Jordi, unes cadires tan magnes, com les de les darreres preses de possessió, ja no corresponen amb la imatge que es vol donar de la figura de Pujol i el que ell representa per la societat catalana d'aquest moment.

Les cadires són més petites de fusta entapissades també de vellut vermell i, tanmateix, confiades novament pel Palau Reial de Pedralbes.

Potser el fet més destacable són les cadires dels convidats que s'han hagut de canviar per unes de plegables de fusta per poder ubicar-ne més al saló⁶⁹. Aquestes són força criticades per la imatge poc cerimoniosa que donen i per la seva incomoditat per seure.

Els mitjans tornen a tenir el seu espai en el lateral esquerre del saló sobre una tarima de grans dimensions folrada de moqueta granat amb diverses alçades i disposen de les sortides de so per poder enregistrar i emetre per les ràdios.

Novament, la presa de possessió és retransmesa per la televisió catalana amb les càmeres ubicades al mateix saló.

L'acte comença amb l'entrada dels membres de la taula presidencial, que encara està formada per les tres autoritats que representen, en aquesta ocasió, les mateixes institucions que en les darreres preses de possessió. Es tracta del president entrant, el ministre i el president del Parlament de Catalunya.

Aquesta vegada, el cap de protocol els atura al davant de la taula presidencial, on es troba una coral que comença interpretant l'Himne Nacional de Catalunya cedint, tot seguit el seu lloc a les autoritats que presideixen l'acte.

A l'escenari s'ha afegit, una planta (un *ficus benjamina*)⁷⁰ i una veu *en off*⁷¹, que ja ha anunciat l'entrada del president al saló Sant Jordi, va donant pas als parlaments. En primer lloc, ho fa el president del Parlament de

⁶⁹ Pujol manifesta la seva voluntat de no tornar-se a presentar a les pròximes eleccions i anuncia que Artur Mas serà el seu successor com a candidat a la presidència.

⁷⁰ El nou cap de protocol vol deixar la seva empremta en aquesta posada en escena. A l'inici del seu nomenament, es van incorporar plantes a l'escenografia dels actes que tenien lloc als espais de palau.

⁷¹ La veu *en off* consisteix a un text parlat emès per una persona o una font sonora que és fora del camp visual de càmera. (Cercaterm. TERMCAT, Centre de Terminologia 2023).

Catalunya amb el seu discurs i lectura del decret de nomenament i posterior lectura i imposició de la medalla del president. El text de la fórmula de prometatge és el mateix que en les darreres preses de possessió de Pujol. Clou el president entrant i aquest cop baixen de la tarima i se'ls facilita unes cadires a primera fila per escoltar unes breus interpretacions musicals a càrrec del cor de cambra Lieder Càmera sota la direcció del mestre Josep Vila.

L'acte acaba amb l'anunci d'un refrigeri al Pati dels Tarongers.

2003 – 2006

Després de les eleccions del 16 de novembre de 2003, es produeix l'anomenat "tripartit" per trencar amb la continuïtat, fins aleshores, d'un Govern Convergent. El 127è president de la Generalitat de Catalunya és Pasqual Margall, que forma un govern amb les formacions polítiques catalanistes i d'esquerreres del moment⁷² al novembre del mateix any, els màxims dirigents de les tres formacions, signen l'acord conegut com el "Pacte del Tinell"⁷³, d'on sorgeix el govern de la VII legislatura, amb Maragall com a president i una formació de 16 consellers⁷⁴

Amb l'arribada del tripartit, es fan diverses obres als espais del Palau de la Generalitat i especialment, es canvia l'antiga sala de premsa per una de més gran i modernitzada i equipada amb les noves tecnologies del moment. Els colors dels fons corporatius de les sales de premsa, tant de la presidència com de la resta de departaments de la Generalitat es tornen de color ocre. També es crea un *córner*⁷⁵ de premsa a la Sala Clavé, per diferenciar-la de la sala de premsa oficial del Palau, per ús exclusiu de les rodes de premsa de després de les reunions de Govern amb un acabat d'estrenar càrrec de portaveu del Govern de la Generalitat i pel mateix president. Tot i que també s'utilitzen altres espais emblemàtics del Palau per fer diferents anuncis o entrevistes.

La comunicació d'un Govern no es pot deixar a l'atzar, per això la tria d'aquesta figura ha de ser un càrrec de total confiança atès el poder comunicatiu de què disposa, a més ha de tenir, evidentment, aptituds per comunicar de manera ajustada allò que es vol dir, amb total transparència i identitat corporativa i evitant polèmiques innecessàries. Ha de donar confiança al receptor de manera que aquest, ha de ser capaç d'entendre de forma clara el que s'està comunicant. "A més, com a intermediària entre la institució i els mitjans, ha de ser una persona que no opini i que es limiti a exposar el que la institució vol comunicar" (Ridao i Oriol, 2014, pàg. 9).

Aquesta nova figura de portaveu, sorgeix de la necessitat d'emetre un cert equilibri conceptual en els missatges per ser interpretats conforme als

⁷² Partit dels Socialistes de Catalunya-Ciutadans pel Canvi (PSC-CpC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EUiA).

⁷³ En referència al lloc on es va signar, el Saló del Tinell del Palau Reial de Barcelona.

⁷⁴ 8 del PSC-CpC, 6 d'ERC i 2 d'ICV-EUiA

⁷⁵ Aquesta paraula és un anglicisme que significa cantonada i que és on està ubicat aquest espai dins del Palau de la Generalitat.

propis interessos de cada partit i que formen la coalició dins d'aquest nou govern (Ridao i Oriol, 2014, pàg. 8).

Durant el mandat de Maragall es distingeixen tres etapes que corresponen en gran manera, a la dels nomenaments dels secretaris de Comunicació: Miquel Sellarès (2004), Enric Marín (2004-2006) i Ramon Font (2006). Aquesta secretaria "s'ocupa tant de la comunicació de l'acció de govern (del missatge), com dels mitjans públics i de la regulació del sector de la comunicació, com en l'etapa dels darrers governs de Jordi Pujol" (Ridao i Oriol, 2014, pàg. 19)

Al nivell de protocol, el més destacable d'aquest període és la creació de la normativa que regula al cap de l'oposició⁷⁶ on se li dona un reconeixement i unes prerrogatives que fins aleshores no existien, com és el de tenir el tractament d'honorable i donar-li una posició dins de l'ordenament de precedències respecte al decret 189/83 de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta etapa està plena de canvis i és on la comunicació pren encara més força i passa ja a un primer pla per davant del protocol que es manté sota el paraigua del que marca l'estratègia comunicativa. Es contracten els serveis d'una assessoria externa⁷⁷ de professionals del sector o assessors de comunicació política (*spin doctor*)⁷⁸ donar-li un aspecte renovat i molt més mediàtic.

En tant que la presa de possessió⁷⁹ aquesta també està coordinada pel Gabinet de Relacions Externes i protocol i pel Gabinet de Comunicació, heretats de la darrera legislatura del president Pujol, però tutelats per membres actius de la formació política dels socialistes els quals, posteriorment, ocupen càrrecs eventuais dins l'equip de comunicació i de protocol del nou president.

Els detalls són molt importants sobretot quan tot està televisat en directe i cal tenir presents tots els possibles imprevistos.

Al balcó del Palau de la Generalitat hi ha penjat el domàs amb l'escut de la Generalitat i una senyera que oneja d'un pal. A la teulada la bandera espanyola i la catalana onegen juntes com sempre, d'acord amb la legislació vigent.

⁷⁶ Generalitat de Catalunya. LLEI 13/2008, del 5 de novembre, de la presidència de la Generalitat i del Govern. DOGC núm. 5256 de 12 de novembre de 2008.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/2008/11/05/13>

⁷⁷ Toni Gutierrez-Rubí, és assessor de comunicació i consultor polític. També es especialista en la nova política i les noves tendències en l'àmbit social, empresarial i amb tot el que té a veure amb la transformació dels models de comunicació, lideratge i relació a la Societat Xarxa.

⁷⁸ Un Spin doctor és aquella "persona al servei d'un partit polític el rol de la qual és obtenir un tracte favorable dels mitjans de comunicació per al seu partit, especialment en els esdeveniments mediàtics". (Cercaterm. TERMCAT, Centre de Terminologia 2023). [en línia]:

<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm/fitxa/MzE5OTYwMQ%3D%3D>

⁷⁹ TV3 a la carta [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/presa-de-possessio-de-pasqual-maragall-20122003/video/5937448/>

Com en les darreres ocasions, la plaça està perimetrada amb tanques en forma de "tresbolillo"⁸⁰ de contenció pel públic del carrer, conformant un passadís d'entrada pels assistents a l'acte i per facilitar el desencotxament de les autoritats.

Hi ha una formació de gala a l'entrada del Palau amb un passadís de moqueta vermella que puja fins a la Galeria Gòtica. El president entrant passa revista i tot seguit, acompanyat de la seva dona, entren al despatx presidencial que està flanquejada per dos mossos de gala.

Tant a la plaça com al trajecte, s'han establert uns pools de premsa pels 300 representants dels mitjans que assisteixen en aquesta ocasió i per la retransmissió en directe a través de la televisió catalana. Els espais estan degudament il·luminats per captar amb nitidesa les imatges tant des de l'exterior del Palau com dins dels espais. El reporter que fa la crònica en directe fa al·lusions constants al que està marcat dins del programa del protocol amb els moviments dels protagonistes i de les màximes autoritats convidades que van desfilant pel saló Verge de Montserrat⁸¹

També s'utilitzen altres dependències habilitades amb televisió per tal que tots aquells convidats que no caben al saló Sant Jordi, puguin seguir l'acte televisat.

Les cadires del públic assistents s'han llogat també per aquesta ocasió perquè siguin còmodes i estètiques, però també, perquè puguin enquibir-ne més ja, que les que es disposen al Palau no són suficients.

Arribada l'hora, el president entrant surt acompanyat del president sortint, de la ministra d'Administració Pública, i del president del Parlament, Ernest Benach, que van escortats per davant per dos mossos de gala i dos pettis també de gala.

La taula presidencial, sobre la mateixa tarima de les últimes preses de possessió, aquest cop està composta per quatre persones: el president sortint, Jordi Pujol, el president entrant, Pasqual Maragall, la ministra, Júlia Garcia-Valdecasas i el president del Parlament, Ernest Benach.

Al fons, les tradicionals cortines vermelles de vellut, el quadre del Rei i el príncep, dos Mossos i dos Pettis vestits de gala.

Una veu en off anuncia que l'acte està a punt de començar i relata als assistents el desenvolupament de l'acte tot demanant que s'asseguin als seus llocs. Les primeres autoritats que prèviament han estat saludant al Verge de Montserrat, van entrant al saló St. Jordi acompanyats per una melodia tocada al carilló del Palau.

⁸⁰ És una paraula extreta del castellà pel qual s'anomena al format de contenció amb tanques en paral·lel i en mig unes altres amb forma de ziga-zaga de reforç. (Font: Mossos d'Esquadra).

⁸¹ El saló Verge de Montserrat és el nom de l'espai que fa d'avantsala del despatx dels presidents. A partir de la XIII ha passat a denominar-se Sala dels Diputats.

Els últims a entrar són les quatre autoritats que componen la taula presidencial de l'acte de presa de possessió que ho fan amb un silenci absolut com requereix un acte d'aquesta solemnitat però finalment trencat pels aplaudiments dels assistents.

Obre l'acte el president Pujol amb unes breus paraules fent referència al compliment de la normativa per la convocatòria de les eleccions i de felicitació i esperança de continuïtat del govern de Catalunya amb el nou president. Tot seguit passa la paraula al president del Parlament que llegeix el decret de nomenament i el text de prometatge que en aquesta ocasió també continua sent la mateixa que en les preses de possessió del seu antecessor. Clou el president Maragall i novament el cor dels Lieders Càmera interpreta els Segadors per concloure l'acte.

Un dels fets més remarcable és la imposició de la medalla presidencial, que, a diferència del que va succeir el 1980 amb Tarradellas i Pujol, és el president Benach, qui li imposa a Maragall.

Un altre fet és que el president Pujol és acompanyat fins a la sortida del saló pels membres de la presidència. El president sortint rep novetats i passa revista a l'escamot de gala dels mossos per darrer cop i surt amb el vehicle oficial i les atribucions que confereix la llei dels expresidents de la Generalitat de Catalunya.

El president Maragall ha demanat específicament als serveis de protocol que es dignifiqui fins al darrer moment la figura del president sortint, i per això també s'escenifica i es televisa la seva sortida per deixar palesa que el seu mandat ja ha conclòs.

Maragall surt al balcó del Palau de la Generalitat on és aclamat pel grup de persones que s'han anat congregant a la plaça Sant Jaume i d'on també és saludat des del balcó de l'Ajuntament, per Joan Clos, alcalde de Barcelona.

El mandat de Maragall és força mogut, marcat per l'elaboració d'un nou Estatut i per les diverses crisis i polèmiques de l'equip de govern. El desembre de 2005 hi ha una primera remodelació del Govern i cinc mesos després⁸² es produeix una segona remodelació. El president expulsa a la formació d'ERC sense consultar-ho als altres socis de Govern i aquest fet provoca un malestar intern que afecta directament al referèndum del nou Estatut i que posteriorment obliga el president a anunciar unes eleccions anticipades que es produeixen l'1 de novembre del 2006.

2006 – 2010

El 28 de novembre, pren possessió del càrrec el 128è president de la Generalitat de Catalunya, José Montilla i Aguilera i l'endemà, es constitueix el nou govern de la VIII legislatura del període democràtic.

⁸² 11 de maig de 2006.

Amb el president Montilla, hi ha dues etapes molt clares on veiem una hegemonia en l'estructura comunicativa, la primera⁸³ en la qual l'Oficina de Comunicació de Presidència gestiona també la comunicació de l'acció de govern, tant pel que fa a la coordinació dels departaments com a les rodes de premsa de les posteriors reunions de l'executiu.

La segona és amb el nomenament d'Aurora Masip com a directora general de Comunicació del Govern, que assumeix la direcció de la comunicació del Govern⁸⁴ per, posteriorment, acabar assumint la coordinació per tractar els temes més candents de l'agenda de tots els qui formen part del Govern.

Durant el govern Montilla se separa la comunicació de l'acció de govern i es traslladen les polítiques relacionades amb els mitjans de comunicació al Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, a través de la secretaria de Mitjans de Comunicació.

La presa de possessió⁸⁵ és encarregada al mateix equip del Gabinet de Relacions Externes i Protocol i del Gabinet de Comunicació de Maragall, i també és tutelat per membres del seu equip que posteriorment s'incorporen a l'equip de la presidència.

Montilla, al contrari dels seus predecessors parla poc i és tímid i ell mateix reconeix que és "poc hàbil en el tema de la comunicació". Al seu equip de comunicació i de protocol fan grans esforços per aconseguir les imatges que es vol projectar d'ell. Jordi Bedmar, un dels fotògrafs oficials del president, explica en una de les seves entrevistes⁸⁶ que Montilla sempre fa la mateixa cara independentment de lloc o l'entorn on es troba. Això és un avantatge, però alhora un desavantatge perquè resulta difícil intuir quin és el veritable estat d'ànim del president en cada moment.

Comunicativament, costa encaixar la seva imatge per fer-lo més proper a la ciutadania i es converteix en un gran repte pels serveis de protocol i comunicació que per més que concreten les posades en escena no s'acaben d'en sortir del tot bé.

La presa de possessió té una posada en escena similar a la del seu antecessor, les cadires són les mateixes, però s'ha substituït la catifa del saló Sant Jordi per una moqueta de color granat que harmonitza amb la resta d'elements del saló.

Cal fer esment als canvis que es poden apreciar, com són la sortida dels dos presidents sols del Verge de Montserrat. En aquesta ocasió no s'ha fet cap

⁸³ Generalitat de Catalunya. *Decret 421/2006, de 28 de novembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya*. DOGC núm. 4771 de 29 de novembre de 2006.

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=398246>

⁸⁴ Generalitat de Catalunya. *Decret 477/2006, de 5 de desembre, de reestructuració parcial del Departament de la Presidència*. DOGC núm. 4776 de 7 de desembre de 2006.

<https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2006/12/05/477>

⁸⁵ TV3 a la carta [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/presa-de-possessio-de-jose-montilla-12-28112006/video/5937446/>

⁸⁶ TV3. (2016). DV. Com s'ha de fotografiar els presidents de la Generalitat de Catalunya?

salutació prèvia de les primeres autoritats i tant el president del Parlament, Ernest Benach, com el ministre, Jordi Sevilla, els esperen a la galeria Gòtica per entrar junts al saló Sant Jordi.

Una veu *en off* dona pas a l'ordre de l'acte que consistirà en el mateix que en la darrera ocasió. Parlament del president sortint, lectura del nomenament, lectura de la fórmula de promesa, imposició de l'enssenya presidencial i discursos de cloenda del president entrant. En aquesta ocasió l'himne nacional de Catalunya és interpretat pel Cor de cambra del Palau de la Música Catalana.

La legislatura de Montilla es completa amb els quatre anys de mandat, i és derrotat a les urnes el 2010 per la coalició de Convergència i Unió.

Montilla reconeix que un dels motius d'aquesta desfeta electoral, han estat els seus «problemes de lideratge» i una "certa incapacitat de comunicar bé" a causa de la manca d'un portaveu estable.⁸⁷

2010 – 2012

La 129a presidència recau en Artur Mas i Gavarró, que fins aleshores ha estat el cap de l'oposició al Parlament de Catalunya, el qual pren possessió del càrrec el 27 de desembre de 2010, retornant el fast del protocol institucional. Es recuperen alguns costums i tradicions del Palau que es combinen de forma estratègica amb la comunicació, que recau en mans de Joan Maria Piqué⁸⁸ i d'assessors com David Madí⁸⁹.

La comunicació, mediàticament parlant, es veu fortament reforçada si la comparem amb els governs anteriors. El departament de la Presidència és qui assumeix la major part de la coordinació, direcció i gestió en relació amb la comunicació i la Secretaria General de la Presidència, assumeix la responsabilitat de Portaveu del Govern d'on depenen orgànicament les àrees de Relacions Institucionals, Relacions Externes i Protocol i Premsa tot i que el Gabinet de Premsa i Comunicació depèn directament de l'Oficina del President.

Els equips de comunicació i de protocol organitzen una posada en escena a mida pel nou president i que es repetirà amb la segona legislatura.

⁸⁷ Discurs durant una intervenció en el Consell Nacional del seu partit, on reconeix que aquestes son unes de les causes de la desfeta electoral del 28-N.

⁸⁸ Josep M. Piqué va ser cap de premsa amb Artur Mas del 2010 al 2016. Després va ser el responsable del Programa Internacional de Comunicació i Relacions Públiques Eugeni Xammar, sota la presidència de Carles Puigdemont. El setembre de 2018, va ser nomenat coordinador internacional i relacions públiques de la Generalitat pel govern de Quim Torra, càrrec que va deixar el 23 d'octubre de 2019 per assumir el de director de comunicació del Departament d'Interior.

⁸⁹ David Madí va ser cap de campanya i principal assessor d'Artur Mas, va anunciar que deixava la política activa per dedicar-se a l'activitat privada just després que CiU assolís la presidència de la Generalitat l'any 2010. Considerat com el principal 'spin doctor' (assessor de comunicació política) de la política catalana.

En aquesta ocasió es torna a recuperar la figura de la consort del president. Igual que existia a l'època Pujol, es destina una persona de l'equip de protocol per donar suport als actes als quals és convidada.

Hem de dir que pel que fa al període dels seus dos antecessors, les respectives consorts refusen aquest servei i només l'utilitzen en casos molt puntuals en funció dels actes a les que són convidades com a "primeres dames".⁹⁰

La presa de possessió⁹¹ del president electe és preparada amb una posada en escena mediàticament estudiada. Ha estat coordinada pel mateix cap de protocol i l'equip anterior, a diferència de la comunicació, que com ja hem dit abans, recau en els seus responsables de comunicació i assessors més propers.

La plaça Sant Jaume compta aquest cop amb una estora granat que condueix als convidats fins a la porta principal d'accés al Palau de la Generalitat. A banda i banda de l'estora es disposen membres de la gala del cos de mossos d'esquadra per dulcificar les tanques que separen el públic del carrer, a diferència de la presa de possessió de Maragall on les tanques estaven doblement reforçades.

Al darrere de la taula presidencial s'incorpora, per primer cop, la presència femenina d'una moessa de gala, juntament amb el cerimonial del Palau, així com en la resta d'espais on és present l'escamot de gala.

El saló manté la mateixa distribució que les anteriors preses de possessió, així com l'ordre de l'acte. Aquest cop, però la resposta de Mas a la fórmula de prometatge hi afegeix un matís:

- *Sí, ho prometo i amb plena fidelitat al poble de Catalunya* -

Mas, igual que Pasqual Maragall, també sortirà al balcó del Palau per saludar a la gent que s'ha anat apropant a la plaça Sant Jaume durant la cerimònia.

A diferència, però dels seus predecessors (Maragall i Montilla), el govern de Mas té una projecció d'imatge de fort lideratge en la seva pròpia figura⁹² i se centralitzen els actes amb major notorietat pública en ell mateix. És reconegut per tothom les seves habilitats comunicatives, adquirides a través de tots els darrers anys en política i en especial es fan patents durant el seu mandant marcat per la crisi econòmica i l'adopció de fortes mesures d'austeritat.

⁹⁰ Otero, MT (2001): L'expressió "Primera Dama" designa la dona del President de la Nació, o del President del Govern, i té un caràcter social més que institucional, potenciat pels mitjans de comunicació per anomenar una figura emergent incòmoda pel dret constitucional.

⁹¹ TV3 a la carta [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/presa-de-possessio-dartur-mas/video/4397831/>

⁹² De "capità del vaixell", com el timó de vaixell regal del seu pare i que fa penjar a una de les parets del seu despatx del Palau al qual fa sovint referència durant el seu mandat.

El mandant de Mas, també es veu marcat per la manifestació, de prop de dos milions de persones, convocada per l'Assemblea Nacional Catalana a favor de la independència de Catalunya i per la negativa del president del Govern espanyol, Mariano Rajoy, a negociar la proposta de pacte fiscal aprovada pel Parlament. El govern convergent pren posició a favor d'un Estat propi per a Catalunya i convoca les eleccions a la cambra catalana, el 25 de novembre del 2012.

2012 – 2016

Mas es revalida com a president de la Generalitat però amb menys vots que el 2010. La gestió de l'acte de presa de possessió⁹³ recau en els serveis de comunicació i de protocol que ja venen del seu mandat anterior i que posen de manifest una escenificació impecable.

Els dos anys de mandat de Mas donen per molt i s'han produït nous canvis al Palau de la Generalitat. S'han substituït els cortinatges i les estores i moquetes granats per unes altres de color negre. El quadre del Rei ja no presideix el saló Sant Jordi, ha estat traslladat al Palau de Pedralbes amb la resta de quadres de l'època.

La taula de fusta treballada a mà i que durant les altres preses de possessió havia ocupat el lloc presidencial tapada amb unes estovalles de vellut granat, també s'ha substituït per una de línies rectes més moderna i senzilla amb un bloc central a joc, amb el senyal de la Generalitat vinil·lat, en substitució de l'antic de roba brodat amb fil daurat.

Una altra diferència significativa és la composició dels membres de la taula presidencial. En la primera presa de possessió, Manuel Chaves, ministre d'administracions públiques es trobava al costat de Mas, aquesta vegada el ministre Cristóbal Montoro se l'asseu amb les autoritats d'entre el públic i la presidència aquest cop la formen dues persones, el president entrant i alhora sortint, Artur Mas i la presidenta del Parlament de Catalunya, Núria de Gispert.

La plaça Sant Jaume torna a estar configurada amb el passadís de moqueta vermella flanquejada pels mossos de gala que condueix fins a l'entrada del palau i que segueix per les escales gòtiques i fins a la planta noble.

El president Mas utilitza la mateixa fórmula de prometatge que en la seva anterior presa de possessió i en el seu discurs fa referència constant a les relacions amb Espanya.

La X legislatura no resulta més fàcil que l'anterior. Les retallades i el límit de dèficit públic imposat per l'Estat espanyol provoca una pròrroga dels pressupostos del 2012. Es convoca la consulta sobre la independència per al 9

⁹³ TV3 a la carta [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/presa-de-possessio-dartur-mas/video/4397831/>

de novembre de 2014 i es proposa la creació d'una llista combinada de partits polítics, societat civil i professionals reconeguts anomenada "Junts pel Sí".

2016 - 2017

Les tenses negociacions amb la CUP per investir com a president a Artur Mas, fan que finalment, el 9 de gener de 2016, després d'un acord *in extremis*, es canviï el candidat per evitar unes noves eleccions. El president en funcions és substituït per Carles Puigdemont com a 130è president de la Generalitat de Catalunya.

Puigdemont prové del món de la comunicació i té un bon domini de les xarxes, això és un fet destacat pel Gabinet de Comunicació, algunes de les redactores del mateix gabinet del president, expliquen que ell, pel seu compte, penja al seu perfil d'Instagram informació i fotografies sense traslladar-ho al seu equip de comunicació, provocant, en alguns casos, trucades inesperades d'algun mitjà de comunicació, demanant més informació sobre el que ha publicat el president, de la qual, el seu Gabinet, no en té constància.

El president creu que l'autenticitat, la regularitat i l'accessibilitat, són les normes bàsiques a les quals un polític ha d'estar atent amb la seva presència a les xarxes socials. Puigdemont, és un dels polítics que més i millor ha fet servir les xarxes socials al llarg de la seva carrera (Pellicer, 2017).

El període en què ell va ocupar el càrrec de president, les noves tecnologies ja s'havien incorporat notablement al Gabinet de Premsa, però les estratègies digitals era cosa de persones individuals i no dels presidents de la Generalitat ni de l'Administració. Puigdemont és un avançat pel que fa a comunicació política digital i això es reflecteix en el seu equip de comunicació.

Mentre exerceix de president, la comunicació continua essent una activitat que procura combinar amb les responsabilitats públiques i per això té interès en l'evolució del sector i especialment pel canvi cultural i social que representen les TIC en l'àmbit de la comunicació, per això fa que aquestes tecnologies formin part en el seu dia a dia.

Durant el seu mandat, el Gabinet de Comunicació incorpora totes les eines i estructura necessària per gestionar la informació del president i la gestió del govern a través de les xarxes.

Des d'un bon principi, el president Puigdemont ja demostra un tarannà força diferent de la del seu antecessor. Per començar, el text utilitzat pel jurament en la presa de possessió és motiu de polèmica en alguns sectors, Puigdemont no vol jurar fidelitat ni al Rei ni a la constitució, sinó que tan sols ho fa al poble català.

En aquest treball no entrarem a descriure tot el que políticament va ocórrer durant el mandat del president Puigdemont, però sí que l'autora vol destacar la importància de la feina feta pels equips de comunicació i de protocol dins d'aquest període de transcendència historicopolítica.

Aquest curt període marca un abans i un després de les responsabilitats i atribucions del Gabinet de Relacions Externes i Protocol. El president és un polític que ja sorprèn amb el seu discurs d'investidura fet al Parlament de Catalunya.

No és gens conegut per la població en general, però les referències com a alcalde de Girona fan confiar en el seu sentit institucional.

Els equips de comunicació i protocol tornen a treballar amb la presa de possessió. Donada la situació amb què és investit, es deixa assessorar per l'equip del president sortint, però la posada en escena té unes connotacions altament mediàtiques.

La presa de possessió del 131è president està ben estudiada per donar visibilitat a tot l'espectre polític i a la figura del seu antecessor que va fer un discurs de comiat davant d'una palpable tensió per tot el que hauria de venir més endavant. A l'acte van assistir representants de l'Estat com el ministre de l'Interior, Jorge Fernández Díaz, Maria de los Llanos de Luna, delegada del Govern a Catalunya o el capità general de l'Exèrcit, així com una nodrida representació dels partits polítics. A les imatges retransmeses⁹⁴ de la presa de possessió de Puigdemont, es percep perfectament quina és la situació del moment. Un auditori en peu aplaudint el discurs del president sortint, mentre altres s'ho miren sense cap mena de gesticulació i amb un cert aire de menyspreu.

Les fórmules de prometatge, fins aleshores havien mantingut lleialtat al Rei, però en aquest cas, el text va ser el següent:

-Prometeu complir lleialment les obligacions del càrrec de president de la Generalitat amb fidelitat a la voluntat del poble de Catalunya representat pel Parlament?-

Com ja hem dit abans, no ens estendrem en detalls polítics pel que fa a la XI legislatura, però hom sap que aquesta ha estat una de les etapes més convulses després de la restauració de la Generalitat del 1977.

Arran dels fets de l'1 d'octubre de 2017⁹⁵ el govern espanyol anuncia el 21 d'octubre la seva voluntat d'aplicar l'article 155 de la Constitució espanyola i és el 28 del mateix mes que Puigdemont és destituït del seu càrrec, juntament amb els membres del seu govern. El president i alguns dels membres del govern marxen a Brussel·les amb la intenció de "consolidar la República" i combatre l'acció intervencionista de l'Estat a la Generalitat.

⁹⁴ TV3. (2016). Les millors imatges de l'acte de presa de possessió de Carles Puigdemont com a president de la Generalitat. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

⁹⁵ L'1 d'octubre de 2017, va tenir lloc el referèndum unilateral sobre la independència de Catalunya. Sorgeix de la iniciativa d'organitzacions de la societat civil catalana, singularment de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), juntament amb la Candidatura d'Unitat Popular (CUP). El caràcter unilateral del referèndum estigué determinat per la negativa reiterada del govern espanyol —que el declarà il·legal— a pactar-lo.

2018 – 2020

Se'n ve d'una etapa en la qual els equips de protocol i comunicació, que tenen càrrecs eventuais, han estat destituïts per l'article 155. Els serveis de seguretat del palau compleixen la normativa de no deixar accedir a cap dels càrrecs que han estat destituïts.

Com diu el president Torra, ell no és un home de partit i això fa que se situï a la frontera i que en certs moments es trobi sol intentant mantenir una posició.

La seva legislatura ja parteix d'una gran cobertura mediàtica i, per tant, el gabinet de comunicació ha de respondre a les exigències d'una autonomia que estava intervinguda pel Govern amb l'aplicació de l'article 155 de la Constitució.

Del Gabinet de protocol i comunicació en queden els interins i laborals, d'entre ells Fabró que té una plaça guanyada i que li permet continuar exercint funcions dins del palau i això fa que pugui ser present el moment de la presa de possessió del nou president i assumir la micada de protocol que s'escola del fort hermetisme de l'acte.

A causa de la seva situació judicial i d'exili, Puigdemont no pot optar a la candidatura per presidir novament la Generalitat i és Quim Torra que el 17 de maig de 2018 el succeeix com a 131è president.

La presa de possessió es prepara amb un secretisme i hermetisme mai vist.

"Recordo sortir del Palau i veure una unitat de televisió mòbil mentre des d'una de les finestres del Verge de Montserrat penjava el funcional cable que donava imatge i so quan es feien actes al Palau.

Feia dies que es respirava una calma absoluta dins del Palau i allò em va semblar força estrany. Vaig accedir al saló i vaig trobar a la Dolors Ayora⁹⁶ que estava amb responsables de TV3 ubicant càmeres i buscant els punts per la realització. Va ser en aquell moment que em vaig assabentar que l'endemà prenia possessió el nou president, però no en sabíem l'hora.

L'endemà a primeríssima hora vaig aparèixer al Palau a punt per a una possible presa de possessió i en pocs minuts, el que havia estat fins abans del 155, cap de protocol del president,⁹⁷ ens va donar les indicacions a les dues persones que continuàvem formant part del Gabinet de Relacions Externes i Protocol, després de la suspensió de l'autonomia.

Recordo aquell moment amb una certa recança perquè no s'entenia com una presa de possessió del màxim representant del país podia tenir un acte tan poc lluït. No va donar temps d'explicacions i en un tancar i obrir d'ulls la presa de possessió del president Torra va estar feta i retransmesa per la televisió catalana

⁹⁶ Dolors Ayora desenvolupa les funcions de periodista al Gabinet de Comunicació del president de la Generalitat, des del 1989 fins maig del 2023.

⁹⁷ Carles Fabró va ser cessat com la resta d'eventuals amb motiu de l'aplicació de l'article 155 de la constitució. Tot i així, Fabró disposa d'una plaça guanyada com a tècnic de protocol al mateix gabinet que és la que ocupava en aquell moment.

i sense més públic assistent que la mateixa família i un micròfon habilitat al saló Verge de Montserrat."

Gisela Enseñat (2023)

El personal del Gabinet, acostumat a treballar amb els imprevistos, actua consegüentment cobrint tot allò amb què pot ser d'utilitat per portar a bon port l'acte, però no només en l'àmbit del cerimonial o l'etiqueta, sinó en tot allò que té a veure amb la normativa, jurisprudència i relacions públiques institucionals.

Certament, es tracta d'un acte televisat, però desafortunadament sol ser habitual que els equips entrants no sàpiguen quines són les funcions del Gabinet de Relacions Externes i Protocol.

Necessàriament, apareixen altres exigències que no són atribuïbles a les funcions de "premsa" i consegüentment Els comunicadors entrats no solen estar habituats en l'organització d'esdeveniments "institucionals". És aleshores quan reclamen els serveis de protocol, però que sovint només relacionen amb l'àmbit reduït i concret com és el cerimonial o l'etiqueta i de suport logístic.

Així doncs, en aquesta ocasió, el Gabinet de protocol, té poca participació pel que fa a l'acte. No tenen lloc la majoria dels preparatius als quals s'està acostumat, només es coordina la presència de la guàrdia d'honor dels mossos i l'arribada del president del Parlament i de la família del president entrant, així com els moviments i la coordinació dels elements i pocs assistents de la posada en escena televisada.

Els actes de les preses de possessió de la presidència de la Generalitat de Catalunya hem pogut veure que tradicionalment tenen unes característiques similars i un espai emblemàtic i majestàtic on celebrar-ho, com és el Saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat. Una taula amb l'escut presidencial, escortat per dos mossos d'esquadra de gala i dos pettis també vestits de gala, complementen l'escenografia. Estores, cortinatges, domàs i senyeres completen aquestes posades en escena combinades cada cop més, amb il·luminació reforçada, tarimes i pools de premsa pels mitjans assistents i per la retransmissió en directe.

És a partir de la XII legislatura tant pel que fa al 131è president com al 132è president, que s'escullen altres espais del Palau, però per circumstàncies diferents

En aquesta ocasió, la voluntat és, des del primer moment, evidenciar l'excepcionalitat de la situació a través d'un acte auster i sense convidats i bàsicament adreçat a un públic televisat (es pot veure en la retransmissió com el president mira directament a la càmera metre pren possessió del seu càrrec)⁹⁸.

La fórmula de prometatge és la mateixa que la del seu antecessor, sense fer referència ni a la Constitució ni al Rei i ho fa ell directament sense respondre

⁹⁸ TV3 a la carta [en línia a] <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/telenoticies/quim-torra-pren-possessio-del-carrec-jurant-lleialtat-al-poble-de-catalunya/video/5766489/>

a la pregunta del president del Parlament que només roman dret a un costat de la imatge sense tenir cap altra funció. L'emblema presidencial resta a l'altre costat sobre la taula i en cap moment s'imposa al president entrant que tampoc fa cap discurs presidencial.

Pel que fa a l'accés informatiu, aquest queda restringit a les agències de notícies públiques catalana i espanyola i no es convida cap altre mitjà a ser-hi present.

El 17 maig 2018 va ser nomenat 131è president de la Generalitat de Catalunya i el 28 de setembre de 2020 va ser inhabilitat com a president de la Generalitat a conseqüència d'una pancarta⁹⁹ controvertida al balcó del Palau de la Generalitat.

Amb el decret de reestructuració es clonen les estructures i funcions, tant pel Gabinet de Comunicació com pel de Relacions Externes i Protocol. Torra anuncia la seva voluntat de restituir tots els càrrecs del Govern cessats en virtut de l'article 155.

Cal dir que aquest govern, no només es veu afectat per la situació política del moment, sinó que a més, ha de gestionar un govern durant la pandèmia de la COVID-19, a la qual, ell mateix, no es lliura i queda confinat a la Casa dels Canonges.

Les Rodes de Premsa es fan virtualment i això comporta també una redistribució de funcions i de nous coneixements en la gestió de la comunicació. Tot i que les eines ja existeixin a les organitzacions gràcies a la societat de la informació, no és fins aleshores que es comencen a fer funcionar amb normalitat.

El president Torra és un home de conviccions que sap que la seva figura serà especejada per l'Estat. Finalment, el seu mandat acaba sent així, pel fet que el Tribunal Suprem d'Espanya, l'inhabilita a conseqüència de perdre el judici per penjar una pancarta al balcó del Palau de la Generalitat, durant el període electoral.

2020 – 2021

El 30 de setembre, Pere Aragonès, que aleshores és el vicepresident i conseller d'Economia i Hisenda, passa a assumir les funcions de president de la Generalitat de Catalunya d'un govern en funcions, després de la inhabilitació de Quim Torra.

⁹⁹ El 28 de setembre del 2020, el Tribunal Suprem espanyol confirma la sentència d'inhabilitació dictada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya per haver posat una pancarta al balcó del Palau de la Generalitat reclamant la llibertat dels presos polítics i el retorn dels exiliats, durant el període electoral del 28-A. La Sala Contenciosa Administrativa del tribunal superior dona així la raó a l'entitat Impuls Ciutadà, que va presentar la demanda contra Torra per la col·locació de la pancarta després del període electoral dels comicis generals del 28 d'abril de 2019. El tribunal assenyala que el lema de la pancarta és contrari a la "neutralitat institucional" que s'ha d'exigir als edificis oficials.

No s'escenifica cap traspàs de poders i els equips de comunicació i de protocol, són els propis que ja té com a vicepresident i conseller d'Economia i Hisenda.

2021 – 2023...

És el 24 de maig del 2021 quan Esquerra Republicana de Catalunya, pren possessió del càrrec, amb el 132è president de la Generalitat de Catalunya.

La presa de possessió ve carregada de simbolismes pel retorn d'un govern que no havia tornat a ostentar la presidència de la Generalitat de Catalunya, des de feia vuitanta anys.

L'acte arriba al Palau de la Generalitat absolutament i prèviament definit al detall. El seu equip de comunicació i de protocol, són els mateixos que ja té mentre ocupa el càrrec de vicepresident del Govern. Fa temps que preparen el que ha de ser la presa de possessió del president més jove i més innovadora que hi ha hagut fins al moment al Palau de la Generalitat.

No es compta, inicialment amb els antecedents del Gabinet de Relacions Externes i protocol del seu antecessor, sinó que l'equip que ja té a vicepresidència s'instal·la provisionalment a les dependències del Palau.

Amb Aragonès es fan canvis importants en el funcionament i en la seva estructura comunicativa i del protocol.

Un dels canvis d'estructura més importants és la creació d'una única direcció comunicativa d'on penja tant el Gabinet de Comunicació del President, com el de Comunicació del Govern i, per tant, es deixa de dependre d'una secretaria de Comunicació que hi havia hagut a l'estructura del departament de la Presidència i que anteriorment també hi havia hagut al departament de Cultura i Mitjans Audiovisuals i, per tant, només hi ha una sola via de comunicació.

L'altre canvi importat són les dades, que depenen de l'Oficina d'Anàlisi i Prospectiva i del Centre d'Estudis d'Opinió¹⁰⁰. Sergi Sabrià entén que el govern del segle vint-i-u necessita saber com pensa la gent i que n'espera del govern del país i a partir d'aquí decidir quines són les millors polítiques que vagin alineades amb les que el partit del govern representa.

Per Sabrià els actes són comunicació perquè el que es vol és transmetre quelcom que tingui un relat per explicar i fer entendre i que alhora vagi alineat amb l'estratègia i la interacció en persona dels qui governen.

Amb comunicació s'ha avançat més que amb protocol que s'ha fet més dolçament, però que ha d'acabar arribant al mateix lloc. Sabrià creu que

¹⁰⁰ El Centre d'Estudis d'Opinió és l'òrgan de referència en l'àmbit de la Generalitat de Catalunya en allò referent als estudis d'opinió pública.

protocol ha d'arribar a integrar-se com una part més de la comunicació institucional del president.

L'acte es desenvolupa a l'aire lliure, al pati dels Tarongers. S'utilitzen materials sostenibles, fibres naturals i tot el que se surt del marcat estereotip del protocol (velluts granats, taules de fustes treballades a mà, domassos, etc.).

Es vol trencar amb les antigues imatges més tradicionals i conservadores donat un estil sobri, però alhora modern on també quedi palès el relleu generacional i d'una nova etapa republicana.

S'ha de tenir en compte que també ens trobem en un moment en què la pandèmia encara està present i que la mateixa normativa de la Generalitat de Catalunya impedeix fer actes amb molta afluència de públic.

L'espai es converteix en un plató televisat fet a mida i s'estudien amb detall tots els moviments, els *frames*¹⁰¹, i aspectes estilístics com els vestits, pentinats, i qualsevol detall que hagi d'aparèixer a les imatges retransmeses o captades pels mitjans.

El president és qui representa tots els papers de l'auca, de mestre de cerimònies i d'actor principal, i això transmet una certa visió d'artifici pels qui no hi estan acostumats. Com a format televisiu encara no acaba d'encaixar del tot bé davant dels telespectadors per falta del "costum".

A la plaça no hi ha cap estora vermella ni escamot de gala, Aragonès deixa un clavell sobre la llamborda que es troba a terra, just davant de la porta principal del Palau, que ret homenatge a Lluís Companys, afusellat ara fa vuitanta anys. Mentre, la seva dona i la seva filla, l'observen a una certa distància mentre ell fa el gest.

Una tarima de premsa creua de costat a costat la plaça perquè els mitjans puguin agafar l'arribada del president i es puguin desplaçar d'un extrem a l'altre seguint el seu moviment fins a la porta principal de Palau. Diverses grues, il·luminació i càmeres ubicades de forma estratègica, donen les imatges estudiades al mil·límetre per l'equip de comunicació del president Aragonès.

A l'entrada del Palau un plafó amb fotografies que representen cadascuna de les vegueries. També es vol donar una visió d'un govern més feminista i es col·loca una representació a primera fila, a l'escamot de gala, sense arma llarga¹⁰², a qui el president passa revista.

Igualment, es vol fer visible el suport del president per la seva tasca en defensa de les violències masclistes i també pels representants dels cossos i

¹⁰¹ Emmarcament o enquadrament.

¹⁰² El Nacional. (26 de maig de 2021) *Un altre símbol del 132è: Primera fila de mosses i sense armes llargues*. Article de Guillem RS i fotografia de Marc Brugat /EP.
https://www.elnacional.cat/ca/politica/escamot-gala-mossos-honor-president-aragones_613511_102.html

forces de seguretat i d'emergències que han estat al peu del canó durant la pandèmia.

Abans de començar l'acte hi ha una actuació musical del grup Ginestà. Mentre el president de la Generalitat entra a la sala dels Diputats. Un cop finalitzada l'actuació, el president reapareix per la sala Tarradellas, fent entrada al Pati dels Tarongers on l'espera la presidenta del Parlament per iniciar l'acte.

Tampoc hi ha taula de presidència, tan sols un faristol per la lectura del nomenament que fa la presidenta del Parlament, Laura Borràs i pel discurs del president entrant, Pere Aragonès i una peanya a joc amb el faristol, on està exposada l'ensenya presidencial. La imposició la fa el president sortint que, igual que Borràs i Aragonès, ocupa un seient a la primera fila, des d'on s'aixequen per fer el paper que els hi correspon en cada moment.

L'acte finalitza amb la interpretació en clau feminista de l'himne Nacional de Catalunya a càrrec de Magalí Sare i Manel Fortià que fan una interpretació lliure tant de la música com de la lletra.

6. METODOLOGIA

Per aquest treball de fi de grau, s'ha treballat seguint una metodologia d'investigació mixta, és a dir, a partir de l'anàlisi de la cerca d'investigació documental dels manuals, articles en matèria de protocol i comunicació i els documents de tipus legislatiu, entre altres.

En aquest apartat es descriu la metodologia utilitzada a l'estudi, s'inicia amb un apartat comú on es mostren les preguntes de recerca i els objectius plantejats a les dues fases de l'estudi apartat 3 i 4. A continuació, la metodologia es divideix en dues fases: la primera, corresponent a la metodologia de l'estudi quantitatiu i, la segona, sobre l'estudi qualitatiu.

El motiu de fer servir diversos mètodes, és el d'analitzar un mateix fenomen a través de diversos acostaments. Tot i que generalment es fan servir diferents tècniques qualitatives, es poden fer servir tant quantitatives com qualitatives en conjunt (García, 2010, pàg. 10; Okuda & Gómez-Restrepo, 2005 pàg. 120).

Fase 1 l'anàlisi de les dades es fa per mitjà del grau de l'organització i execució de les preses de possessió dels presidents durant aquest període, a fi i efecte de poder comparar un mateix acte i la seva posada en escena en la qual les dues disciplines intervenen, fent una aproximació comunicativa al concepte de ritual polític segons cada període.

Fase 2 corresponent a la part qualitativa i es realitza des d'un paradigma de caràcter interpretatiu, concretament el podem definir com un estudi fenomenològic hermenèutic, on es pretén comprendre el fet a través de la interpretació de les experiències viscudes en primera persona pels individus, a través de les seves funcions, sobre protocol i comunicació durant el període d'estudi.

El procés de captació ha estat convenientment personalitzat, de manera que la persona contactada s'hagi sentit que ha estat seleccionada per compartir les opinions (Carrero & Soriano, 2014, pàg. 138).

Així doncs, aquest treball gira al voltant dels dos eixos que permeten donar resposta a l'objecte d'estudi.

6.1. Legislatures d'estudi per la recerca

- **126. Jordi Pujol i Soley:** I – VI legislatures. (1980 – 2003). *Convergència i Unió.*
- **127. Pasqual Maragall i Mira:** VII legislatura. (2003 – 2006). *Partit dels Socialistes de Catalunya.*
- **128. José Montilla i Aguilera:** VIII legislatura. (2006 – 2010). *Partit dels Socialistes de Catalunya.*
- **129. Artur Mas i Gavarró:** IX – X legislatures. (2010 – 2016). *Convergència Democràtica de Catalunya.*
- **130. Carles Puigdemont i Casamajó:** XI legislatura. (2016 – 2017). *Junts pel Sí.*
- **131. Joaquim Torra i Pla:** XII legislatura. (2018 – 2020). *Junts per Catalunya.*
- **132. Pere Aragonès i Garcia:** XIII legislatura. (2021 -). *Esquerra Republicana de Catalunya*

6.2. Fonts

El reclutament es construeix de manera intencional i de forma raonada recurrent a informants clau.

El poder de la mostra no depèn de la seva mida, sinó de la mesura en què les unitats de mostreig aporten una informació rica, profunda i completa. Per tant, allò que es persegueix és una representació tipològica i no la representació estadística.

L'objectiu principal del mostreig qualitatiu és comprendre un determinat fet social al qual la investigadora li atorga un interès concret, i on, en cap dels casos, la intenció és la de realitzar generalitzacions sobre la base de la mostra escollida (Robledo, J., 2009). És per això que aquesta mostra s'escull de manera intencionada.

Per donar resposta als objectius marcats en aquesta investigació, la mostra està formada per alts càrrecs i professionals del protocol i la comunicació i que treballen o han treballat en el gabinet de protocol o de comunicació de la Generalitat de Catalunya.

La mostra és rica en informació, per això ha estat necessari seleccionar els participants que poden exemplificar les característiques de més interès per això s'utilitza un mostreig de conveniència basat en la màxima varietat que consisteix a seleccionar de forma deliberada una mostra heterogènia que permeti observar els aspectes comuns de les seves experiències i identificar-

ne així la regularitat i la particularitat de tots els professionals i els dels alts càrrecs triats (Castellví et al, 2023).

La captació dels participants s'ha realitzat inicialment, en la majoria dels casos, a través d'una primera presa de contacte telefònic mitjançant la pròpia agenda personal, acceptant la possibilitat d'entaular conversa i poder explicar el motiu de la recerca en qüestió.

6.2.1 Testimonis i col·laboracions

Tot seguit passem a relacionar les persones que han col·laborat amb aquest treball, mitjançant les seves opinions, remembrances, valoracions, comentaris, interpretacions i consideracions, tant orals com escrites:

1. **M. Hble. Sr. Jordi Pujol i Soley**, 126è president de la Generalitat de Catalunya
2. **M. Hble. Sr. Artur Mas i Gabarró**, 129è president de la Generalitat de Catalunya
3. **Sr. Sergi Sabrià i Benito**, director de l'Oficina d'Estratègia i Comunicació del President i del Govern
4. **Dr. Jose A. Zafra Agea**, regidor de l'Ajuntament d'Abdera
5. **Sr. Jordi Menendez de Pablo**, secretari adjunt i director general de relacions externes del 128 president de la Generalitat de Catalunya
6. **Sr. Jordi Moreso i Rodolfo**, coordinador de l'oficina del 130è i 131è president de la Generalitat de Catalunya
7. **Sr. Victor Cullell i Comellas**, secretari del Govern de la IX, X i XI legislatures
8. **Sr. Sergi Loughney i Castells**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol del 126 president de la Generalitat de Catalunya
9. **Sr. Carles Fabró i Ràfols**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol del 126è, 127è, 128è, 129è, 130è i 131è president de la Generalitat de Catalunya
10. **Sra. Anna Teixidó i Audet**, cap del Gabinet de Relacions Externes i protocol del 132è president de la Generalitat de Catalunya
11. **Sr. Marçal Sarrats i Ferrés**, cap del Gabinet de Comunicació del 132è president de la Generalitat de Catalunya
12. **Sra. M. del Mar Brugarolas Sellés**, cap del Servei de Recursos Humans del departament de la Presidència
13. **Sr. Lluís Penela i Gómez**, responsable del Cerimonial dels presidents de la Generalitat de Catalunya des del 1977 al 2017

14. **Sra. Blanca Cot Casanovas**, cap de Producció, Actualitat i Operatius de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
15. **Sra. Gemma Filizzola i del Rio**, redactora del Gabinet de Comunicació del President
16. **Sra. Georgina Pla i Bonaparte**, Gabinet de Comunicació del President
17. **Sra. Carme Frígola i Juan**, coordinadora del Servei de Relacions Externes i Protocol del 1983 al 2000.

6.3. Tècniques quantitatives

La principal font d'informació del primer eix, són els textos normatius, extrets del Portal Jurídic de la Generalitat de Catalunya i més específicament, del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. En els casos on no s'han trobat, s'ha demanat la informació a la subdirecció de Recursos Humans del departament de la Presidència per extreure'n les dades quantificables en relació amb les dues àrees d'estudi.

La metodologia quantitativa de la investigació s'aborda des del mesurament de les dades per conèixer les possibles causes que justifiquin la resposta de recerca en relació amb l'evolució de les dues àrees d'estudi i l'existència d'un possible punt de convergència comptabilitzant els canvis de denominació i les funcions de les àrees de protocol i de comunicació, així com els diferents responsables que han ocupat o ocupen el càrrec d'eventual i que s'han anat succeint durant els set mandats que formen part de les legislatures del període estudiat i que es troben expressades a les taules següents:

1. Nombre de canvis de denominació¹⁰³
2. Nombre de canvis de dependència orgànica¹⁰⁴
3. Nombre de canvis de funcions¹⁰⁵
4. Nombre de canvis dels responsables¹⁰⁶

D'altra banda, també s'ha pogut extreure un percentatge de la coincidència o divergència en les respostes dels entrevistats i dels qüestionaris:

5. Percentatge de coincidències o divergència en les respostes¹⁰⁷

¹⁰³ Vegeu taula 1 i 2 de l'[annex](#).

¹⁰⁴ Vegeu taula 3 i 4 de l'[annex](#).

¹⁰⁵ Vegeu taula 5 i 6 de l'[annex](#).

¹⁰⁶ Vegeu taula 7 i 8 de l'[annex](#).

¹⁰⁷ Vegeu taula OE5 de l'[Anàlisi de resultats](#).

6.4. Tècniques qualitatives

Pel segon eix, s'ha fet una selecció tenint en compte la disponibilitat i coneixement previ dels entrevistats i a altres se'ls hi ha fet arribar un qüestionari per a ser respost o bé s'ha inclòs la seva opinió empírica tant en el marc teòric com en l'anàlisi dels resultats.

També s'han fet cerques bibliogràfiques mitjançant la selecció dels operadors booleans "AND" i "OR", responent a articles majoritàriament en castellà i català, emprant les següents "paraules clau": "*comunicació institucional, protocol, relacions públiques, cerimonial, organització d'actes, Generalitat de Catalunya, president de Catalunya*", amb la finalitat d'explicar, a través de la literatura trobada, les idees relacionades amb els objectius descrits.

S'usen també recursos audiovisuals que es troben tant al sistema d'informació del Gabinet de Relacions Externes i Protocol com de les hemeroteques de canals públics en català de la Televisió Espanyola (TVE) i de la Televisió de Catalunya (TV3).

Pel que fa a l'àmbit teòric s'ha procedit a analitzar les publicacions en xarxa i revistes especialitzades, així com la literatura i bibliografia, seleccionant aquelles que responen als criteris de l'anàlisi descrita.

Així doncs, la metodologia qualitativa de la recerca s'empren a partir de la informació estreta de la forma següent:

1. Entrevistes i qüestionaris ad hoc, adreçats a persones que han viscut de primera mà aquests canvis.
2. Recursos audiovisuals en línia, de les preses de possessió dels presidents de la Generalitat, a través de les hemeroteques de la Televisió Espanyola a Catalunya, de TV3 i de la mateixa administració catalana.
3. Cerques a través del cercador de Google o documents institucionals per extreure literatura grisa.
4. Revistes especialitzades i publicacions en xarxa.
5. Bibliografia i literatura relacionada.

Un cop obtingudes les dades s'ha procedit a fer l'anàlisi per contrastar la teoria i donar resposta a través de les conclusions.

7. ANÀLISI DE RESULTATS

7.1. Objectius específics:

Tot seguit passem a analitzar els canvis en la legislació corresponent als serveis de comunicació i de protocol durant el període estudiat:

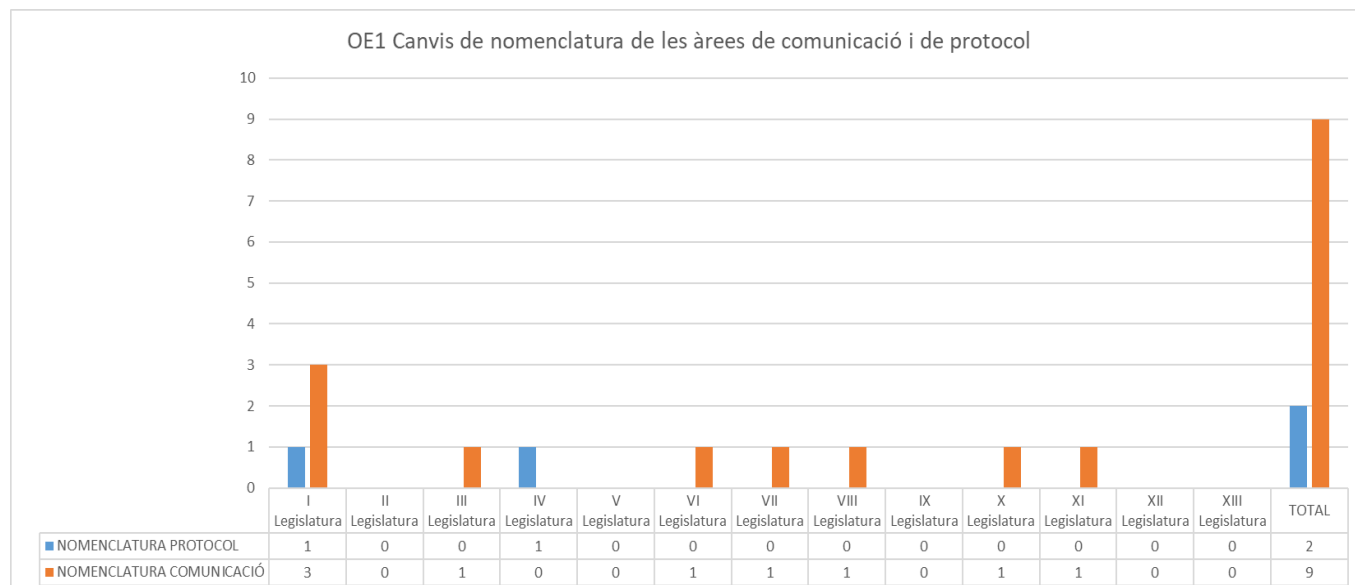
7.1.1. Anàlisi de resultats de la fase quantitativa

En relació amb els objectius específics de la primera fase d'anàlisi dels canvis legislatius corresponen als serveis de comunicació de protocol durant el període estudiant, es detallen a continuació:

OE1: En tant que la identificació del nombre de canvis de nomenclatura dels serveis de comunicació i premsa de la presidència de la Generalitat de Catalunya, recollida a les [taules 1 i 2](#) de l'annex podem establir el següent:

- Des del 1980 al 2023, l'àrea responsable del protocol dels presidents de la Generalitat de Catalunya només ha sofert dos canvis de nomenclatura a diferència de comunicació que n'ha sofert nou. Per tant, hi ha hagut set canvis més en comunicació que en protocol.
- Pel que fa a l'àrea de protocol, a totes les nomenclatures s'ha inclòs el terme "protocol" tot i que s'han afegit per complementar-lo amb altres com "relacions públiques" o "relacions externes".
- Pel que fa a l'àrea de comunicació, l'evolució dels termes emprats han estat "premsa", "informació", "mitjans de comunicació" i "comunicació" per denominar a aquesta àrea, però, a diferència de protocol, no hi ha hagut cap repetició d'algun dels termes en totes les seves nomenclatures.

Així doncs, podem veure expressats en la taula següent, els canvis de nomenclatura que hi ha hagut de les àrees de comunicació i de protocol durant el període estudiat i que respon a l'objectiu específic OE1:

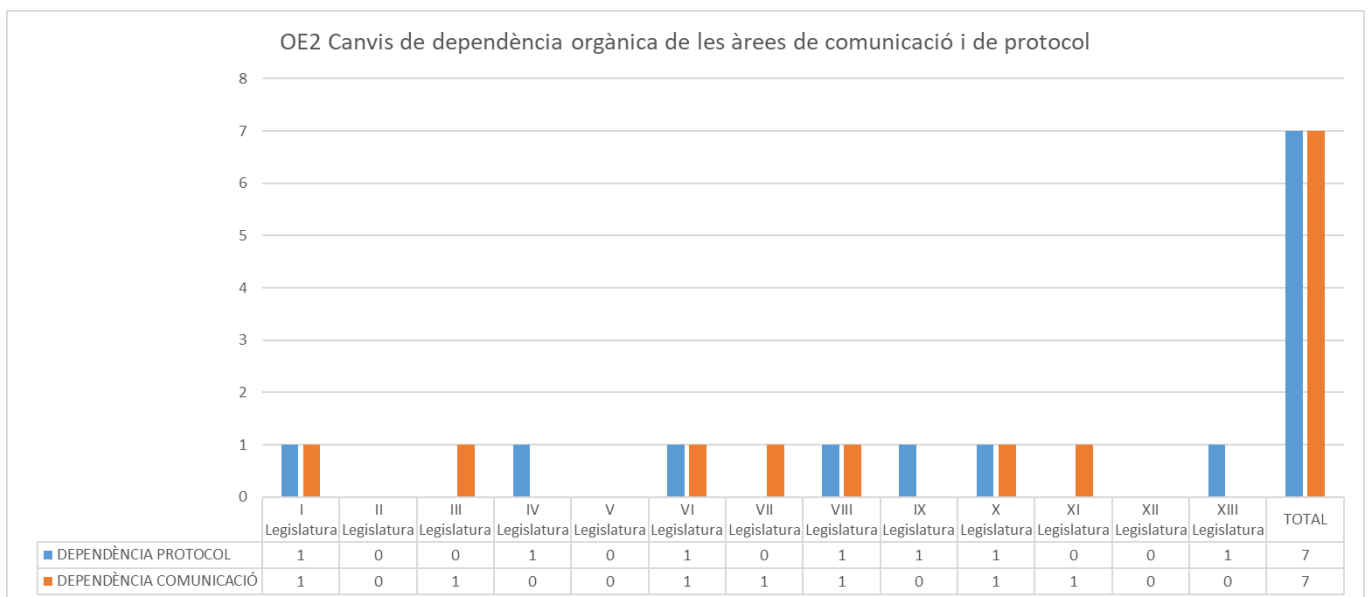
OE2: Pel que fa a la dependència orgànica del servei de protocol i de premsa, podem fer l'anàlisi següent a través de les [taules 3 i 4](#) de l'annex:

- Durant les primeres legislatures del president Pujol, es segueix amb la mateixa dependència orgànica que la del seu antecessor Tarradellas¹⁰⁸
- A diferència de comunicació, a partir de la quarta legislatura, el servei de protocol, que fins aleshores depèn del secretari general de la Presidència, passa a dependre del Gabinet de Presidència i cap al final del mandat, comunicació passa a mans de la Direcció General de Difusió.
- Amb Maragall es crea una Direcció de Comunicació de la Presidència d'on penja l'àrea de comunicació del president. Protocol manté la seva dependència directament del Gabinet del President.
- Amb el president Montilla es crea la Secretaria General Adjunta a qui se li atribueix la tutela de l'àrea de protocol. Aquesta secretaria també s'encarrega de la comunicació corporativa i de l'organització dels actes públics i de les visites del president arreu del territori, però és l'Oficina de Comunicació de la Presidència d'on penja el servei de comunicació del president i també es crea la Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació
- Durant el mandat del president Mas, àrea de protocol depenen directament de l'Oficina del President i el servei de premsa del president ho fa de la Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació.

¹⁰⁸ Cal recordar que la Generalitat encara no té prou múscul i tot just comença a desenvolupar l'Estatut d'Autonomia.

- Amb el president Puigdemont es crea la Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació, d'on depèn també el Gabinet de Comunicació del President. Aquesta estructura, juntament amb la Secretaria General, formen part de l'Oficina del President, d'on també penja l'àrea de protocol. Sota el paraigua d'aquesta secretaria de Comunicació i Mitjans de Comunicació, s'engloba el funcionament i l'estratègia comunicativa.
- Amb el president Torra, es manté l'estructura organitzativa heretada del darrer mandat del seu antecessor.
- Finalment, amb la legislatura del president Aragonès, protocol tornar a dependre del Gabinet del president, però comunicació no canvia la que ja tenia amb l'Oficina del President. El canvi d'estructura més destacable és la creació d'una única direcció comunicativa d'on penja tant el Gabinet de Comunicació del President, com el de Comunicació del Govern de manera que es deixa de dependre d'una secretaria de Comunicació. Així doncs, hi ha una sola via de comunicació amb què es relacionen tots els serveis de comunicació tant del president com del govern.

En conclusió, podem veure a la taula següent que en total hi ha hagut set canvis de dependència orgànica durant el període estudiat, tant pel que fa a l'àrea de protocol com la de comunicació del president de la Generalitat de Catalunya i que respon a l'objectiu específic OE2:

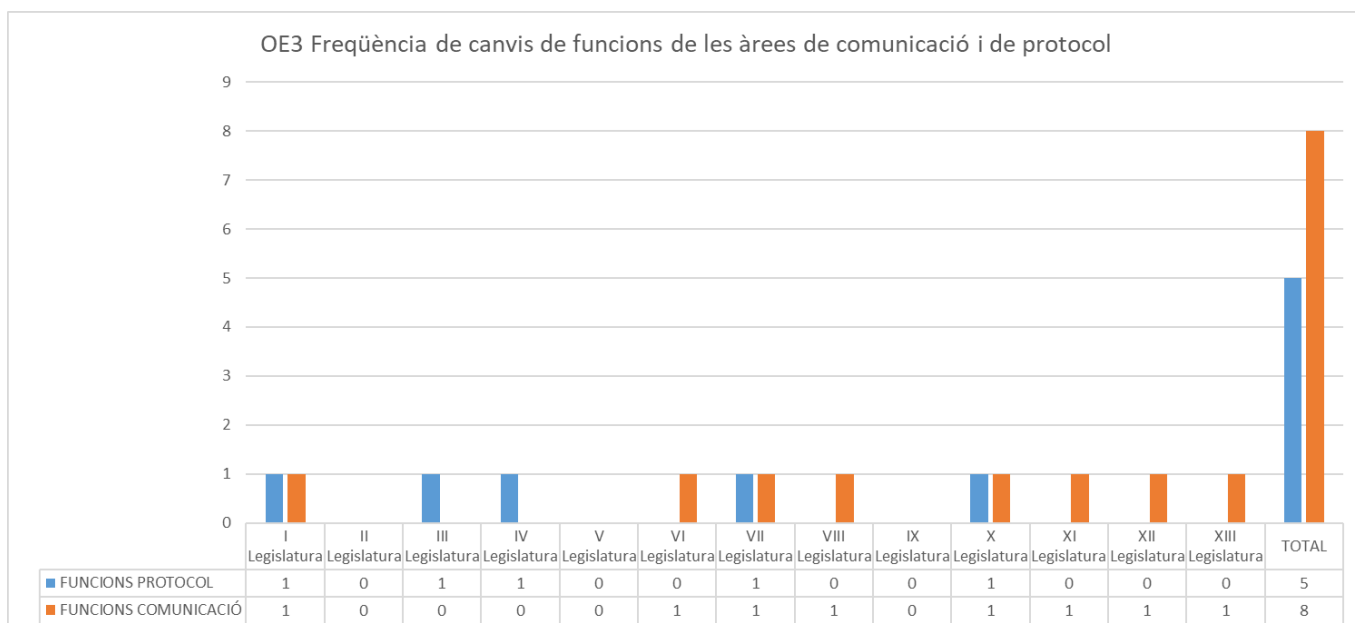
OE3: Pel que fa a les funcions i competències sobre comunicació, es pot apreciar clarament a les [taules 5 i 6](#) com aquesta àrea es dedica bàsicament a les accions de premsa en relació als mitjans de comunicació.

No és fins a partir de la desena legislatura amb el president Mas que aquesta àrea pren les competències d'assessorament en matèria de comunicació al president de la Generalitat.

Anteriorment, les tasques que se li atribuïen a comunicació eren merament ordinàries i periodístiques, però és a partir d'aquest moment, amb l'entrada de Madí i Piqué, que la comunicació pren una altra funció i rellevància en l'equip del president.

Presidència s'encarrega de la informació i difusió de l'activitat del president i del Govern, de la coordinació i direcció dels sistemes d'informació i de la gestió corporativa de la Generalitat.

També es fan càrrec de la relació amb els mitjans de comunicació, l'organització de la prestació dels serveis audiovisuals de la Generalitat i d'àmbit local, i la regulació i control dels serveis de comunicació en l'àmbit de Catalunya¹⁰⁹.

OE4: Pel que fa a la freqüència dels canvis de responsables de les àrees del servei de premsa i protocol de la presidència de la Generalitat de Catalunya, que hi ha hagut a cada legislatura podem determinar a través de les [taules 7 i 8](#) el següent:

A partir del 1980, els primers caps que s'oficialitzen amb Pujol, és Emili Àlvarez al servei de premsa i Raul Rancé a protocol. Tots dos provenen dels serveis anteriors i són els que en gran manera instrueixen al president en relació amb aquestes disciplines.

¹⁰⁹ Mitjançant el Decret 1/2011, de 4 de gener, el mateix departament assumeix la Secretaria de Comunicació (art. 1.1 d), de la que depenia la Direcció General de Comunicació i la Direcció General de Mitjans Audiovisuals.

Dins de l'equip de Rancé hi ha Abelard Padró que posteriorment succeeix a Rancé a la segona legislatura i el mateix passa a premsa on Josep Faulí agafa el relleu d'Àlvarez.

A mesura que el govern agafa múscul, es produeixen canvis en l'estructura orgànica i apareix una bicefàlia amb la creació d'una subdirecció ocupada per Olga Castells i un cap de protocol que recau en la figura d'Eduard Subirà. Pel que fa a premsa, les funcions de cap recauen en Eva Algarra.

Aquesta dualitat en protocol no acaba de funcionar com estructura i finalment hi ha una nova reestructuració a partir del 1993, convertint-se en el Gabinet de Relacions Externes i Protocol, nom que perdura fins a l'actualitat. El responsable és Sergi Loughney que prové del cos de Mosso d'Esquadra i que en aquell moment ocupa una plaça de tècnic responsable dels viatges a l'estranger

Carles Fabró, que en aquell moment és un dels tècnics del Gabinet, amb la sortida de Loughney assumeix la responsabilitat de dirigir l'equip durant el darrer any de mandat de Pujol.

Del 2003 al 2006 amb l'arribada del tripartit, es produeixen nous canvis al departament de presidència. Es crea l'Oficina de la Presidència com a òrgan d'assistència política i tècnica al president integrat pel gabinet de Premsa de la Presidència encapçalat per Àngela Vinent i del Gabinet Relacions Externes i Protocol que continua encapçalat per Carles Fabró que amb el canvi polític ha estat ratificat en el seu càrrec eventual, però amb la incorporació com adjunta a Anna Mas, que prové del servei de protocol de l'Ajuntament de Barcelona.

A diferència de comunicació, a partir del 2004, passa a ser dirigit per Jordi Mercader i codirigit per Norma de la Fuente.

Amb la presidència de Montilla, les Relacions Públiques tornen a prendre rellevància i s'intueix una coordinació conjunta de les dues àrees. És amb la creació d'aquesta nova Secretaria General Adjunta, que es canvien les atribucions del cap de protocol i de comunicació del president, així i tot, Fabró és novament ratificat com a cap de Protocol del president entrant, a diferència de comunicació que es nomena a Gemma Ribas i Antoni Bolaño que encara ocupen el càrrec fins al 2008, on pren el relleu de la responsabilitat del càrrec la periodista Tate Santaaulària que ja forma part de l'equip com a redactora.

Amb les legislatures dels presidents Maragall i Montilla ha estat on hi ha hagut més canvis de responsables i on també es crea una espècie de bicefàlia en la gestió comunicativa.

Tot i que els presidents van canviant, el Gabinet de Relacions Externes i Protocol manté continuïtat en la figura del seu responsable a mans de Carles Fabró. Amb el president Mas, es fa més present la importància que dona al protocol com a cerimonial, però la comunicació és la qui forma part de l'estratègia de govern.

El seu nou responsable de Comunicació és Joan M. Piqué, que ja ha format part de la seva campanya electoral i de la posada en escena del nou president entrant.

Tant Fabró com Piqué es mantindran en els seus càrrecs durant les dues legislatures amb el president Mas.

Puigdemont ratifica a Fabró novament com el seu cap de protocol i a tot el seu equip amb eventuais inclosos a diferència de comunicació que passarà a mans de Pere Martí que afegirà al seu equip a la periodista Laura Morgades com adjunta que ja formava part de l'equip de Comunicació com a redactora.

Ja hem vist que a partir de la dotzena legislatura se'n ve d'una etapa en la qual, dels serveis de comunicació i de protocol només en queden els interins i laborals, però que d'entre ells es troba Carles Fabró per la seva plaça en propietat com a tècnic de protocol.

Amb el nomenament del president Torra, Fabró torna a ser restituit com a càrrec eventual amb la seva plaça de cap de protocol. Tanmateix, serà Anna Figuera, qui assumirà les responsabilitats de l'àrea de comunicació del President durant aquest breu període de legislatura.

Amb el president Aragonès, l'equip de comunicació i de protocol del president entrant ja ve mig conformat des del departament de la vicepresidència per les funcions atribuïdes al ser destituït el president Torra.

Tot l'equip de protocol, que fins aleshores ha format part del departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda, ve liderat per Anna Teixidó i el de comunicació per Marçal Sarrats.

Teixidó explica que hi ha un repartiment inicial d'equips dins l'àrea. Un s'ocupa dels actes fora del palau i dels actes més importants del que Teixidó és la responsable, i l'altre s'ocupa de tota l'estructura i dels actes del dia a dia al Palau de la Generalitat del que Fabró, inicialment se'n fa càrrec.

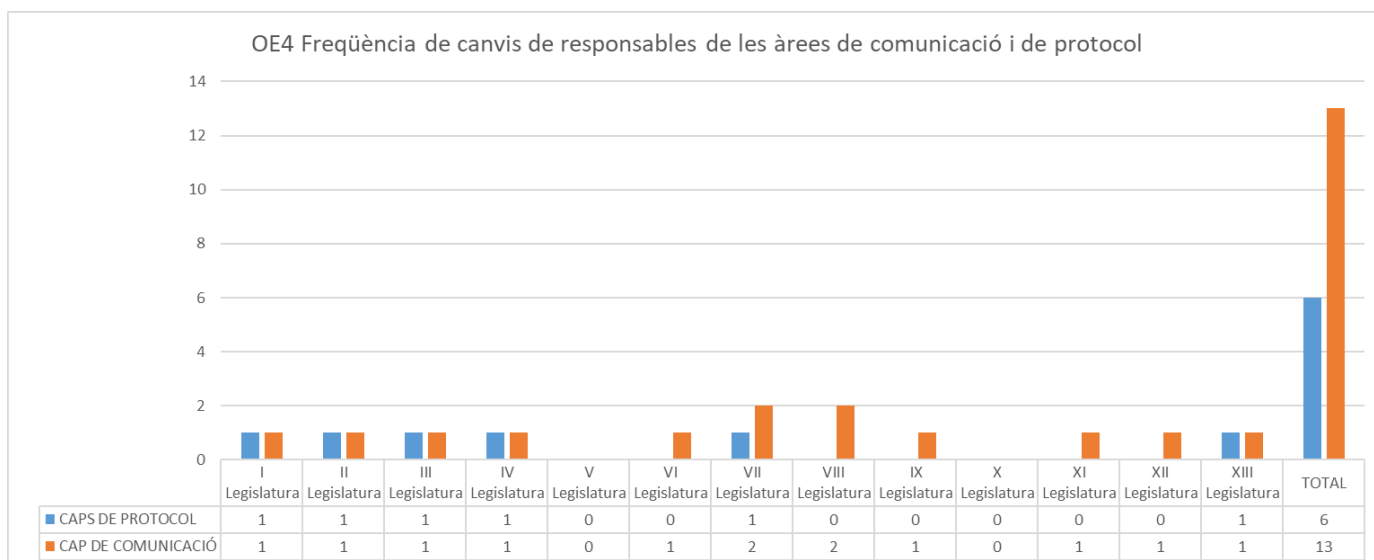
Segons Teixidó, això és més fruit d'un encaix personal de l'equip que d'una voluntat de modificació de l'estructura. Aquest funcionament s'acabarà dissolent a partir del març del 2022 on a Carles Fabró se li assigna la funció de responsable del Palau de Pedralbes i Anna Teixidó ocupa el càrrec de cap al Gabinet de Relacions Externes i Protocol. Clara Lobo assumeix les funcions d'adjunta a la cap de protocol.

En tant que comunicació, Marçal Sarrats ocupa des del primer moment les responsabilitats del Gabinet de Comunicació del President i Marta Alcolea assumeix les atribucions d'adjunta.

Així doncs, veiem com a cada legislatura hi ha hagut un canvi a l'àrea de comunicació excepte en la legislatura de Mas que es va mantenir Joan M. Piqué i en la quarta i cinquena legislatura de Pujol que es va mantenir a Ramon Pedrós. Pel que fa a la resta, veiem que amb cada legislatura hi ha hagut un nou canvi de responsable, a diferència de protocol, on Sergi Loughney es manté durant tres legislatures i Carles Fabró en sis.

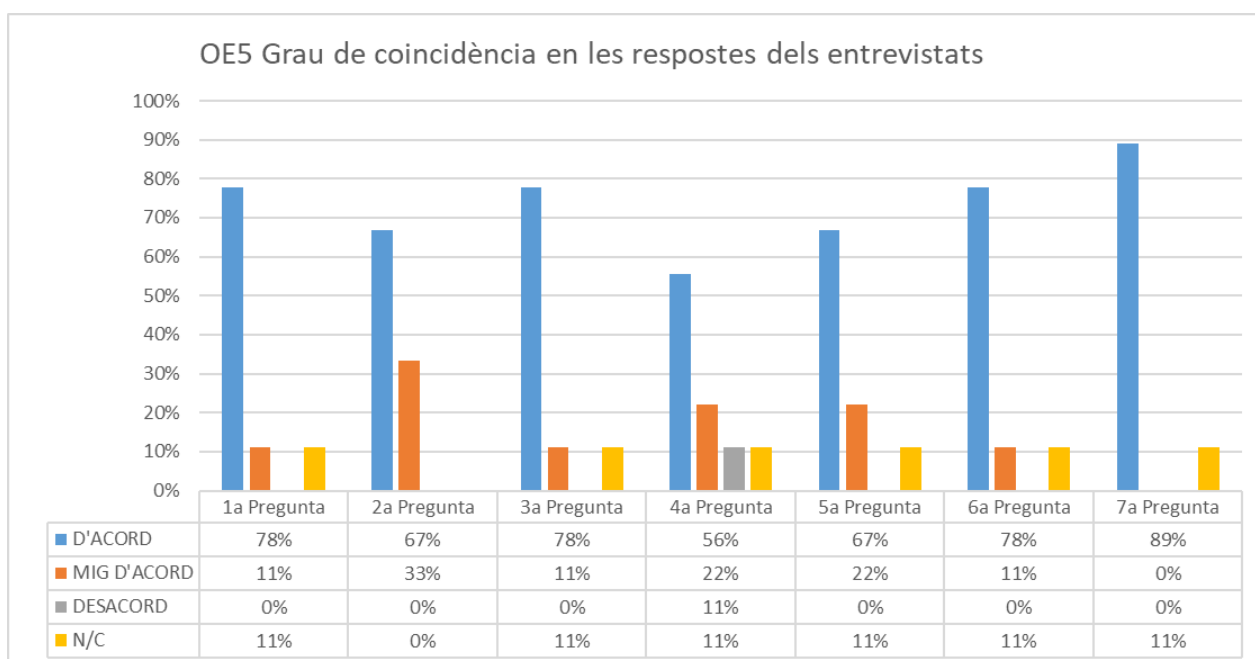
També apareixen altres figures d'eventuals que exerceixen les funcions d'adjunts als responsables de les dues àrees per donar suport, però que no s'ha cregut necessari incloure'ls en l'objecte d'estudi de recerca.

Així doncs, pel que fa a la continuïtat dels responsables de protocol i comunicació veiem que en el cas del protocol, existeix una continuïtat dels seus responsables, a diferència de comunicació, on hi ha constants canvis, fins i tot dins d'una mateixa legislatura.

OE5: Quan als resultats de les entrevistes i enquestes podem observar les següents interpretacions i representació gràfica a través de la concordança entre les respostes que corresponen a les set preguntes de recerca de la taula.

Per l'anàlisi s'ha aplicat el percentatge, en funció dels nivells "d'acord", "mig d'acord" i "desacord". També s'ha inclòs el marcador "N/C" quan la resposta donada no correspon a la pregunta de l'enunciat del qüestionari per raons que no s'han pogut justificar en aquest treball.

Entorn de la primera pregunta sobre quins són els criteris per mantenir o modificar l'organigrama, quant a les dues àrees, les respostes coincideixen majoritàriament: aquestes ho fan en funció de les prioritats dels responsables polítics que governen en aquell moment i per les conductes de la societat envers l'era de la informació on la confiança en les xarxes s'ha convertit en una característica principal de la morfologia social, que serveix d'altaveu dels governants cap als governats, però on l'estructura social emergeix amb més força condicionant la forma de comunicar-se.

Així doncs, la comunicació ha estat la disciplina que més ha evolucionat respecte al protocol atès el canvi social que es produeix i dels nous codis de comunicació alternatius a conseqüència dels avenços tecnològics, però aquest fet, sembla no afectar el concepte que hom té sobre el protocol i el seu simbolisme polític.

En el cas de la segona pregunta del qüestionari, sobre qui va tenir més implicació directa en la nomenclatura i les funcions de les dues àrees, la resposta majoritària és que intervenen tant els màxims responsables del nou govern entrant, és a dir, el president/a, el conseller/a, el secretari/ària general i el secretari/ària del Govern.

Un percentatge menor dels entrevistats i enquestats, opina que també es fa per consens entre els diferents departaments, és a dir, que intervenen altres actors que no són estrictament els que ocupen o ocuparan càrrecs al voltant del president. També manifestes que, en determinats casos, els mateixos responsables que ocupen o ocuparan els càrrecs de responsabilitat d'aquestes àrees també hi tenen part.

Amb relació a la tercera pregunta, sobre la formació, qualificació o experiència requerida per desenvolupar els càrrecs de comunicació i protocol, coincideixen majoritàriament que en comunicació es demana la de caràcter universitari o específica en el món de la comunicació. Pel que fa al protocol, es reconeix que no hi ha una formació específica de caràcter professional i que es fonamenta la tria en la capacitació tècnica i experiència de cada individu.

Envers la quarta pregunta, sobre quin és el significat que dona cada entrevistat sobre que és el protocol, la majoria fa referència al besant més logístic de l'elaboració dels actes del president i del seu suport tot i que hi ha una part dels entrevistats que també veu les funcions dins del camp conceptual de la comunicació on intervenen de forma directa.

En resposta a la cinquena pregunta sobre el significat que donen els entrevistats al concepte de comunicació, aquests estan majoritàriament d'acord que té a veure amb la de fer arribar a la ciutadania l'activitat pública i institucional i el seu posicionament polític a través de totes les vies de comunicació possibles i que això inclou altes disciplines com la premsa, el màrqueting, la publicitat així com les relacions públiques i el protocol.

A la darrera i última pregunta, en tant que la possibilitat de crear una estructura orgànica única de la qual en depenguessin les dues disciplines,

existeix la coincidència de no replantejar-se la possibilitat de fusió en una de sola, degut, bàsicament al desconeixement en l'evolució del seu significat, tant en comunicació com en protocol.

7.1.2. Anàlisi de resultats de la fase qualitativa:

OE6 En relació amb el procés de transformació de la comunicació i el protocol oficial de la presidència de la Generalitat de Catalunya, en paral·lel amb l'evolució de la societat de la informació comparant les posades en escena de les preses de possessió dels presidents de cada legislatura arribem a l'anàlisi següent:

La societat moderna continua sent més tradicional del que pot semblar. La forma de representació ha canviat però no en el més essencial. Un candidat a la presidència no pot irrompre des de l'anonimat, de manera que, cal que ja vagi preparat i adquireixi el nom de figura pública i d'una credibilitat

El president entrant està obligat a recórrer al cerimonial per governar, on es farà manifesta la seva competència, les seves forces, la seva condició física, etc. trets que condicionaran l'opinió pública. La dramatització o teatralització són instruments de poder que tradueixen simbòlicament les relacions polítiques i socials i organitzen una posada en escena de la seva ideologia.

Ergo, les dues disciplines són necessàries per a la pervivència dels qui governen en vers als qui són governats, sigui qualsevol ciutadà o ciutadana, representants d'altres institucions, organismes, entitats, associacions, empreses, etc., que configuren la societat amb qui els qui són al capdavant estan obligats a relacionar-s'hi i a rendir comptes.

OE7 Pel que fa al coneixement dels responsables de cada govern, en relació amb les funcions i atribucions que es donen a la comunicació i el protocol per acordar la seva dependència orgànica en cada moment, val a dir que pot semblar que hi ha un major desconeixement en tant que les funcions de protocol que les de comunicació, però l'evolució en les competències de les dues disciplines no ha calat encara dins de l'administració pública. Pel que fa a comunicació s'incorpora una part de l'estratègia de les relacions públiques com una atribució pròpia de la comunicació institucional, però que la normativa aprovada pels qui governen en aquell moment, els atribueix a les funcions descrites al Gabinet de Relacions Externes i Protocol.

La comunicació a poc a poc s'està estenent en les seves competències d'acord amb la seva evolució dins de la societat de la informació i també en l'àmbit acadèmic, però no es veu de la mateixa manera en el camp del protocol que cada cop més va perdent les seves funcions competencials i que els experts en aquesta disciplina, com els qui formen part de l'*Observatorio Profesional de Protocolo y Eventos* volen atorgar-li però mantenint la mateixa denominació.

OE8 En relació amb la possibilitat d'unificar en un sol paraigües els dos serveis des d'una perspectiva de les seves competències professionals, la resposta és

proporcional als resultats de l'objectiu anterior, OE7. A menys coneixement sobre cada una de les disciplines i de les seves funcions dins de l'administració, menys visió sobre una possible convergència sota un mateix òrgan des d'on es gestionin de forma transversal. Tot això també és degut a la visió esbiaixada i encotillada sobre el que avui dia encara significa el protocol, d'aquí que es proposa un canvi de denominació per atorgar-li les funcions que avui dia representa dins del camp de la comunicació institucional.

OE9 Pel que fa a l'abast de la informació institucional cap a la societat a través de l'estratègia comunicativa del servei de premsa i del servei de protocol, podem identificar la implicació d'ambdós camps amb la finalitat d'aconseguir una àmplia cobertura mediàtica, l'augment de la visibilitat i reconeixement institucional per una major consciència i coneixement de la institució, el fet de proporcionar una informació precisa i actualitzada, establir ponts bidireccionals amb els públics als qui ens adrecem per enfortir la relació entre la institució i la societat, transmetre missatges claus de forma efectiva i gestionar la imatge i la reputació de la institució per ajudar a construir una imatge positiva, transmeten els valors i principis de la institució i responent de manera adequada a situacions que puguin afectar la seva reputació.

OE10 Pel que fa a la proposta d'un nou enfocament que pugui servir de base per a futures reestructuracions dins la comunicació institucional dels presidents de la Generalitat de Catalunya, aquesta ha d'estar centrada en un objectiu comú que és la d'establir una imatge coherent i efectiva de la institució, a través de missatges clars i la gestió de la reputació.

Les relacions públiques juguen un paper molt important tant per la comunicació com pel protocol, ja que aquestes fan referència a les estratègies i activitats destinades a gestionar i mantenir relacions positives amb la societat en general o el seu públic objectiu en concret.

També tenen com a objectiu establir una imatge positiva i una reputació sòlida de la institució i ajuden a promoure la comprensió i el suport, i a enfortir la relació entre la institució i el seu entorn.

En resum, l'enfocament proposat per una reestructuració dins la comunicació institucional, haurà de contenir àrees com la comunicació estratègica, la gestió de la imatge i la reputació, la relació amb els mitjans de comunicació, la participació en els actes i activitats, la gestió de la comunicació interna i les relacions amb grups d'interès que és el que es coneix com a Relacions Públiques Institucionals.

7.2. Objectiu general:

Un cop analitzats els objectius específics podem donar resposta a l'objectiu general, que és la d'una possible evolució cap a una convergència entre el protocol i la comunicació dins de la presidència de la Generalitat de Catalunya durant les legislatures que van del 1980 fins al 2023.

En trets generals, hem pogut veure que hi ha una tendència cap a una gestió integral de la imatge i les relacions institucionals, tot i que cal tenir en compte els canvis específics segons els lideratges i les circumstàncies polítiques.

De l'anàlisi podem extreure'n les següents observacions:

- Major professionalització: en les últimes dècades, hi ha hagut una major professionalització en matèria de comunicació i protocol. La presidència de la Generalitat compta amb experts en les dues àrees per assegurar una gestió efectiva de lideratge i de relacions públiques.
- Coordinació estratègica: s'ha produït una major coordinació estratègica entre els equips de comunicació i de protocol. Anteriorment aquestes àrees operaven de forma més independent, però en posterioritat, es necessita una col·laboració estreta per garantir que els missatges i les accions institucionals estiguin alineades i siguin coherents.
- Transparència i participació ciutadana: a mesura que evoluciona la societat la transparència i participació ciutadana agafen més volada. Tant la comunicació com el protocol s'han hagut d'adaptar a aquesta demanda i aconseguir reflectir els valors dels qui governen, buscant involucrar a la societat en les activitats institucional i comunicar de forma més efectiva les polítiques i les accions del govern.
- Nous canals de comunicació: amb els avenços tecnològic i el sorgiment de les xarxes socials, la comunicació institucional ha experimentat un transformació significativa. La presidència ha incorporat nous canals de comunicació per arribar a un públic més ampli i divers. Aquests canals inclouen plataformes digitals, xarxes socials i transmissions en directe, que permetin una comunicació més directa i participativa.
- Major atenció a la imatge i la reputació: al llarg dels anys s'ha prestat una atenció més gran a la gestió de la imatge i la reputació. Tant el protocol com la comunicació tenen un paper important en la promoció d'una imatge positiva i una reputació sòlida, destacant els èxits i les polítiques de la institució i responent de manera efectiva a situacions que puguin afectar-ne la imatge.

8. CONCLUSIONS

La presa de possessió, és un dels esdeveniments institucionals en què es pot apreciar amb més nitidesa la posada en escena per reforçar l'estatus de poder del nou governant. Aquesta recerca ha pogut determinar la implicació de les àrees de protocol i de comunicació de la presidència de la Generalitat de Catalunya i quines han estat les seves funcions i competències dins d'aquest marc i del període estudiat.

La idiosincràsia de cada legislatura s'atén a les particularitats del moment històric i en paral·lel a l'evolució de la societat de la informació i la comunicació, per això veiem que pel protocol, aquest avanç ha estat molt més lent respecte a la comunicació.

La majoria dels entrevistats i de respostes extretes dels qüestionaris coincideixen en l'error de concepte o bé de definició de les funcions bàsicament de protocol i que, tanmateix, estan especificades en els organigrames, però curiosament, no són aplicades correctament en la realitat del dia a dia.

Pel que fa al Gabinet de Premsa, passa, sens dubte, a ser el principal actor en la Comunicació Institucional assumint rols que no li són propis com poden ser les Relacions Públiques Institucionals, i que, a la pràctica, tampoc les acaba assumint completament, sinó que en conseqüència, la part desatesa recau aleshores amb un cert component d'alienació, en el Gabinet de Relacions Externes i Protocol del president perquè no ha estat integrat, des d'un principi, dins l'estratègia comunicativa pel concepte històric del cerimonial i el protocol rígid amb què se'l vincula.

La comunicació protocol·lària que es du a terme durant les preses de possessió, influeix en els assistents i els espectadors no presents a l'hora de crear una imatge de reputació corporativa de la institució que és la transmissora i organitzadora de l'acte, però també la creen els assistents que es conviden que hi són presents i que se seleccionen pel paper qui hi juguen, és a dir, a qui es vol fer arribar el missatge i qui pot tenir interès a venir de forma presencial.

El protocol no és una ciència social autònoma, per això avui dia, es troba més còmoda dins de les Ciències de la Comunicació i més concretament dins de la comunicació institucional.

Hem pogut veure que la història confirma que l'art visual no es pot separar de la influència del context social. L'anàlisi de les preses de possessió cal entendre-les des del moment històric que es viu, però no es pot perdre de vista que la interpretació que cadascú hi dona respon a les inquietuds individuals i personals.

Per la comunicació, queda palès que cada moment polític és únic i li cal un enfocament planificat i estratègic que segueixi una mateixa línia comunicativa amb els qui governen en aquell moment.

Els "informadors" poden tenir una mirada esbiaixada a causa de determinades ideologies del govern entrant, però per sobre d'això, han de complir amb aquest servei i han d'estar compromesos amb la veritat. En un altre cas, això pot afectar no només de forma directa als responsables eventuais de la comunicació de la institució, sinó que també ho pot fer de forma indirecta als treballadors de l'administració que formen part tant del govern sortint com de l'entrant i, en conseqüència, també podria acabar afectant la credibilitat dels qui governen en aquell moment.

Les dues disciplines tenen un objectiu comú que és el de gestionar la imatge, les relacions i la reputació de la institució de la Generalitat de Catalunya i la dels seus presidents i membres del govern. Totes dues estan destinades a treballar juntes per transmetre missatges coherents, organitzar els actes institucionals, gestionar les relacions entre els seus públics interns i externs i promoure una imatge positiva dels qui governen en aquell moment.

Curiosament, aquests atributs s'acosten més al concepte del que es coneix com a Relacions Públiques Institucionals que els que se'ls hi atribueixen als serveis de Comunicació i de Protocol de la presidència.

Les Relacions Públiques Institucionals són estratègiques i es caracteritzen per ser integradores. Ajuden a explicar els processos, els protagonistes i el context des del punt de vista dels actes, ja que el que pretenen en definitiva, és el posicionament i una imatge institucional eminent.

Podem dir doncs que és aquí on convergeixen el protocol i la comunicació institucional?

La Presidència de la Generalitat de Catalunya ha experimentat una evolució cap a una convergència entre el protocol i la comunicació, tot reconeixent la importància d'una gestió integral de la imatge i les relacions institucionals.

Aquesta convergència s'ha caracteritzat per una professionalització més gran, una coordinació estratègica, un enfocament en la transparència i la participació ciutadana, l'ús de nous canals de comunicació i una major atenció a la imatge.

Per tant, la resposta és clara, protocol és i forma part de la comunicació. Dit això, no només cal clarificar quin és el concepte de protocol d'avui en dia, sinó que també cal aclarir quin és el significat actual que es dona a la comunicació institucional dins la presidència de la Generalitat de Catalunya per atorgar-li el seu lloc dins l'estructura orgànica.

Quan a la resposta a la hipòtesi exposada en el [punt 3](#) sobre el motiu que evolucioni menys una disciplina respecte a l'altre, podem veure que hi ha una certa correlació quant a la continuïtat dels responsables en el càrrec.

No podem oblidar que, pel que fa al protocol, els principis comuns es basen en la tradició. Les diferents lleis sobre normes protocol·làries i precedències promulgades durant l'esmentat període gairebé no alteren el costum heretat.

Tanmateix, un cop es produeixen canvis veiem que s'avança molt més ràpidament cap a un nou concepte comunicatiu unificador, ans al contrari quan es manté el mateix responsable.

Això es pot veure si comparem les preses de possessió i la seva evolució en tant que la seva posada en escena i la seva difusió cap a la societat.

8.1. Proposta d'estructura de comunicació global.

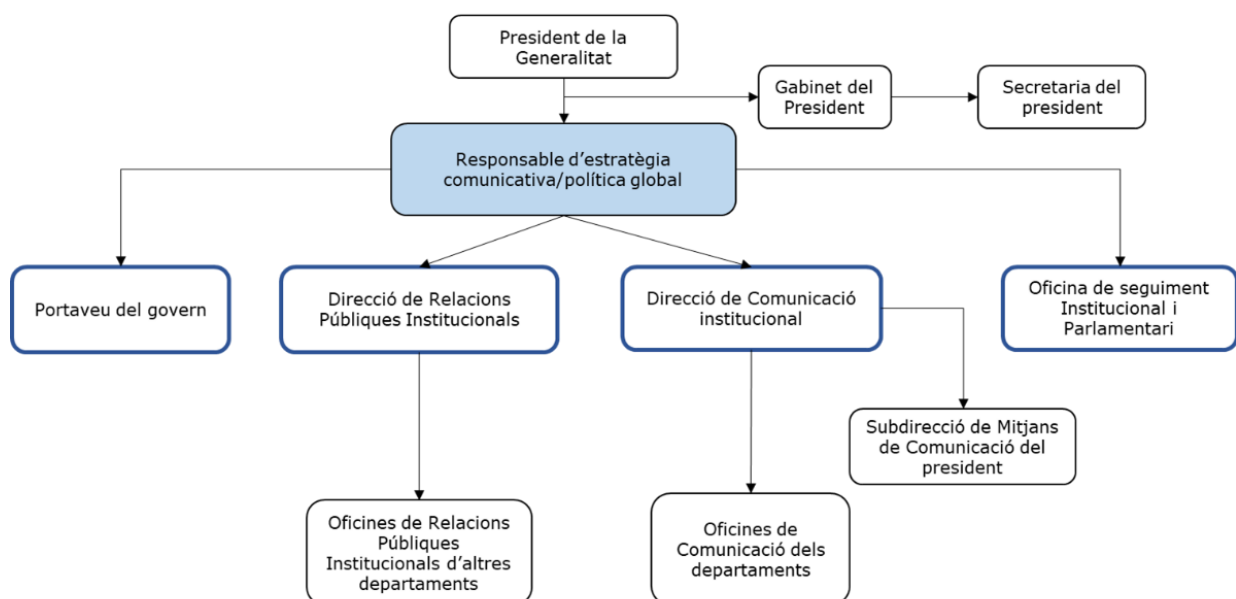
Quan pensem en una estructura de comunicació global, és inevitable pensar en algú amb unes capacitats de lideratge i coneixements transversals. Cal una persona que integri de forma global la comunicació institucional i aquesta ha de tenir l'aval i empoderament dels qui governen per executar, per si mateixa, la política comunicativa d'un Govern.

Aquests dots han de tenir una mirada molt més àmplia no només en l'àmbit de la premsa i el protocol, sinó que cal que s'incloguin altres disciplines comunicatives com les Relacions Públiques Institucionals, la publicitat, el màrqueting, etc., que ajudin a fidelitzar els seus públics i aconseguir-ne de nous, tant a l'exterior com en l'interior de la mateixa institució.

Proposar eliminar el protocol o integrar-lo en la comunicació institucional, és el dilema que es planteja quan es fa la lectura del seu actual simbolisme, però no és tant la manca de les seves funcions sinó el que la seva nomenclatura representa pels governants del segle vit-i-u.

Tenint en compte tot el que s'ha exposat fins ara, aquesta autora vol deixar una porta oberta al debat tot proposat un model organitzacional i de nomenclatura per futures estructures orgàniques de la presidència de la Generalitat de Catalunya i que consistiria en el següent:

Taula 10. Proposta d'organigrama d'una oficina d'estratègia comunicativa global de la presidència i del Govern de la Generalitat de Catalunya

Font: elaboració pròpia

La dependència orgànica del president de la Generalitat es compon d'un Gabinet del President per donar suport i assistència directa a les activitats del president o presidenta juntament amb la secretaria del president o presidenta que dirigeix i coordina el seu suport administratiu.

En relació amb l'estructura de comunicació global, la proposta es faria a través d'un únic responsable per centralitzar l'estratègia comunicativa i de les polítiques del govern distribuint les competències en quatre grans àrees bàsiques:

1. L'Oficina del o de la Portaveu del Govern: (les que li són pròpies en l'actualitat)

a) Donar suport i assistència al Govern en matèria de comunicació i relació amb els mitjans de comunicació.

b) Elaborar i difondre els comunicats i notes de premsa relatius a l'actuació del Govern sens perjudici de les funcions que puguin correspondre a altres òrgans del Departament.

2. L'Oficina de seguiment Institucional i Parlamentari: (les que li són pròpies en l'actualitat)

a) Proporcionar l'assistència en el seguiment i la preparació de la informació per donar resposta a les iniciatives del Parlament de Catalunya en relació amb el Departament de la Presidència.

b) Fer el seguiment de l'activitat parlamentària de les altres institucions estatals en tots els assumptes que interessin al Departament de la Presidència.

3. La Direcció de Relacions Públiques Institucionals:

a) Organitzar i programar les relacions públiques institucionals de la Presidència i del Govern de la Generalitat.

b) Organitzar els actes del president o presidenta de la Generalitat.

c) Assessorar el president o presidenta en matèria de Relacions Públiques.

d) Coordinar les funcions de Relacions Públiques Institucionals de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

4. La Direcció de Comunicació Institucional:

a) Dirigir la política d'informació del president o presidenta de la Generalitat a través de la Subdirecció de Mitjans de Comunicació del president

b) Donar suport i assessorar el president o presidenta de la Generalitat en les seves relacions institucionals amb les empreses i entitats del sector de premsa i comunicació.

c) Coordinar les funcions de les polítiques d'informació de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya

9. BIBLIOGRAFIA

- Anaya Revuelta, I. [Inmaculada]. (2014). El análisis del discurso protocolario: elaboración y conceptualización. (SciELO, Ed.) *Estudis filològics*, (54), 7-29., 24. doi:<https://dx.doi.org/10.4067/S0071-17132014000200001>
- Balandier, G. [Georges]. (1994). *El poder en escenas. De la representación del poder al poder de la representación*. (M. D. Ruiz, Trad.) Barcelona: Paidós Ibérica, S.A.
- Barrios, F. [Feliciano]. & Alvarado, J. [Javier]. (2020). *Rito, ceremonia y protocolo: espacios de sociabilidad, legitimación y trascendencia*. Ed. Dykinson.
- Barthes, R. [Roland]. (2006). La cámara lúcida. Nota sobre la fotografía. Editorial Paidós. Recollit de https://monoskop.org/images/c/c9/Barthes_Roland_La_camara_lucida_Nota_sobre_la_fotografia.pdf
- Bernadí I Gil, X. [Xavier]. ((2005), 2019). L'aplicació de l'article 155 de la constitució espanyola al govern i l'administració de la Generalitat de Catalunya. *Revista catalana de dret públic*, 21–44. Recollit de <https://doi.org/10.2436/rcdp.i0.2019.3306>
- Burillo Toledano, L. [Luís]. (2016). *Protocol i cerimonial oficial de la Generalitat de Catalunya (1931 - 1981). Continuitats i provisionalitats*. Recollit de Cora. TDX. Tesis doctorals en xarxa: <https://www.tdx.cat/handle/10803/402606#page=1>
- Calahorra, F. [Francisco]. (1997). *Fundamentos del Protocolo en la comunicación Institucional: guía práctica*. Madrid:: Síntesis.
- Campos, L. E. [Luis Eugeni]. (2014). Conociendo a Aby Warburg. 37(1), 151-162. Recollit de <https://doi.org/10.1590/S0101-31732014000100008>
- Carrero Planes, V.[Virgínia]., & Soriano Miras, R. [Rosa M.]. (2014). *Teoría fundamentada Grounded Theory: el desarrollo de teoría desde la generalización conceptual* (Segunda ed.). CIS - Centro de Investigaciones Sociológicas. Recollit de <https://elibro-net.eu1.proxy.openathens.net/es/ereader/uoc/52059>
- Castells, M. [Manuel]. (2001). Materiales para una teoría preliminar sobre la sociedad de redes. *Revista de Educación*(extraordinario), 41-58. Recollit de <https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:87aa5687-d236-4e89-8bc6-d056c26bc3c5/re20010410351-pdf.pdf>
- Castells, M. [Manuel]. (2006). *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. La sociedad red* (4 ed., Vol. 1). Madrid: Alianza.

- Castells, M. [Manuel]. (2006). *La sociedad red: una visión global*. Madrid: Alianza.
- Castells, M. [Manuel]. (2009). *Comunicación y Poder*. Madrid: Alianza Editorial.
- Castellví, J.[Jordi]., Marolla, J. [Jesús]., Escribano, C. [Carmen]., Perez, S. [Sergio]., & García, S. [Sandra]. (2023). *¿Como investigar en Didáctica de las Ciencias Sociales? Fundamentos metodológicos, técnicas e instrumentos de investigación*. (Octaedro, Ed.) Barcelona: Octaedro.
- César Herrero, J. [Júlio]., & Campos García de Quevedo, G. [Gloria]. (2010). El necesario protocolo en la comunicación organizacional. *Revista de comunicación y nuevas tecnologías*, 14, 182/202.
- Chavero, P. [Palmira]. (2015). *Prensa i política en temps de crisi: estudi de la legislatura 2008-2011*. CIS - Centre d'Investigacions Sociològiques.
- Di Génova, A. E. [Antonio Ezequiel]. (2016.). *Manual de relaciones públicas e institucionales: estrategias y tácticas relacionales y de comunicación* (7 ed.). Ugerman Editor.
- Dido, J. C. [Juan Carlos]. (1999). *Taller de periodisme*. Espanya: Noveduc Llibres.
- Diputación de Palencia. (1995 -2023). *protocolo.org. Protocolo & Etiqueta*. Recollit de Portal enciclopédico y divulgativo sobre protocolo oficial, social y empresarial, reglas de etiqueta, buenas maneras y habilidades sociales: <https://www.protocolo.org/ceremonial/eventos/protocolo-de-los-actos-los-discursos.html>
- Domínguez García, R. [Ricardo]. (2020). Rituales y comunicación política: la toma de posesión de los presidentes autonómicos españoles. *Ámbitos. Revista Internacional de Comunicación* 50, pp. 240-258. doi:10.12795/Ambitos.2020.i50.16
- Domínguez García, R. [Ricardo]. (2022). *La toma de posesión de los presidentes autonómicos españoles (1980 - 2022). Entre la estrategia comunicativa i el ritual político*. Colección Monografías, nº 4. Madrid: Sociedad de Estudios Institucionales. Recollit de <https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/144135/La%20toma%20de%20posesi%C3%B3n%20de%20los%20presidentes%20auton%C3%B3micos%20espa%C3%B1oles.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Real Academia Española, RAE. (2019). *Diccionario panhispánico de dudas*. Madrid.
- Estanyol i Casals, E. [Ellisenda]. (2021). La presa de possessió: un acte protocol·lari adaptat al nou context. *COMeIN. Revista dels Estudis de*

Ciències de la Informació i de la Comunicació(112).

doi:<https://doi.org/10.7238/c.n112.2147>

- Fuente Lafuente, C. [Carlos]. (2010). Protocolo Oficial. Las instituciones españolas del Estado y su ceremonial. (5a ed.). (Protocolo, Ed.) Ovidedo: Protocolo. Recollit de <https://carlosfuente.es/2017/05/la-representacion-protocolaria-los-presidentes-autonomicos/>
- Gago, M. [Manuel]. (2007). *Flash 2.0. Tecnología y cibermedios en la nueva web social*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela. Diseño periodístico en internet, academia.edu. Recollit de http://manuelgago.org/blog/wp-content/uploads/flash_web_social.pdf
- García González, R. [Rosario]. (2010). Utilidad de la integración y convergencia de los métodos cualitativos y cuantitativos en las investigaciones en salud. *Revista cubana de Salud Pública*, 36(1), 19-29. Recollit de <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=21416134004>
- González Martínez, C. [Carlos]. (2016). *Instituciones históricas y cambio político: El restablecimiento de la generalitat de Cataluña (1977). Historia contemporánea*,. Valladolid: Universidad de Valladolid. doi:10.1387/hc.16738
- Grijelmo, A. [Alex]. (2005). *L'estil del periodista* (16a, [rev. i ampl.] ed.). Espanya: Taurus.
- Hellín, P. [Pedro], & Sotelo Enríquez, C. [Carlos]. (2001). Introducción a la Comunicación Institucional. 14(1), 228.
- Hildegart González, L. [Luís]. (2001). Jose María La Porte. Entusiasmar a la propia institución. Gestión y comunicación interna en las organizaciones sin ánimo de lucro. 16(2),
- Junquera Cubiles, E. L. [Luís]. (27 / abril / 2018). Catalunya i Espanya. Tarradellas i Pujol, del possible al deliri. *InfoLibre*. Madrid. Recollit de https://www.infolibre.es/club-infolibre/librepensadores/cataluna-espana-tarradellas-pujol-posible-delirio_1_1157730.html
- La Porte, J. [José M.]. (2001). *Entusiar a la propia Institución: Gestión y comunicación interna en las organizaciones*. Madrid: EIUNSA.
- Laforet Hernández, J. J. [José Juan]. (2013). Tesis doctoral. El protocolo judicial en España. Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas de Gran Canaria. Departamento de Ciencias Jurídicas Básicas. Recollit de <http://hdl.handle.net/10553/16276>
- Lippmann, W. [Walter]. (2003 [1992]). *La opinión pública*. Madrid: Cuadernos de LANGRE. Recollit de https://kupdf.net/download/la-opinion-publica-walter-lippmann_5969b792dc0d60e04fa88e7c_pdf

- Martín Luque, A. [Ana]. (2009). Les relacions amb els mitjans: El funcionament dels gabinets de premsa. (S. d. Múrcia., Ed.) Múrcia. Recollit de <https://edit.um.es/campusdigital/las-relaciones-con-los-medios-el-funcionamiento-de-los-gabinetes-de-prensa/>
- Martin Serrano, M. [Manuel]. (1989). Diseños para investigar la producción social de comunicación. *Reis (Revista Española de Investigaciones Sociológicas)*, 79-90. Recollit de http://www.reis.cis.es/REISWeb/PDF/REIS_048_05.pdf
- McLuhan, M. [Marxhall]. (1996). *Comprender los medios de comunicación. Las extensiones del ser humano*. Barcelona:
- Meso Ayerdi, K. [Koldobika], Rivero Santamarina, D. [Diana], Tous Roviroso, A. [Ana], & Larrondo-Ureta, A. [Ainara]. (2016-2017). Per què les xarxes socials revolucionen l'agenda setting dels mitjans. *Periodística*(17), 11-26. Recollit de <https://revistes.iec.cat/index.php/periodistica/article/view/145846>
- Mora Lomas, J. [Juan Manuel]. (2009). *10 ensayos de comunicación institucional*. Pamplona: EUNSA.
- Okuda Benavides, M. [Mayumi], & Gómez-Restrepo, C. [Carlos]. (2005). Métodos en investigación cualitativa: triangulación. *Revista Colombiana de Psiquiatría*, 34(1), 118-124. Recollit de <https://www.redalyc.org/pdf/806/80628403009.pdf>
- Ortega Gutiérrez, F. [Félix], & Humanes, M. [Maria Luisa]. (2000). Algo más que periodistas: sociología de una profesión. *Revista de estudios políticos*(111), 302-311. doi:<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2149454>
- Otero Alvarado, M. T. [Maria Teresa]. (2001). Noves representacions femenines a la iconografia estatal: el paper de les primeres dames en el protocol. *Dona, cultura i comunicació: realitats i imaginaris. IX Simposi Internacional de l'Associació Andalus de Semiòtica* .
- Otero Alvarado, M. T. [Maria Teresa]. (2013). *Protocolo y organización de eventos*. Barcelona, Catalunya: Universitat Oberta de Catalunya.
- Otero Alvarado, M. T.[Maria Teresa], & Estanyol Casals, E. [Elisenda]. (2015). *Organització d'actes i protocol*. Universitat Oberta de Catalunya.
- Pérez Herrero, J. C. [Julio César]. (1997). L'estètica del poder: el protocol com a disciplina essencial per a l'anàlisi i la gestió de la comunicació política. *Derecho y opinión*, 597-602.

- Postman, N. [Neil]. (1991). *Divertirse hasta morir: el discurso público en la era del "show business"*. Barcelona: Ediciones de la Tempestad. Recollit de <https://revista.cortesgenerales.es/rcg/article/view/1064/371>
- Ridao, J. &. [Joan]. (2014). *La comunicació política en els governs de coalició a Catalunya (2003-2014). Un estudi de cas comparat entre els governs tripartits i els de CiU*. (U. d. Barcelona, Ed.) Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials. doi:DL B-10186-2012
- Ridao, J. [Joan]. (2016). *Comunicación política y gobierno de coalición*. Editorial UOC.
- Robledo Martín, J. [Juan]. (2009). Observación Participante: informantes claves y rol del investigador. *Nure Investigación*(42).
- Rodrich Portugal, R. [Rolando] (Juny / 2012). Fundamentos de la Comunicación Institucional: una aproximación histórica y conceptual de la profesión. *Revista de Comunicación 11*, p. 23. Recollit de <https://revistadecomunicacion.com/article/view/2763/2284>
- Rom, J. [Josep], Aira, T. [Toni], & Curto, V. [Victor]. (2009). *Comunicació política i d'institucions públiques*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Sierra Sánchez, J. [Javier]. (2008). Protocolo: herramienta comunicativa persuasiva y simbólica. *Vol. 13*(Núm. 24). San Jorge, Espanya.
- Sotelo Enríquez, C. [Carlos]. (2007). *Introducción a la Comunicación Institucional*. Barcelona: Ariel.
- Varela, J. [Juan]. (2009). La revolución de la prensa digital. (E. C. Imagen, Ed.) *Cuadernos de comunicación Evoca*(1), 48. Recollit de <https://www.evocaimagen.com/cuadernos/cuadernos1.pdf>
- Xifra, J. [Jordi]. (2014). *Manual de relaciones públicas i institucionals* (2a. ed.). Difusora Larousse: Editorial Tecnos.

9.1 Webgrafia

- Abeles, M. [Marc]. (1988). Modern Political Ritual: Ethnography of an Inauguration and a Pilgrimage by President Mitterrand. *Current Anthropology*,. (T. W.-G. Research, Ed.) *Current Anthropology*, 29(3), 391-404. Recollit de <http://www.jstor.org/stable/2743455>
- Aira, T. [Toni]. (2011). El rol del periodisme. Barcelona. Recollit de http://cv.uoc.edu/annotation/bc529190a3fb44b6d0a7df3a50613e43/645489/PID_00201983/PID_00201983.html

- Antich, X. [Xavier]. (8 / 9 / 2010). La hora Warburg. *La Vanguardia*. Recollit de <https://www.lavanguardia.com/cultura/20100908/53997295823/la-hora-warburg.html>
- Senat d'Espànya (23 / 3 / 2023). *Dossier Parlaments Autònoms. Administració Autònoma i Regional*. Recollit de Conèixer el Senat. Biblioteca. Dossier per àrees temàtiques: https://www.senado.es/web/conocersenado/biblioteca/dossieresareastematicas/detalle/index.html?id=aut_investidura_02
- Garcia Bueno, J. [Jesús]. (29 / Abril / 2021). La justícia conclou que Torra va ser partidista amb la pancarta a favor dels presos al Palau. *La Vanguardia*. Recollit de <https://elpais.com/espana/catalunya/2021-04-29/la-justicia-catalana-concluye-que-torra-fue-partidista-con-la-pancarta-pro-presos-en-el-palau.html>
- DV. TV3. (2016). *Com s'ha de fotografiar els presidents de la Generalitat de Catalunya?* Barcelona: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals . Recollit de <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/divendres/com-sha-de-fotografiar-els-presidents-de-la-generalitat-de-catalunya/video/5630701/>
- Fuente Lafuente, C. [Carlos]. (2021). *Observatorio Profesional de Protocolo y Eventos*. Recollit de <https://observatorioprotocoloeventos.com/>
- Pellicer, C. [Cales]. (2017). *La comunicació política segons Carles Puigdemont, president de la Generalitat de Catalunya*. Recollit de Carles Pellicer: <https://miquelpellicer.com/amp/2016/01/la-comunicacion-politica-segun-carles-puigdemont-proximo-president-de-la-generalitat-de-catalunya/>
- Rius i Llorens, C. [Clàudia]. (4 / 3 / 2018). El retorn de Tarradellas va ser l'únic acte de ruptura de la transició. *Ara.cat. NUVOL. El digital de cultura*. Barcelona. Recollit de <https://www.nuvol.com/art/el-retorn-de-tarradellas-va-ser-unic-acte-de-ruptura-de-la-transicio-51316>
- Romagosa Huguet, M. [Mercè]. (2019). *TFM. El protocol de la Generalitat de Catalunya en democràcia (1980 - 2017)*. (UOC, Ed.) Recollit de Repositori Institucional (O2) Docència Informació y Comunicación Máster universitario de Comunicación Corporativa, Protocolo y Eventos Trabajos finales de carrera, trabajos de investigación, etc.: <https://openaccess.uoc.edu/handle/10609/91547>
- Sort, J. [Josep]. (2018). *Un espai on dic coses. L'astúcia desconcertant de Josep Tarradellas en el seu tracte amb la premsa*. Recollit de <https://www.josepsort.cat/2018/12/lastucia-desconcertant-de-josep-tarradellas-en-el-seu-tracte-amb-la-premsa/>

TV3. (2016). *Les millors imatges de l'acte de presa de possessió de Carles Puigdemont com a president de la Generalitat*. Barcelona: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Recollit de <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/mes-324/les-millors-imatges-de-lacte-de-presa-de-possessio-de-carles-puigdemont-com-a-president-de-la-generalitat/video/5577130/>

Yeste Piquer, E. [Elena] (2018). De Macià a Torra: el protocol de la continuïtat. *La Mira*. Recollit de <https://www.lamira.cat/histories/1003/de-macia-a-torra-el-protocol-de-la-generalitat>

10. ANNEXOS

10.1. Qüestionari

Les preguntes ad hoc que es van utilitzar en el qüestionari i validades pel tutor van ser les següents:

- P1. Durant el mandat, quins van ser els criteris que es van voler aplicar per mantenir o modificar l'organigrama del departament de la Presidència en relació amb les àrees de protocol i de comunicació?*
- P2. Qui va tenir més implicació directa en la determinació del nom i de les funcions de cada una de les àrees?*
- P3. Quina formació, qualificació o experiència es demanava als seus responsables (eventuals), per desenvolupar les tasques en cada disciplina?*
- P4. Defineixi que significa per a tu/vostè el "protocol".*
- P5. Defineixi que significa per tu/vostè la "comunicació".*
- P6. Perquè creu/s que es va continuar separant l'estructura i competències de protocol de l'estructura i competències de comunicació?*
- P7. Es va considerar en algun moment la possibilitat de crear una estructura orgànica única de la qual en depenguessin les dues disciplines? Perquè sí/no?*

10.2. Taules

Taula 1. Canvis de nomenclatura de l'àrea responsable del protocol del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Nomenclatura	DOGC	President
Antecedents	Servei de protocol	17 d'octubre de 1978	125è
I Legislatura	Servei de Relacions Públiques i Protocol	172/1980	126è
II Legislatura		279/1984	126è
III Legislatura		241/1987	126è
IV Legislatura	Gabinet de Relacions Externes i Protocol	152/1993	126è
V Legislatura			126è
VI Legislatura		184/2000	126è
VII Legislatura		385/2004	127è
VIII Legislatura		477/2006	128è
IX Legislatura		93/2008	129è
X Legislatura		1/2011	129è
XI Legislatura		266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura		19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 2. Canvis de nomenclatura de l'àrea responsable de la comunicació/premsa del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Nomenclatura	DOGC	President
Antecedents	Servei de premsa	17 d'octubre de 1978	125è
I Legislatura	Oficina de premsa	172/1980	126è
	Servei d'Informació de la Generalitat de Catalunya	62/1981	
II Legislatura	Servei de Mitjans de Comunicació	105/1983	
III Legislatura		279/1984	
IV Legislatura	Subdirecció General de Mitjans de Comunicació	402/1988	
V Legislatura		152/1993	
VI Legislatura	Gabinet de Mitjans de Comunicació	184/2000	
VII Legislatura	Gabinet de Premsa de la Presidència	385/2004	127è
VIII Legislatura	Gabinet de Premsa	477/2006	128è
IX Legislatura		93/2008	129è
X Legislatura	Gabinet de Premsa i Comunicació	1/2011	
XI Legislatura	Gabinet de Comunicació del President o Presidenta	266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura		19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 3. Dependència orgànica de l'àrea responsable del protocol del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Dependència orgànica	DOGC	President
Antecedents	Secretari General de la Presidència	17 d'octubre de 1978	125è
I Legislatura		172/1980	126è
II Legislatura		279/1984	126è
III Legislatura		241/1987	126è
IV Legislatura	Gabinet de la Presidència	152/1993	126è
V Legislatura			126è
VI Legislatura	Gabinet de la Presidència amb rang orgànica de direcció general	184/2000	126è
VII Legislatura		385/2004	127è
VIII Legislatura	Gabinet de la Presidència	477/2006	128è
IX Legislatura	Secretaria General Adjunta	93/2008	129è
X Legislatura	Oficina del President o Presidenta	1/2011	129è
XI Legislatura		266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura	Gabinet del President o Presidenta	19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 4. Dependència orgànica de l'àrea responsable del premsa/comunicació del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Dependència orgànica	DOGC	President
Antecedents	Secretari General de la presidència	17 d'octubre de 1978	125è
I Legislatura		172/1980	126è
		62/1981	
		105/1983	
		279/1984	
		402/1988	
V Legislatura	152/1993		
VI Legislatura	Direcció General de Difusió	184/2000	
VII Legislatura	Direcció de Comunicació de la Presidència	385/2004	127è
VIII Legislatura	Oficina de Comunicació de la Presidència	477/2006	128è
IX Legislatura		93/2008	
X Legislatura	Secretaria de Comunicació del Govern i Mitjans de Comunicació	1/2011	129è
XI Legislatura	Oficina del President o Presidenta	266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura		19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 5. Funcions de l'àrea responsable del protocol del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Funcions i competències	DOGC	President
Antecedents	S'encarrega de la preparació, organització d'actes i de la prelatió i ordenació d'Autoritats.	17 d'oct. de 1978	125è
I Legislatura		172/1980	126è
II Legislatura		279/1984	126è
III Legislatura	a) L'organització i la programació de les relacions externes i dels actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en la seva vessant de relacions públiques i de protocol. b) Les altres funcions que sobre aquesta matèria li encomani el Secretari General de la Presidència.	241/1987	126è
IV Legislatura	Funcions d'organització i programació de les relacions externes i dels actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el seu vessant de relacions públiques i de protocol. Pertoca així mateix a aquest Gabinet la coordinació de les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de la Generalitat per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a protocol	152/1993	126è
V Legislatura		126è	
VI Legislatura	a) L'organització i la programació de les relacions externes i dels actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el vessant de relacions públiques i de protocol. b) La coordinació de les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a protocol.	184/2000	126è
VII Legislatura	a) Organitzar i programar les relacions externes i dels actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat. b) Coordinar les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a protocol.	385/2004	127è
VIII Legislatura	Organitzar els actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat. Coordinar les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a protocol	477/2006	128è
IX Legislatura	a) Organitzar els actes institucionals de la presidència i del Govern de la Generalitat. b) Coordinar les funcions dels responsables de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat.	93/2008	129è
X Legislatura	a) Organitzar i programar les relacions externes i els actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el vessant de relacions públiques i de protocol. b) Coordinar les funcions de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat.	1/2011	129è
XI Legislatura	a) Organitzar i programar les relacions externes i els actes públics de la Presidència i del Govern de la Generalitat, en el vessant de relacions públiques i de protocol. b) Coordinar les funcions de protocol de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. c) Les altres funcions de naturalesa anàloga que li siguin encomanades.	266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura		19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 6. Funcions i competències de l'àrea responsable del premsa/comunicació del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Funcions i competències	DOGC	President
Antecedents	competències sobre radiodifusió i televisió	17 d'oc. de 1978	125è
I Legislatura	Missió de dur a terme les relacions del Govern de la Generalitat amb els diferents mitjans informatius, per tal de facilitar a l'opinió pública el coneixement de l'activitat de la Generalitat	172/1980	126è
II Legislatura		62/1981	
III Legislatura		105/1983	
IV Legislatura		279/1984	
V Legislatura		402/1988	
		152/1993	126è
VI Legislatura	a) L'elaboració i la difusió dels comunicats de la Presidència de la Generalitat. b) La ressenya de les activitats de la Presidència de la Generalitat. c) La preparació d'entrevistes i de rodes informatives. d) La coordinació de les funcions dels responsables de premsa de tots els departaments de la Generalitat, per tal d'assolir una tasca coordinada en els temes relatius a les relacions amb els mitjans de comunicació. e) Qualsevol altra funció que li sigui encomanada. 34.2 El Gabinet de Mitjans de Comunicació exerceix les funcions a), b) i c) de l'apartat anterior en coordinació amb el Gabinet de la Presidència i el Gabinet del Conseller de la Presidència, i exerceix la funció d) de l'apartat anterior en coordinació amb el Gabinet del Conseller i Portaveu del Govern.	184/2000	126è
VII Legislatura	a) Elaborar i difondre els comunicats de la Presidència de la Generalitat. b) Fer la ressenya de les activitats de la Presidència de la Generalitat. c) Preparar entrevistes i rodes informatives de la Presidència de la Generalitat.	385/2004	127è
VIII Legislatura	funcions de suport i assistència tècnica a la persona titular de l'Oficina de Comunicació de la Presidència	477/2006	128è
IX Legislatura		93/2008	129è
X Legislatura	a) Dirigir la política de comunicació del president de la Generalitat. b) Donar suport i assessorar el president de la Generalitat en les seves relacions institucionals amb les empreses i entitats del sector de premsa i comunicació.	1/2011	129è
XI Legislatura	d'acord amb les directrius de la Secretaria de Comunicació del Govern, li corresponen les funcions següents: a) Dirigir la política de comunicació del president/a de la Generalitat. b) Donar suport i assessorar el president/a de la Generalitat en les seves relacions institucionals amb les empreses i entitats del sector de premsa i comunicació. c) Les altres funcions de naturalesa anàloga que li siguin encomanades.	266/2016	130è
XII Legislatura		1/2018 27/2018 20/2019	131è
XIII Legislatura		19/2022 289/2022 349/2022	132è

Font: elaboració pròpia

Taula 7. Responsables del protocol del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Cap de protocol	Període	President	
I Legislatura	Raul Rancé Barón	1981 - 1986	126è	
II Legislatura	Abelard Padró de Fontcuberta	1986 - 1988		
III Legislatura	Olga Castells i Schener Eduard Subirà i Rocamora	1988 - 1993		
		1980 - 1992		
IV Legislatura	Sergi Loughney i Castells	1993 - 2001		
V Legislatura				
VI Legislatura				
VII Legislatura	Carles Fabró i Ràfols	2001 - 2022		127è
VIII Legislatura				128è
IX Legislatura				129è
X Legislatura				129è
XI Legislatura				130è
XII Legislatura			131è	
XIII Legislatura	Anna Teixidó i Audet	2022 - actualment	132è	

Font: elaboració pròpia

Dates nomenaments i cessaments: M. del Mar Brugarolas Sellés, cap del Servei de Recursos Humans del departament de la Presidència

Taula 8. Responsables del premsa/comunicació del president de la Generalitat

Núm. de legislatura	Cap de premsa	Període	President
I Legislatura	Emili Àlvarez Moliné	1980 - 1981	126è
II Legislatura	Josep Faulí Olivella	1981 - 1988	
III Legislatura	Eva Algarra i Bonet	1988 - 1989	
IV Legislatura	Ramon Pedrós Martí	1989-1998	
V Legislatura			
VI Legislatura	Jesús Conte Barrera	1998 - 2003	
VII Legislatura	Àngela Vinent Besalduch	2003 - 2004	127è
	Jordi Mercader Farrés Norma de la Fuente Garrigosa	2004 - 2006	
VIII Legislatura	Gemma Ribas Maspoch Antoni Bolaño Gancedo	2006 - 2008	128è
	Tate Santaeulària Montraveta	2008 - 2010	
IX Legislatura	Joan Ma Piqué Fernández	2010 - 2016	129è
X Legislatura			
XI Legislatura	Pere Martí Colom	2016 - 2017	130è
XII Legislatura	Anna Figuera Raichs	2017 - 2020	131é
XIII Legislatura	Marçal Sarrats Ferrés	2021- 2023	132é

Font: elaboració pròpia

Dates nomenaments i cessaments: M. del Mar Brugarolas Sellés, cap del Servei de Recursos Humans del departament de la Presidència

